وەڵامی چەند پرسیاری گرنگ

ژمارە (٦)

زانست بەدەستهێنان شتێکە تامردن
مرۆڤی موسڵمان ئەبێت هەوڵی
بۆبات ولێی دانەبڕێت

ئیمام أحـمد رحمه الله تـعالی
دەفـەرمووێت :

خەڵکـی پێویستیان بە زانستە زیاتر لە پێویست بوونیان بۆ خواردن و خواردنەوە چونکە خواردن و خواردنەوە لە ڕۆژێکا جارێـک یان دووجار پێویستت ئەبێت بەڵام زانست پێویستت ئەبێت بەژمارەی هەناسەکانت (واتــا تامردن پێویستت بــەزانستە)

(مدارج السالكين بين منازل إياك نعبد وإياك نستعين) [شرف العلم وفضله] ابن القيم رحمه الله

الله
رسول
محمد
ئایه تۆ لەسەر
کام مەنهەج ـی
مەنهەجی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم
یان مەنهەج ـی
مەلا دین فرۆشەکان

سـەیرێکـی خۆت بکە بزانە لەسەر کام ڕێبازێکـی و بیرێـک بکەرەوە هێشـتا کات ماوە لەنێوان ڕێبازی پێغەمبەر وهاوەڵان لـەگەڵ ڕێبازی مەلا و پێشـەوا گومڕاکـان

پێغەمـبەر ﷺ فـەرمووی : (جولەکە) دابەش بوون بەسەر حەفتاو یـەک د ستە و کۆمەڵ ی جیاج یا وە گاورە کـان بوو ن بە 72 کۆمەڵ وە ئومەتەکەی منیش ئەب ن بە 73 کۆ مەڵ هەمووی لەدۆز ەخـە ی ەک کۆمەڵ نەبێت وترا ئەوکۆمـەڵە کێن ؟ فەرمووی (ئەواو نە لەسە ر هەما ن ئەو ڕێـ گا ور ێبازە ن کەمن وهاو ەڵانـم لەسەرین) [أبو داود والترمذي وابن ماجه والحاكم، وقال: صحيح على شرط مسلم]

ئایا پێـغەمبەر ﷺ بەطاغوتێـکی وەک ابوجهل ی ئەوت وەلـی ئەمـر؟

وەڵام نەخـێر بـەڵام لەڕێبازی مەلا گومڕاکـان لەئەبو جەهل خراپتر ئەمڕۆ کـراوە بەوەلی ئەمر کەسانێکـی مورتەد کـراون بەوەلی ئەمر لەلایەن مەلا دەجالـەکان لەکاتێکدا کافرێکـی ئەصلی وەکو ئەبو جەهل حوکمەکەی ئاسانترە لەمورتەدێکـی کافری دژبەشەرعی الله تعالـی

ئایا پێـغەمبەر وهـاوەڵان ﷺ وتیـان ئەبو جهل وقوڕەیش تەئویلی هەڵە یـان کردووە بۆ دینەکەی ابراهیم؟

عوزریان هەیە وموشریک وکافرنین چونکە نوێژ ئـەکەن وحەج ئەکەن و خزمەتـی ماڵی الله ئـەکەن ؟ بێگومان نەخێر ناویـان بەکـافر وموشریک بردن وەحوکمی دۆزەخ ی بونیان یـا بەسەر هەموو مردووەکافرەکـانی قوڕەیش وە دەست پێشخەریان کـرد لەدژایەتی ودەرخستنی تەکـفیر بۆموشـریکانی قوڕەیش هەربۆیە سەرەگەورەکـانی قوڕەیش گلەیان هەبوو لە پێغەمبەر ﷺ ئەیانووت : محمد ﷺ بەخەیاڵ وخەون پوچی داناوین وە جنێوی بەباوباپیرانمان داوە وە دینەکـەمانی عەیبدار کردوە وەیەکریزی ئێمەی دابەش کردووە وە جنێو بەخواکـانمان ئەیات بەڕاستی لەسەر شتێکی گەورە ئاراممان لەسەری گرتوە)[رواه أحمد في " المسند " [(11/609)

ئەبینیت مەنهەجی پێغەمبەر ﷺ لەقۆناغی مەککەشدا بریتی بـووە لەتەکفیرکردنی موشریکان و بەباطل دانانی پەرستراوەکانیان و پوچەڵکردنەوەی خەون وخەیاڵەکانیان وە زیاتر لەوەش پێغەمبەر ﷺ لەژێر دەسەڵاتی طاغوتەکانی قوڕەیش زۆر بوێرانە وچاونەترسانە هەڕەشەی لێ ئەکردن و پێی وتن : (یا معشر قريش ، أما والذي نفسي بيده ، لقد جئتكم بالذبح) ئەی کـۆمەڵی قوڕەیش سوێند بەوەی گیانی منی بەدەستە بەسەربڕینتان هاتووم.

الله اکـبر لەو عیزەتە لەو چاونەترسی وغیرەتە بـەرامبەر بە کافرانی ملهوڕی قـوڕەیش بەڵام بەراورد بـکەن لەنێوان مەنهەجی نبوەت لەگەڵ مەنهەجی مەلا دەجالەکـان کەمەلاکـان بڕوایان بەتەکفیرکردنی موشـریکان ومورتەدان وکافران نیە وە بڕوایان بە دژایە

تیکردن و جیهادکردن وسەربڕینی کافران نیە ئێستا تۆی خوێنەر بیربکەوە لەسەر کام مەنهەجەی ؟

مەنهەجی پێغەمبەر ﷺ بریتی بوو لەخۆشویستنی ئاین وبەگەورەدانانی ئاین بەسەر خاک و وڵات ونیشتیمان

هەربۆیە کاتێ ئەبینێت ئاینی ئیسلام لەمەککە لەمەترسیدایە خاک و نیشتیمانی خۆی جێ ئەهێڵێت لەپێناو سەلامەتی ئاینەکەی وە هەوڵ ئەیات کۆمەڵگەیەک دروست بکات کەئاینەکەی الله ی پێ سەربخات بۆیە هیجرەت ئەکات بەرەو مەدینە وئەفەرموێت : (ئەی مەککە چەند گەورە وبەڕێزی وچەند خۆشەویستی لەلام(چونکە ماڵی الله ی تێدایە)خۆ ئەگەر گەلەکەم دەریان نەکردبام جگە لەتۆ لەهیچ شوێنێ تر نیشتەجێ نەئەبووم) [صحيح الترمذي: 3926]

ئەمە فێرمان ئەکات مەصلەحەت ی ئاین و پاراستنی ئاین وخۆشویستنی ئاین پێش خاک و وڵات ئەخرێت بەڵام مەلا دین فرۆشەکان واخەڵکیان تێگەیاندوە خاک و وڵات بتێکە ئەبێت بیپەرستی ئەگەر پێغەمبەر وصحابەش زیندووبان هێرشیان هێنابایە بۆ سەرکوردستان بۆ ئەوەی لەکوفر رزگاری بکەن ئەوا خەڵکانی فەتوایان ئەیا ئەیانووت دیفاع لەخاک بکەن ومەهێڵن تیرورستەکان خاکمان داگیربکەن چونکە خۆشویستنی خاک لەئیمانە وکوژران لەپێناو خاک شەهیدیە !

ئێ داماو تۆکەشەڕ دژی بەرەی ئیمان و بەرەی رزگاریخواز و بەرەی ئیسلام و دەنگی الله اکبر ئەکەیت لە پێناو ئەوەی خاکەکەت کەسانێکی کافر حوکمی بکەن و کوفر وفەسادی تێدابڵاو بکەنەوە هێشتا گومانت وایە گەر کوژرای شەهیدی و بۆبەهەشتی؟ خۆگەر بەو تێگەشتنەی تۆبێت کوژراوەکانی قورەیش شەهیدن چونکە لەپێناو ئەوەی خاکەکەیان نەکەوێتە دەست موسڵمانان ئەجەنگان وگیانی خۆیان بەخت ئەکرد ! ئالێرەوە تێ ئەگەن لەجیاوازی نێوان مەنهەجی نبوەت لەگەڵ مەنهەجی مەلا دین فرۆشەکان

مەنهەجی پێغەمبەر ﷺ بریتی بوو لە تەنازول نەکردن لەدین

وە تەنازولی لەدین نەکرد تەنانەت بۆگەورەترین پۆست ولە وپایە کەسەرۆکەیاتیە بەپێچەوانەی مەلای حیزبە ئیسلامیەکان لەپێناو گەیشتن بەسەرکردایەتی دینی دیموکراسی حەڵاڵ ئەکەن و دەیان حەرام حەڵاڵ ئەکەن بۆئەوەی خەڵک لەخۆیان ڕازی بکەن ودەنگ بەدەست بهێنن قورەیش پێشنیاری ئەوەیان کرد بۆ پێغەمبەر ﷺ وتیان گەر سەرکردایەتیت ئەوێ ئەتکەین بەگەورەی خۆمان تەنانەت لەهیچ شتێکدا لەبڕیارت دەرناچین (واتا سەرکردایەتیکی کارتۆنی نا بەڵکو لەهەموو شتێکیش ئەچنە ژێر فەرمانیەوە) بەڵام پێغەمبەر ﷺ ئاوا وەڵامی یانەوە وفەرمووی : (واللە ی گەر خۆر بخەنە دەستە ڕاستم و مانگیش لەدەستە چەپم لەبەرئەوەی واز لەم بانگەوازیە بهێنم هەرگیز ڕازی نابم تا الله ئەم دینەی سەرئەخات یان لە پێناویاندا خۆم ئەبەخشم) [السيرة النبوية (ابن هشام)1/266]

لێرەوە فێر ئەبین تەوحید گرنگترە لەهەموو دوونیا ولەهەموو پلە وپۆستێ لەپێناو هیچ پلە وپۆستێ تەنازول لەدین ناکرێت بەڵام مەنهەجی مەلا حزبییەکان بریتیە لەوەی لەپێناو کورسی ودەسەڵات کوفربکە وشیرک بکە و دۆستایەتی کوفروکافران بکەن دین گرنگ نیە گرنگ ئەوەیە دەسەڵات وەربگرین !

لە مەنهەجی پێغەمبەرایـەتی ﷺ ڕازی نەبوونە بەکوفر لەپێناو مەسڵەحەت.

بەڵام لەمەنهەجی مەلا گومڕاکـان کوفرکردن لەپێناو مەسڵەحەتی دوونیای جائیزە کوفربکە وشەریک دانێ بۆالله گرنگ دونیاکەت لەدەست نەچێت یـان هەندێ لەمەلا گومڕاکـان کوفر حەڵاڵ ئەکەن بەبیانوی مەصلەحەتی دەعوە ئەڵێن ئێمـە هەندێ کوفر ئەکەین تاخەڵکـ ئیسلام قبوڵ بکات ! ئەمەش پێچەوانەی مەنهەجی نبوەتە لە تەفسیری سـوڕەتی الکافرون ئیمام ی طبری گێڕاویەتیەوە ئەفەرموێت : (قوڕەیش پێشنیاری ئەوەیان بۆ پێغەمبەر ﷺ کرد وتیان تۆساڵێ خواکانی ئێمە بپەرستە ئێمەش ساڵێک خواکەی تۆ ئەپەرستین الله تعالی سوڕەتی الکافرون ی دابەزاند بەتەکفیرکردن وبەڕائەتکردن لەکافران وکوفرە کانیان) قال الله تعـالی : {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ (1) لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ (2) } پێیان بڵێ ئەی کافران من ئەوە ناپەرستم کەئێوە ئەیپەرستن. پێیان بڵێ ئەی کافران من ئەوە ناپەرستم کەئێوە ئەیپەرستن .

کەواتـا مەنهەجی نبوەت هیچ کوفرێ قبوڵ ناکات نەلەپێناو دین ودەعوە نەلەپێناو دوونیا وبەرژەوەندیە دوونیایەکان ئێستا ئەبینیت خەڵکانی ئەڵێن دروستە بۆمەسڵەحەتی ئیسلام دەنگ بەیت! لەکاتێکدا رسول الله ﷺ بۆ الله پەرستن ڕازی نەبوو کوفر قبوڵ بکات وتەئویل بهێنێتەوە بڵێت دەی با ڕازی بم بەداواکەیـان بەڵکو ئومێدەکەم لەوساڵەی کەئەوان الله ئەپەرستن تەوحید لەدڵیان بچەسپێت و نەبنەوە بەموشریک ! نەخێر دینی الله ی نەخستە ژێر لێکدانەوەی هەواوئارەزوو وئەقڵی مرۆڤەکان بەڵکودینی الله ی پەیڕەو کـرد بەوشێوەی لەاللەـوە بۆی هاتوە

لە مەنهەجی نبوەت بریتی بوو لەهەوڵدان بۆ دروستکردن دەوڵەتێـک کەتەنها حوکم بۆ الله بێت

هەربۆیە بانگەواز وهیجرەت وجیهادی کـرد بەقورئان لەپێناو دروستکردنی دەوڵەتی ئیسلامی لەمەدینە وە جێ بەجێکردنی سزاشەرعیەکان وپابەندکردنی خەڵک بەشەرعی الله

بەڵام مەلا دەجالەکـان ئەڵێن ئێمە دەوڵەتێکی نەتەوەیی کوردیمان ئەوێت باشەرعیش حاکم نەبێت وەتەنانەت کەسێکی وەک علی باپیر ئەڵێت ئێمە داوای ئەوەناکەین لەم ئان وساتەدا کوردستان سیستەمێکی ئیسلام ی هەبێت ! کەواتـا بۆچی خۆڵ ئەکەن بەچاوی خەڵکـدا لە کاتێکدا رسول الله لەسەرەتای دەعوەکەیەوە هەوڵی ئەوەی ئەیـات حوکمی الله بچەسپێنێت بێ هیچ تەنازولکردنێک لەدینی الله تعالی ! بەڵێ ئەمە جیاوازی ڕێبازی نبوەتە لەگەڵ ڕێبازی مەلاکـان

رسول الله ﷺ ڕازی نەبوو کەدەوڵەتی ئیـسلامی تەنها لەسنورێکی دیاریکراوبێت

بەڵـکو غەزا وهێرشی ئەبردە سەر کافرانی دەوروبەروو دوورتر و دوورتر تا حوکمی الله لەهەموو سەرزەویدا پەیڕەوبکرێت وهەموو سەرزەوی بەحوکمی الله پەیڕەوبکرێت بەفەرمانی الله تعالـی {بیانکوژن هەتـاکو دین هەمووی بۆالله بێت وەشیرک وکوفر نەمێنێت} [البقرە : ١٩٣] بەڵام لەمەنهەجی دۆڕاوەکان شتێک نیە بەناوی جیهادی هێرش بردن جیهادیان تەنها

لە سنوری خاکدا بەستۆتەوە بۆ نمـونە لە ئێستادا خەڵکێک سەرسامن بەکەسێکی وەک ئەحمەد شەرع کەئەحمەد شەرع بەئازادکردنی سوریا لەدەستی بەشار کۆتای بابانگەشەی بەناو جیهادەکەی خۆی هێنا و چەکی تەسلیم کرد و کەوتە سەر ئەژنۆ تەنازول لەسەر تەنازول ی بۆجولەکە وگاوران کـرد لە کاتێکدا جیهاد لەئیسـلامدا ناوەستێت بەئازادکردنی سنوری شار و وڵاتێک بـەڵکوو جیهاد بەردەوامە وەک الله ئەفەرموێت : {حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا}

ئیمام ی البغوی ئەفەرموێت : (واتا بەردەوام بـن لەجەنگ وجیهاد تائەوکـاتەی هەموو شوێنکەوتوانی دینەکانی تر ئەبن بەموسڵمان وە دین هەمووی بۆالله ئەبێت کەسەرزەوی بەوشێوەی لێهات ئیتر جیهاد نامێنێت ئەمەش ئەوکاتە بەدی دێت کەعیسای کوڕی مەریەم دائەبەزێت وەک لەفەرموودە هاتوە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی (تێکۆشـان بەردەوام ئەبێت لەوکاتەی الله منی ناردووە تا کۆتاکەسی ئومەتەکەم دەجال ئەکوژێت)

«المەنهەجی مەلاکان ئیسلام دینێکە وەڵامی شەق بەلێبوردەی ئەیاتەوە وەڵامی فیشەک بەگوڵ ئەیاتەوە»

لەهەموو باردۆخێکدا ئەڵێن ئەگەر کافران ئاگریان باراند بەسەر وڵاتی موسڵمانان ئێمە ئەبێ لێبوردە بین و بیان بورین! بەڵگەش ئەهێننەوە بەئایەتی : {فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا } واتە : ئێوە لێیان ببوورن و، چاو پۆشییان لێ بکەن.

لەکـاتێکدا ئەو ئایەتە بۆ حاڵەتێکی تایبەت وتراوە ئیمام ی ابن جـــوزی لە یەکێ لە تەفسیرەکانی ئـــایەتەکە ئەفەرموێت مقاتل فەرموویەتی (چەند کەسێ لەجولەکە بانگی حوذەیفە وعەماریان کرد بۆی ببن بەجولەکە ئەوانیش ڕازی نەبن ئەم ئایەتە دابەزی)[زاد المیسر]

وە ئیمام ی ابن کثیر ئەیگێڕێتەوە لە تەفسیری هەمان ئایەت لە ابن عباس ڕەزای الله ی لێ بێت کەفەرموویەتی ئایەتی {فاعفوا واصفحوا حتى يأتي الله بأمره } ئەم ئایەتە نەسخ بۆتەوە (واتا حوکمەکەی سڕاوەتەوە کاری پێ ناکـرێت بەدابەزینی ئایەتی {فاقتلوا المشركين حيث وجدتموهم} موشـریکان بکوژن لەهەرجێگایەک بینیتان وە بەئایەتی {قاتلوا الذين لا يؤمنون بالله ولا باليوم الآخر} ئەوانـە بکوژن کەبڕوایان بەالله و ڕۆژی دوای نیە [التوبة : 29] ئەم ئایەتی لێبوردنە لەموشریکان نەسخ بۆتەوە وە ئەمە وتەی أبو العالية ، والربيع بن أنس ، وقتادة ، والسدي : فەرموویـانە : (ئەوئایـەتە نەسخ بۆتەوە بەدابەزینی ئایەتی شـمشێر)

«المەنهەجی پێغەمبەر ﷺ موسڵمان بەنرخە وە موجاهیدان ی ڕێگەی ئیسـلام فەزڵیان زیاترە بەسەر ئەو موسڵمانانەی کە دانیشتون ودەرنە چون بۆجیهاد»

وەک الله ئەفەرموێت : {وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا} [النساء : ٩٥] الله تعالى فەزڵی موجاهیـدان ی یاوە بەسەردانیشتوان وە پاداشتی گەورەیان بۆهەیـە وە پێشینەکانی ئوومەت ئەیانفەرموو گـەر لەشـتێکدا ڕاجیاوازبوون سەیری ئەهلی جیهاد بکەن بزانن بۆچونی ئەوان چیە چونکە هەق لەگەڵ مــوجاهیدانە چونکـە الله فەرموویـەتی :

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ

ئەوانەی لەپێناو ئێمەدا تێ ئەکۆشن ئێمەش ڕێنمایان ئەکەین بۆڕێگای هەق وڕاستی وبەهەشت وگەشتنیان بەئێمە.

بەڵێ لەمەنهەج ی رسول ﷺ ئاوا سەیری ڕێز وپێگەی ئەهلی جیهاد ئەکرێت بەڵام لەلای دین فرۆشەکان موجاهیدان خراپترینی ناو خەڵکن وە هەر زۆر دوورنەڕۆین نمونەی مەلا هەڵۆ و هاوبیرانی مەلا هەڵۆ کە لە تەکفیرکردنی زانا کۆنە موجاهیدەکانی ئیسلامەوە دەستیان پێکردووە تا زانا موجاهیدەکانی ئەمڕۆ تەکفیری هەموو زانایان موجاهیدە کۆن ونوێیەکانی ئەهلی جیهاد ئەکەن وموجاهیدان تەکفیرئەکەن لەکاتێکدا پێغەمبەر ﷺ ئەفەرموێت (بەردەوام کۆمەڵێ لەئومەتەکەم لەسەر هەق ئەمێننەوە وجەنگ ئەکەن ... تاکۆتاکەسیان مەسیح ی دەجال ئەکوژێت) [رواه الامام احمد]

باشە هەڵۆ وهاوبیرانی پێم بڵێن ئەو ئەهلی هەقە کوان ؟؟ کێن ؟ گەر هەموو موجاهیدان کافربن ؟؟ ئەی کوا ئەوفەرموودەیە ! ئەگەر ئێوە لەسەرهەقن و ئێوە خۆتان بەوکۆمەڵە هەقە ئەزانن ئەی کوا جەنگ وجیهادتان ! نەک جیهاد ناکەن بەڵکو هەڵۆ خۆی ئەڵێت لەژیانما کەسم هان نەیاوە بۆجیهاد کەواتا هەر ئەم قسە بەسە بۆسەلماندنی ئەوەی کەتۆ لەو کۆمەڵەیە نیت وا لەفەرموودەکە باسکراوە .

کەواتا با فیڵت لێ نەکرێت سەیربکە وبەراورد بکە تۆ لەسەر کام مەنهەجی نبوەت یان مەنهەجی داهێنراوی دەستکرد ؟وە باش بزانە سەرەنجام بۆئەوانەیە کەلەسەر مەنهەجی نبوەتن وەک پێغەمبەر ﷺ ئەفەرموێ : (پاشان خیلافەت ئەگەڕێتەوە لەسەر مەنهەجی پێغەمبەرایەتی ﷺ)[الإمام أحمد في "المسند" (30 / 355)] کەواتا ئەوانەی ئەبنە سەرخەری ئەم ئیسلامە بەڕاستی تەنها ئەوانەن کەلەسەر مەنهەجەکەی پێغەمبەرن ﷺ نەک مەنهەجە لادەر و گومڕا وداهێنراوەکان کەواتا تا لەژیانداى بگەڕێ وفێربە شارەزای مەنهەجەکەی رسول ﷺ وهاوەڵان بە.

چی كاتێ دروستە قصر و جــمع بكەی ؟

بێگومان ئەمە خیلافێ زۆری لەسەرە هەبوە لە زانایان 80 كیلۆمەتری دەستنیشان كردووە ئینجا بەكەسەكە ئەوترێ مسافر لەشەرع دا هەبوە كەمتر بەڵام بەپوختی وتەی ڕاجح باس ئەكەین.

شیخ الإسلام ابن تیمیة دەفەرموێ : (سەفەر دیاری نەكراوە بە پێوەرێك وە جیا واز ی نیە لە نێو ان سەفەر ی درێژ وكورت گەر سەفەر پێوەرێكی هەبوایە ئەوا الله ورسولەكەی ﷺ دیاریان دەكرد هەربۆیە هەرشتێ لە زماندا بەسەفەر ناو ببرێت ئەوا دروستە نوێژی تێدا كورت بكرێتەوە هەروەک قورئان وسونەت بەڵگەن لەسەرئەمە) [مجموع الفتاوى ١٩/٢٣٦]

وە دەفەرموێت شێخی ئیسلام : زانایان ڕاجیاواز یان هەیە ئایا قصر وجمع تایبەتە بەسەفەرێک جیا لەسەفەرێکی تریان هەموو سەفەرێ ئەگرێتەوە ؟ دیـارترینی وتەكان لـەم بارەیەوە ئەوەیە كە دروستە لـەهەموو سەفەرێكدا قصر وجمع بكرێت جاكورت بێت یان درێژ هەروەک چۆن ئەهلی مەككە نوێژیان كورت كردەوە لەپشت رسول الله ﷺ لـە عـەرفە ومنی وە لەنێوان مەكە و عەرفە ئەندازەی چوار فرسخ دوورە لەیەكەوە) [الفتاوى" (24/12)]

فرسـخ بریتیە لە 5541 مەتـر واتا 22,164 مەتر دووركەوتونەتەوە نوێژیان قصر كردووە

أبي سعيد الخدري، دەفەرموێت : پێغەمبەر ﷺ گەر سەفەری بكردایە بەئەندازەی فرسخ ێ دووركەوتایە ئەوا نوێژی كورت دەكردەوە. [مصنف ابن أبي شيبة (8113)]

واتا بەئەندازەی 5541 مەتر دووركەوتبایەتەوە نوێژی قصر دەكرد

ئەنەس دەیگێڕێتەوە دەفەرموێت : پێغەمبەر ﷺ گەر دەرچووبایە بەئەندازای سێ میل یان فرسخ ێ ئەوا نوێژی قصر دەكرد .

میلێك بریتیە لە 1748 واتا سێ میل دەگاتە 5,244 مەتر.

بەڵام ابن عمر ڕەزای الله ی لێ بێت : بەیەک میل مەتر واتا 1748 مەتر بەسەفەری داناوە و نوێژی قصر کردووە جا ئەم مەترە مەرجە کە لە سنوری ئاوەدانی شارەکەی خۆت دەربچیت ئینجا بە مسافر حسابی نەک لە ناو شارەکەی خۆت ئەومەترە بکەی بەپێوەر وبڵێی ئەوەندە دوورم لەماڵەوە کەواتە مسافرم نەخێر پێویستە لەسنوری شارەکەت ئەو ئەندازەیە دەرچوو بیت تا پێت بوترێ مسافر.

تا چەند رۆژ کەسی مسافر بۆی هەیە قصروجمع بکات؟

صاحب کتاب فقه السنة دەفەرموێت : کەسی مسافر نوێژ کورت ئەکاتەوە تائەوکاتەی لە سەفەربێت وبیەوێ کارەکانی

سەفەری جێ بەجێ بکات و چاوەڕوانی تەواوکردنی کارەکانی بێت جا ئەمە پێی دەوترێ مسافر گەر ئەم سە فەرە سالانێ بخایەنێ بەڵام ئەگەر کەسی مسافر نیەتی هەبووم اوەیەکی دیار یکراو لەوسەفەرە دا بمێنێتەوە (بۆ نمونە کەسێ لە هەولێرە نیەت ئـەهێنێ بچێت بۆ شارەزوو شەش ڕۆژ لەوێ بێمێنێتەوە) ئەمە هەرحوکمی مسافری بۆ هەیە جایەکسانە کاتی سەفەرەکەی درێژبێت یان کورت مادام لە شار و جێگای خۆیدا نیە ئەوا مسافرە بەڵام زانایان بۆ ئەم جۆرە کەسە کە نیەتی هەیە چەند ڕۆژێکی دیاریکراو بمێنتەوە خیلافیان هەیە کە.

ابن قیم بەپوختی باسی کردوە و بۆ چونەکەی خۆی سەرخستوە ابن قیم ئەفەرموێت رسـول الله ﷺ لە تەبوک 20 رۆژ مایەوە نوێژی کورت دەکردەوە نەشی فەرموو بەئومەتەکەی کە دروست نیە قصر بکرێت زیاتر لەم 20 ڕۆژە سەلەف خیلافیان هەبوە لەم بابەتەدا خیلافێکی زۆر لەسەحیح ی بخاریدا هاتوە لە

ابـن عباس ـەوە کـە پێغەمـبەر ﷺ لەهەنێ لەسەفەرەکانیدا 19 ڕۆژ ئەمایەوە نوێژەکانی کورت ئەکردەوە بۆیە ئێمەش لەسەفەردا تا 19 ڕۆژ نوێژمان کورت ئەکردەوە بەڵام گەر لەوە زیاتربوایە نوێژەکانمان کامڵ دەکرد........

نافع ئەڵێت ابن عمر لە ئازەربایجان شەش مانگ مایەوە نوێژەکانی کورت ئەکردەوە.

بەڵام بۆچونی خەڵکی لەم بارەیەوە ئەوەیە کە ئیمام احمد فەرموویەتی گەر کەسی موسافر نیەتی هەبێت چوار ڕۆژ لەو سەفەرەدا بمێنێتەوە ئەوا نوێژەکانی بەتەواوی دەکات وقەصری ناکات بەڵام گەر نیەتی هەبێت کەمتر لەچوار ڕۆژ بمێنێتەوە ئەوا نوێژەکانی کورت ئەکاتەوە ئەو ڕۆژە زۆرانەش کەرسول الله و هاوەڵانی تێیدا نوێژی سەفەریان تێدا کردوە پێش دەرچونیان نیەتیان نەهێناوە کەزیاتر لەچوار ڕۆژ بمێننەوە بەڵکو مەبەستیان ئەوەبوە ئەمڕۆ دەربچن و سبەی بگەڕێنەوە .

ئیمام مالك والشافعي دەفەرموون : (گەر کەسی مسافر نیەتی هەبێت زیاتر لەچوار ڕۆژ بمێنێتەوە ئەوا قصر ناکات بەڵام گەر نیەتی کەمتر لەچوار ڕۆژی هەبێ ئەواقصر دەکات)

بـــــەپوختی وکورتی : گەر تۆ نیەتت هێنا بڕۆی بۆشارێ تر وناشزانی کارەکانت لەوسەفەردا بەچەند ڕۆژ تەواو ئەبێ بۆت جائیزە نوێژ کورت بکەیەوە تا ئەگەڕێیتەوە بەڵگەش 19 ڕۆژەکەی غەزای تەبوک و مانەوەی پێغەمبەر ﷺ وهاوەڵانی بوو لەکاتی فەتحی مەککە کەتاگەڕانەوە نوێژیان قصر دەکرد چونکە نەیان دەزانی چی ڕۆژێ کارەکانی سەفەریان کۆتای پێ دێت یان لەکاتی دەرچونت بۆجیهاد نازانی چی ڕۆژێ ئەگەڕێیتەوە بۆشوێنی نیشتەجێ بونی خۆت دیسان دروستە قصر وجمع بکەی تا ئەگەڕێیتەوە وەک نمونەی هاوەڵان کەشەش مانگ قصریان کردووە لەکاتی دەرچونیان بۆجیهاد بەڵام گەر بزانیت هەفتەیەک یان پێنج ڕۆژت پێ ئەچێت لەم سەفەرتدا ئەوا لەسەر وتەی جمهوری زانایان نابێت قصر ی نوێژە چواریەکان بکەیت.

بەڵام گەر نیەتت هێنا بڕۆی بۆسەفرێ سێ ڕۆژت پێ بچێت وبگەڕێیتەوە ئەتوانیت قصر ی نوێژە چواریەکانت بکەی

لە الموطأ هاتوە ئیمام سعید بن المسیب دەفەرموێت : «من أجمع على إقامة أربعة أيام فليتم الصلاة». واتـە : هەکەس نیەتی هەبوو چوار ڕۆژ بمێنتەوە لەسەفەرەکەیدا ئەوا نوێژەکانی بەکامڵ ی دەکات کورتی ناکاتەوە

حوکمی توقیە

خـۆپـاراستن لـە شەڕ و زیانی کافر و ستەمکاران چییە ؟

سەرەتا پێویستە بزانین توقیە چیە ؟ ئیمام ـی ابن حجر ئەفەرمویت : مانای توقیە ئەوەیە ئاگادار وریابێت لەدەربڕینی بیروباوەڕ وهیچ شتێکی تر بۆکەسانی تر .

[فتح الباري . 12/314]

واتا توقیە بریتیە لە شاردنەوەی بیروباوەڕەکەت نەک دەربڕینی کوفر بۆ نموونە موەحیدێک خزمێکی هەیە کەخزمەکەی چەکدارێکی مورتەدە ئەگەر بەزمان نەرمی نەنوێنێت یان بەکرداری جۆرێک ڕێزیان لێنەگرێت وتەوقەیان لەگەڵدا نەکات لەوانەیە گومانی لێ بکەن بڵێن ئەمە تونـدڕەوە و توشی گرتنی بکەن لەم حاڵەتەدا توقیە بەکار ئەهێنێت لەپێناوئەوەی توشی گرتن وزەلیل ـی نەبێت لەژێر دەستیان.

بەڵگەش وتەی الله تعالی یـە دەفەرمووێت : نابێ بڕواداران جگە لە بڕواداران کەس بگرن بەدۆست هەرکەسێک لەفەرمانی الله دەرچێ و کافران بکاتە دۆستی خۆی، ئەوە هیچ بەشێکی پەیوەندیی ئیمانیی بەالله ـوە نیە مەگەر لێیان بترسن و، بتانەوێ لەشەڕیان خۆ ڕزگار بکەن و خۆ بپارێزن، ئەوە لەوکاتەدا بە ڕەواڵەت دوژمنایەتیی و دژایەتی ناکرێن [آل عمران ٢٨]

عروة بن الزبیر دەفەرموێت دایکە عائیشە فەرموویەتی : پێغەمـبەر ﷺ موڵەتی هاتنە ژورەوەی بەپـیاوێك دا فەرمووی ڕێگەی بدەن خراپترین کـوڕی عەشیرەتەکەی خۆیەتی بەڵام کـاتێ ئەو کابرایـە هاتە ژوورەوە پێغەمـبەر ﷺ زۆر بەنەرمی قسەی لەگەڵـداکـرد (دایکە عائیشە) دەفەرموێت وتـم ئەی پێغەمـبەری الله ﷺ سەرەتا ئاوات پێ وت دواتر کەهاتە ژورەوە نەرمیت لە گەڵیـدا نواند لە قسە داپێغەمـبەر ﷺ فەرمووی ئەی عائـیشە خراپترین خەڵکـی لەلای الله ئەوانەن کەخەڵکـی وازیان لێ ئەهێنن ولێیان دەگەڕێـن بۆ خۆپاراستن لەخراپـە وشەڕیـان . [رواه البخاري ومسلم]

کەواتا پێغەمـبەر ﷺ بۆ خۆپـاراستن لەخراپە وشەڕی ئەوکـابرایە مامەڵەی نەرمی لەگەڵـیدا کرد

هاوەڵی بەڕێـز ئەبوودەردا دەفەرموێت : لە ڕووی خەڵکانێکـدا کەخراپەکارن لێو بەزەردە خەندەیـن، بەڵام دڵمان نەفرەتیان لێدەکات. [أخرجه البخاري في صحيحه في كتاب (الأدب)]

هاوەڵـی بەڕێز عبـدالله ـی کوڕی مسعود دەفەرموێت : هەرقـسەیەك دوو جەڵـدی کاربـەدەسـتم لەسەر لابـدات ئەوا دەیکەم : (تێـبینیەکی گرنگ ئەم قسەیە مەبەست پێی خۆپـاراستنە نەك لەبەر پاراستنی خۆت قسە لەسەر برا موسڵمانەکەت بکەیت وبەگرتنی بەیت بۆکافران یان بۆ خۆپـاراستن کوفری گەورە بکەیت بەڵکو مەبەست بە توقیـە دەرنەبڕینی دژایەتی دڵـە و وتنی هەندێ وشەی جوانە کەدەسەڵاتداری ستەمکـار حەزی لەو وشـانەیە بێ ئەوەی ئەو وشانەی ئەیڵێیت پشتگیری کوفرەکانی بێت) [المدونة الكبرى لمالك بن أنس ج3 ص29]

ئیمام ـی ابن کثیر رحمە الله لەتەفسیری ئەوئایـەتە (إلا أن تتقوا منهم تقاة) دەفەرموێت : واتـا ئیلا مـەگەر لەهەندێ شوێن وهەندێ کات ترستان هەبوو لەشـەڕی کافران ئەوا جائیزە خۆتان بپارێزن لێیان بەڕووکەش نەك لەدڵ ولەنیەت (واتـا کەبەدەم پێی دەڵێی بـەڕێـز لەدڵەوە بەسوك و بێ نرخ تەماشای بـکە) [تفسير ابن كثير" (30/2)]

ئیـمام ـی القرطبي رحمـە الله ـدەفەرموێت : توقـیەکردن حەڵاڵ نیـە ئیلا مەگـەر لەترسـی کوشتن وبڕیـن و ئازاردانێکی گەورە نەبێت وە کەس خیلافی نەبوە لەمەدا ئەوەندەی ئێمە بزانین ئیلا ئەوە نەبێت کەلەمعاذبن جبل ـی صحابی ومجاهد ـی تابعی گێڕاوەتەوە کەپێچەوانەی ئەوبەجائیز دانانەبونە .

[الموسوعة الفقهية" (186/13-187)]

ئیـمام ـی القرطبي رحمـە الله ـدەفەرموێت : توقـیەکردن حەڵاڵ نیـە ئیلا مەگـەر لەترسـی کوشتن وبڕیـن و ئازاردانێکی گەورە نەبێت وە کەس خیلافی نەبوە لەمەدا ئەوەندەی ئێمە بزانین ئیلا ئەوە نەبێت کەلەمعاذبن جبل ـی صحابی ومجاهد ـی تابعی گێڕاوەتەوە کەپێچەوانەی ئەوبەجائیز دانانەبونە .

[الموسوعة الفقهية" (186/13-187)]

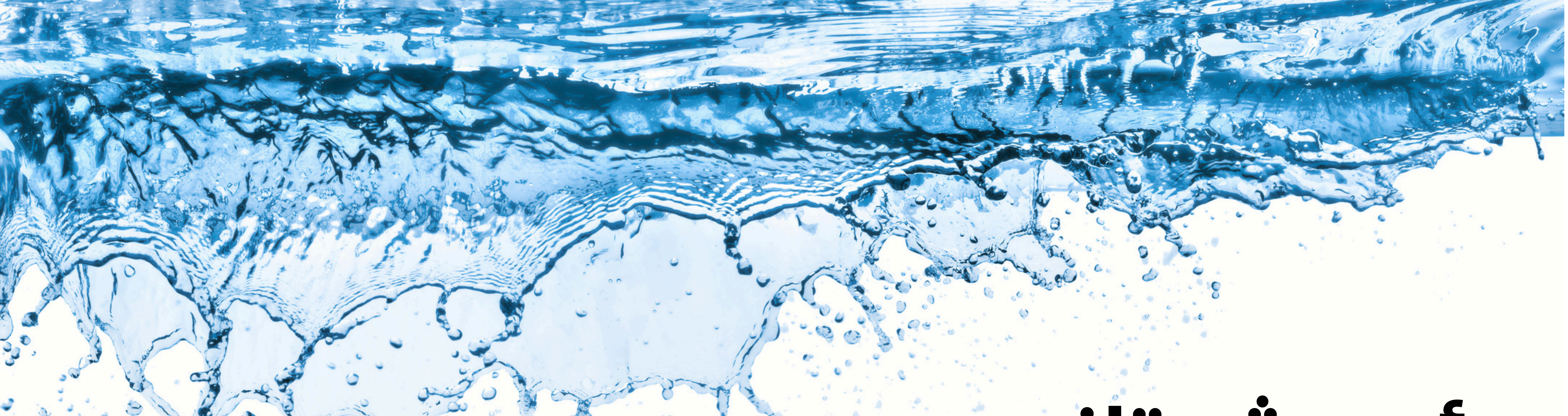

ئەو شـــتانە چین
کە غـوسل واجب ئـەکەن ؟

ئەوشتانە چین کەنابێت کەسی لەشگران ئەنجامی بات ؟

چۆنیەتی غوسل دەرکردن دەرچوونی ئاوی مەنی لەکاتی بە ئاگابوندا بە شەهوەتەوە بە بەڵگەی فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ : (ئەگەر ئاوی مەنیت بەتوندی ڕژاو دەرچوو غوسل بکە)[1] بۆیە جمهوری زانایان بەمەرج ی ئەزانن هاتنەوەی مەنی بەشەهوەتەوە بێت غوسل واجب ئەکات

دەرچوونی ئاوی مەنی لە خەودا بە بەڵگەی ئەو فەرموودەی (ام سلیم پرسیاری لە پێغەمبەر ﷺ کرد ئایا لەسەر ئافرەت واجبە غوسل بکات کەخەو ببینێت ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی بەڵێ ئـەگەر ئاو ببینێت)[2]

گەشتنی دوو ڕەگەزەکە بەیەکتر ئەمەش بەوشێوە ئەبێت کەسەری ئەندامی نێرینەی پیاو چوبێتە ناو ئەندامی مێینەی ئافرەتەکەوە بەم شێوە غوسل ی لەسەر واجب ئەبێت ئەگەرچی ئاویشی لێ نەهاتبێتەوە بەبەڵگەی فەرموودەی (إذا جلس بین شعبها الأربع ثم جهدها فقد وجب الغسل نزل أو لم ینزل)[3]

کۆتای هاتنی سوڕی مانگانە ونفاس هەرکات ئافرەت ئەم لەم دوو خوێنە پاک بویەوە ئەوا ئەبێت غوسل بکات بە بەڵگەی ئەو فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ بە فاطمة ی کچـی حبیش ی فەرموو : (ئەگەر توشی سوڕی مانگانە بوی واز بێنە لە نوێژ گەر پاک بویتەوە خۆت بشۆ و نوێژبکە)

ئەوشتانە چین کە کەسـی لەشگران نابێـت ئەنجامی بات؟

یـەکەم / نوێژکردن بۆی نیە بە لە شگرانیەوە ئەنجام ی بات بە بەڵگەی وتەی الله تعالی : (ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە! هەرکە ویستان هەڵسن بۆ نوێژو دەستنوێژتان نەبوو دەم و چاوو دەستتان لەگەڵ ئانیشکتاندا بشۆرن ومەسحی سەرتان بکەن پێتان بشۆن لەگەڵ گۆزینگی پێتان وەئەگەر لەش گران بون خۆتان پاکبکەنەوە)[4]

دووەم طەواف کردن / ئیمام ی الترمذي گێڕاویانەتەوە : (طەواف نوێژە تەنها ئەوەنەبێت الله قسەکردنی تێدا حەڵاڵ کردوە هەرکەس قسەی کرد باقسەنەکات تەنها قسەی خێر وچاکە نەبێت)[5]

(1) : [رواه أبو داود]
(2) : [رواه الشیخان]
(3) : [رواه مسلم]
(4) : [المائدة:6]
(5) : [ژمارە (960) وأبو یعلی (2599)، وابن خزیمة (2739)]

سێهەم دەستدان لەقورئان / بە بەڵگەی ئەوەی لەموطا ی ئیمامی مالک هاتوە کەپێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : دەست لەقورئان نەیات تەنها ئەوکەسە نەبێت کەخاوێنە وبەنوێژەوەیە

زانایانی شافعی مەزهەب ئەفەرموون دەستدان لە تەفسیری قورئانیش ئەگەر قورئانەکە زیاتربێت لە تەفسیرەکە جائیزنیە دەستی لێ بات بەڵام زانایانی حەنبەلی و مالکی مەزهەب دەستدان لە تەفسیر بە جائیز ئەزانن.

چوارەم مانەوە لەناو مزگەوت / بەبەڵگەی ئایەتی { يا أيها الذين آمنوا لا تقربوا الصلاة وأنتم سكارى حتى تعلموا ما تقولون ولا جنبا إلا عابري سبيل حتى تغتسلوا }

واتە : ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە! لە کاتێکدا سەرخۆشن ، نزیکی نوێژ مەکەونەوە، وە لەکاتی لەشگرانیدا تاخۆتان ئەشۆن نزیکی مزگەوت مەبنەوە، مەگـەر ڕێبوار بن و لەسەفەردا بن. (6)

ئیمام ی البيهقي لە سننەکەیدا لە ابن عباس ڕەزای اللە ی لێ بێت لەتەفسیری ئایەتی : { ولا جنبا إلا عابري سبيل حتى تغتسلوا } فەرمووی : مەچۆرە مزگەوتەوە لە کاتێکدا لە شگرانیت تەنها مەگەر لەسەر ڕێگاکەت بێت پێیدا تێپەڕیت و دانەنیشیت .

وا أبو نعيم لە أبي جعفر گێڕاویەتیەوە فەرموویەتی : تەنها مەگەر پێیدا تێپەڕیت أنس ی کوڕی مالك لەڕاڤەی ئایەتەکە فەرموویەتی : (ولا جنبا إلا عابري سبيل) (تێ ئەپەڕێت و دانانیشێت) کەواتە مانەوە بەلەشگرانیەوە دروست نیە لەمزگەوتدا تەنها تێپەڕین جائیزە چونکە اللە تعالى تەنها ڕێگەی بەو کەسەداوە کە ڕێبوارە و موسافیرە وەئەمەش مەزهەب ی شافعیەکان و حەنبەلیەکانە وە بۆچونی أبو حنيفة والنووي وابن راهويه وە ڕیوایەتێکیشە لە ئیمام ی احمد)

ئیمام ی أحمد فەرموویەتی : (حەرامە لەمزگەوت بمێنت بەڵام تێپەڕین یان بۆ پێویستی دروستە جگە لە پێویستیەک دروست نیە) (7)

خاڵی پێنجەم / دەست دان لەلەشتێ کەشتێ قورئانی تێدانوسرابێت لەلای حەنەفیەکان و وتەیەک لەشافعی وحەنابلە دروست نیە بەڵام مالکیەکان بەجائیزی ئەزانن وە وتەی سەحیح لای شافعیەکان جائیزبونە چونکە ئەوشتەی کەشتێک لەقورئانی لەسەرنوسراوە پێی ناوترێ موصحەف بۆنمونە وەک کتێبە فقهیەکان

خاڵی شەش / نوسینی ئایەتی قورئان بۆکەسی لەشگران دروست نیە ئەمەش وتەی مالکی مەزهەبەکانە وە وتەیەکی شافغیەکانە

خاڵی حەوت / (هەڵگرتنی قورئان ئیلا مەگەر لەناو زەرفێکدا یان لەعەلاگەیەکدا بیگوازێتەوە) (8)

چۆنیەتی غوسل دەرکردن ؟

یەکەم / نیەت ی ئەوەی هەبێت کە غوسل بکات

دووەم / بسم اللە (هەندێ لەزانایان ئەفەرموون واجبە وهەندێکیش فەرموویانە سونەتە)

سێهەم / ئاو وەردانە دەم ولوت ئیمام ی النووي رحمه اللە ئەفەرموێت (لەبارەی ئاو ڕادانە دەم ولوتەوە وتەی یەکەم :- ئەوەیە کە سونەتە لە غوسل و لەدەست نوێژیشدا ئەمەش مەزهەبی ئێمەیە (شافعیەکان) بۆچونی دووەم :- ئەوەیە کە بۆ غوسل و دەستنوێژ واجبە وە مەرجی دروستیەتی ئەمەش بۆچونی مەشهورە.

(6) : [النسا:43]
(7) : [المجموع للامام النووى (فرع) في مذاهب العلما في مكث الجنب في المسجد]
(8) : [ئیمام ی ابن قودامە لە المغنى دا بەدرێژی باسی کردووە]

سێهەم / ئاو وەردانە دەم ولوت ئیمام ـی النووي رحمه الله ئەفەرموێت (لەبارەی ئاو ڕادانە دەم ولوتەوە وتەی یەکەم :- ئەوەیە کە سونەتە لە غوسل و لەدەست نوێژیشدا ئەمەش مەزهەبی ئێمەیە (شافعیەکان) بۆچونی دووەم :- ئەوەیە کە بۆ غوسل و دەستنوێژ واجبە وە مەرجی دروستیەتی ئەمەش بۆ چونی مەشهورە لە ئەحمەدەوە

بۆچونی سێهەم :- واجبە لە غەسل نەک بۆ دەستنوێژ ئەمەش وتەی ابو حەنیفە وهاوەڵانیەتی

وتەی چوارەم :- ئاو وەردانە لوت واجبە لە غوسل و دەستنوێژ بەبێ ئاو وەردانە دەم ئەمەش ڕیوایەتێکە لە احمد وە ابن المنذر یش وتویەتی منیش ئەم بۆ چونەم پێ پەسەندە و گوفتاری پێ ئەکەم)[9]

چوارەم / لە بخاری ومسلم دا هاتوە دایکە عائشة رضی الله عنها ئەیگێڕێتەوە : پێغەمبەر ﷺ گەر غوسل ـی جەنابەتی دەرکردبا سەرەتا دەستی دەشۆرد و پاشان بەدەستی ڕاستی ئـاوی دەکرد بەسەر دەستی چەپیدا و عەورەتی پێ ئەشۆرد پاشان وەک هەڵگرتنی دەستنوێژ بۆ نوێژ دەستنوێژی هەڵئەگرت پاشان ئاوی هەڵدەگرت و پەنجەکانی دەخستە ناو قژیەوە تائاو بگات بەبنی سەری سێ جار ئاوی پێدا ئەکرد پاشان ئاوی ئەکرد بەسەر هەموو لاشەیدا وپاشان هەردوو پێی ئەشۆرد.

لەڕیوایەتەکەی میمونە ڕەزای الله ـی لێ بێت ئەوەشی تێدایە ئەفەرموێت : (ثم مضمض واستنشق ثم غسل وجهه ويديه ثم غسل رأسه ثلاثا ثم أفرغ على جسده) پاشان ئاوی لەلوت ودەم ـی ڕائەیا وپاشان دەمچاو ودەست ـی ئەشۆرد وپاشان سێ جار ئاوی ئەکرد بەسەرخۆیدا وپاشان هەموو لاشەی.

وە هەرکەسێ تەنها واجباتەکانی غوسل ئەنجام بات واتا هەموو لەشی ئاوی پێدا بکرێت، بە ئاو ڕادانە ناو دەم ولوتیشەوە، جا ئەگەر ئاو بەر هەموو ئەندامەکانی لەشی بکەوێـت بەهەر جۆرێك بێت ئەوا لەشگرانی لەسەر نەماوە و پاك بۆتەوە

(9) : [المجموع" (1/400)]

ئایا لە التحیات بڵێین السلام علیـك ایها النبی یان بڵێین السلام علی النبي ؟

وەڵام :- ڕای ڕاجح ودروست ئەوەیە بوترێ السلام علیک ایها النبی ڕەنگە کەسێ بپرسێ باشە خۆ پێغەمبەر ﷺ وەفاتی کردووە چۆن ئەبێت بەشێوەی قسەکردن لەگەڵی سەلامی لێ بکرێ ؟ ئایا وتنی السلام علیک ایها النبی قسەکردنە لەگەڵ پێغەمبەر ﷺ بەوەی کە سەلامی لێ ئەکەی یان پاڕانەوەیە لە الله بەوەی سەلام لە پێغەمبەربکات ﷺ بێگومان پاڕانەوەیە لە الله لەسەر شێوەی هەواڵدان خۆگەر مەبەست پێی خودی قسەکردن بوایە ئەبوو هاوەڵان لەناو نوێژدا بەدەنگی بەرزبیانگوتایە السلام علیک ایها النبی جا قسەکردنیش لە ناونوێژدا نوێژ بەتاڵ دەکاتەوە کـەواتە ئەمە پاڕانەوەیە نەک قسەکردن و بانگکردن.

وتەیەك هاتوە لە عبداللە ی کوڕی مسعودەوە ڕەزای الله ی لێ بێ کە اجتهادی خۆیەتی فەرموویەتی : (لە پاش وەفاتی پێغەمبەر ﷺ ئێمە ئەمانگوت السلام علی النبی)[1]

بەڵام ئەمە اجتهادی ابن مسعود بووە ئەصڵ لە عیبادەت وەستانە تابەڵگەیەک دێت جا پێغەمبەر کە لەژیاندابووە ﷺ موسڵمانانی بەوشێوە فێرکردووە کەبڵێن السلام علیك ایها النبی (واتە سەلام لەتۆ بێت ئەی پێغەمبەر ﷺ

لە کاتێکـدا موسڵمانان هەمووکاتێ لەپشت پێغەمبەر نەبونە بۆ نوێژکردن بەڵکو موسڵمانێ لەمەککە بوە دانەیەکی تر لەیەمەن دانەیەکی تر حەبەشە و کەسێ تر لە ناوماڵەکەی خۆی لەمەدینە بەوشێوە سەلامیان ناردووە بۆ پێغەمبەر ﷺ لەناو التحیات دا وە پێغەمبەریش گوێی لێیان نەبووە بۆیە بەو جۆرە ناوترێ بانگکردن و هاوارکردن لە پێغەمبەر ﷺ بەڵکـو ئەمە پاڕانەوەیە لە الله بەوەی سەلام بکات لە پێغەمبەر ﷺ

الله تعالی بە پێغەمبەری ڕاگەیاندوە ﷺ کەدەمرێت {إنك میت وإنهم میتون} لەگەڵ ئەوەشدا پێغەمبەر ﷺ نەیفەرمووە پاش مردنم بڵێن السلام علی النبی.[2]

ئیمامی مالك لە الموطأ بە سەندێکی سەحیح ئەیگێڕێتەوە کە ئیمامی عمر لەکاتی وتاردانا لە پێش هاوەڵان فەرموویەتی : السلام علیک ایها النبی وهیچ هاوەڵێکیش ئینکاری لێ نەکردووە کە ئەمە جۆرێکە لە ئیجماع (ئیجماع ی سکوتی).

(1) : [صحیح البخاری]
(2) : [الزمر / 30]

يَقُولُنَّ يَٰوَيۡلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ ٱلۡمَوَٰزِينَ
لۡقِسۡطَ لِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَلَا تُظۡلَمُ نَفۡسٞ شَيۡـٔٗاۖ وَإِن كَانَ
مِثۡقَالَ حَبَّةٖ مِّنۡ خَرۡدَلٍ أَتَيۡنَا بِهَاۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ ﴿٤٧﴾
وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ

٣٢٦

ئایا ئەگەر لە دوونیادا موسڵمانێ ناهەقی و ستەم بکات بەرامبەر کافرێ اللە تعالی تۆڵە بۆ ئەوکافرە ئەکاتەوە لە قیامەتدا؟

لە وەڵامدا ئەڵێین اللە تعالی ئەفەرمووێت : (بێگومان رۆژی قیامەت ئێمە تەرازووی دادپەروەری دائەنێین وکردەوەکانیانی پێ ئەکێشین ئەوکات هیچ کەسێک کەمترین ستەمی لێناکرێ چ لە چاککاران و، چ لە خراپکاران تەنانەت ئەگەر کردەوەکانیان بەئەندازەی سەنگی دەنکە خەرتەلەیەکیش بێت کە لەبچووکیدا کراوە بەنموونە ئێمە ئەیهێنین و ئامادەی ئەکەین وە ئەوەندە بەسە بۆئێمە کە بە وردی ژمێریاری کردەوەکانیان بین) [الأنبياء / 47]

وە اللە تعالی ئەفەرموێت : (لەو ڕۆژەدا هەرکەس هەرچی کردووە پاداشت و تۆڵەی کاری خۆی دەبینێ لەو ڕۆژەدا هیچ جۆرە ستەم و غەدرێک نییە بێ زیادو کەم هەمووکەسێک پاداشت و تۆڵە دەدرێتەوە بەڕاستیی اللە تعالی زوو و بە پەلە حیساب و لێکۆڵینەوە دەکات) [غافر/ 17]

وقال تعالى : (پاشان ئێوە لە رۆژی قیامەتیشدا لە لای پەروەردگارتاندا دەمەقاڵێ و کێشمەکێش دەکەن) [الزمر/ 31]

ئیمام ی الطبري رحمه الله ئەفەرموێت : (الله تعالى ئەفەرمووێ هەموتان ئیماندار و کافرتان لە ڕۆژی قیامەتا لای پەروەردگارتان کێشمەکێش ئەکەن وە الله تعالى مافی ستەم لێکراو لە ستەمکار وەرئەگرێت وەبەهەق دادوەریان لە نێوان ئەکات) [تفسير الطبري" [(21/287)

ئیمام ی أحمد (16042) بەسەنەدێکی حسن گێڕاویەتیەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی لە باسی ڕۆژی قیامەتدا : پاشان بانگیان ئەکات ئەوەی دوورە وەک ئەوەی نزیکە ئەیبیستێت و ئەفەرمووێت من دادوەرم من پاشام نابێت هیچ یەکێک لە دۆزەخیەکان بچێتە دۆزەخەوە وە مافێکی هەبێت بەسەر بەهەشتیەکانەوە تامافەکەی بۆ وەرئەگرمەوە وەهیچ یەکێک لە بەهەشتیەکان نابێت بچێتە بەهەشتەوە مافی هەبێت بەسەر دۆزەخیەکەوە تابۆی وەرئەگرمەوە ئەگەر ئەو مافە لێدانێکیش بێت وتمان چۆن مافیان بۆ وەرئەگرێتەوە کە هەموو خەڵک ڕووت وخەتەنە نەکراون ؟ فەرمووی کرداری چاکە وخراپە پاشان پێغەمبەر ﷺ ئەم ئایەتەی خوێندەوە (لەو ڕۆژەدا هەرکەس هەرچی کردووە پاداشت و تۆڵەی کاری خۆی ئەبینێ لەو ڕۆژەدا هیچ جۆرە ستەم و غەدرێک نییە).

شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمه الله ئەفەرموێت : (فەرموودەکـە دادوەری و تۆڵەسەندنەوەی نێوان بەهەشتیەکان ودۆزەخیەکان ی ڕوون کردۆتەوە)

[مجموع الفتاوى" (18/188)]

ئایا غەیبەتکردن ی کافر جائیزە ؟ وەک باسکردنی بڵێی فڵان کافر دزی کرد و مشروبی خوارد..هتد؟

غەیبەت ی کافر دووجۆرە : (کافری شەڕکەر و کـافرێک کە لە عەهد وپەیمانی موسڵمانانە یان ئەهلی جزیەیە) سەرەتا هەردوو جۆرە کـافرەکە جائیزنیە بوهتانیان پێ بکەیت چونکە بوهتان ستەمە ودانەپاڵی شتێکە کە ئەو کـافرە نەیکردبێت ئەمەش تاوانـە

الله تعالی ئەفەرموێت : (هەرکەسێک بە هەڵە یان بەقەست، تاوانێکی لێ رووبدات، ئیتر ئەو تاوانە بچوک بێت یان گەورە لە پاشان ئەوتاوانە بخاتە گەردن وئەستۆی کەسێک کەنەیکردووە بێگومان ئەوکەسە باری درۆ و گوناحی ئاشکرای لە کۆڵ خۆی ناوە) [النساء / ١١٢]

کەواتـا بوهتان لە بەرامبەر و موسڵمان و کافر محارب و غیر محارب جائیزنیە و تاوانە بەڵام غەیبەتکردن بۆ کافری محارب جائیزە واتـا باسی کارە خراپەکانی بکەیت و هەندێ حاڵەت واجبیشە حاڵی بۆخەڵکـی باس بکەی بەڵام کـافری غیر محارب جائیزنیە غەیبەتی بکەیت لەسەر وتەی ڕاجح ی زانایان

زکریا الانصاری ئەفەرموێت : (غەیبەتکردنی کـافر حەرامە ئەگەر ئەهلی ذمەبێت چونکە دوورخستنەوەیانە لە قبوڵکردنی جزیە وە وەفانەکـردنە بەو پەیمانەی پێیان دراوە لـەبەر فەرمـوودەی پێغەمبەر ﷺ کە فەرموویەتی (هەرکەسێ ئازاری بگەیەنێت بەگوێی کەسێکی ئەهلی ذمە ئاگری دۆزەخ ی بۆ واجب بوە) ابن حبان لەصەحیحەکەیدا هێناویەتیەوە بەڵام ئەگەر کافری محارب بێت غەیبەتکردنی جائیزە [أسنى المطالب مع حاشيته]

کەواتا بەگـشتی ستەمکردن حەرام ە چی لەکافربێت یان موسڵمان وە بوهتانکردن بۆمحارب وغیر محارب یش حەرامە بەڵام غەیبەت ی محارب جائیزە وهەندێ کات واجبیشە بەڵام ئەهلی ذمە حەرامە غەیبەت بکرێن لەسەر وتەی صحیح.

بـەیعەت چیە ؟
گرینگی بەیعەت
بـەیعەت دان بەئیمام و خەلیفەی موسڵمانان

بـــەیعەت دان بەئیمام و خەلیفەی موسڵمانان

1 بەیعەت چیە ؟

کردەوەیەکی چاکـە وواجێکی ئیسلامە و نزیکبونەوەیە لەالله پێویستە مەرجی دڵ و زمان وکردار لەوبەیعەتەدا هەبێت

- مەرجی دڵ ئەوەیە باوەڕی وابێ ئەو ئەمیری ئەوە واجبە گوێڕایەڵی بێت لەچاکەدا
- مەرجی زمان ئەوەیە بەزمان بڵێ سمع وطاعەت دەکەم ... هتد (دواتر باسی دەکەین بەدرێژی)
- مەرجی کردار بریتیە لەکردەوە کردن بەداخوازیەکانی بەیعەت

2 وەفابون بۆ ئەو بەیعەتە

قال اللّه تعالی {یا أیها الذین آمنوا أطیعوا اللّه، وأطیعوا الرسول، وأولي الأمر منکم } [النساء 59] ئەی ئـەوانەی باوەڕتان هێناوە گوێڕایەڵی الله بکەن وگوێڕایـەڵی پێغەمبەر ﷺ بکەن وەهەروەها فەرمان ڕەواکانتان .

ڕســـــول اللــە ﷺ دەفەرموێت : (پێویستە لەسەر موسڵمان سمع وطـاعەی ئەمیرەکەی بکات لەوەی پێی خۆشە ولەوەشی پێی ناخۆشە ئیلا مەگەر ئەمیرەکەی فەرمانی مەعصیەتی پی بکات لەوکاتەدا سمع وطاعەی ناکات) [مُتَّفَقٌ عَلَيهِ]

3 ترسناکی هەڵوەشاندنەوەی بەیعەت

پێغەمــبەر ﷺ دەفــەرمووێت : بۆهەموو ناپاکـێ ئاڵایەک هەیە لەڕۆژی قیامەتدا بۆی هەڵدەکرێ بەئەندازەی ناپاکیەکەی بەڵام هیچ ناپاکـێ لەوناپاکە گەوەترنیە کە ناپاکی لەئەمیری گشتی موسڵمانان بکات .[رواه مسلم]

الحافظ ابن حجر رحمە الله دـەفەرموێت (لەم فـەرمووودەیەدا بەڵگەی واجب ـبونی گوێڕایەڵی پێشـەوای موسڵمانانی تێدایە کەبیعەتی پێدراوە وە ڕێگری لەخرۆج کـردن لەسەری ئەگەر ستەمیش بکات لەحوکمڕانیەکدا وە بەفسق خرۆج ـی لێناکرێ ولانابرێت)

[فتح الباري 13/71 – 72]

4 بـــەرهەمی بەیعەت

بریتیە لەپێچەوانەکردنی موشریکان رسول الله صلی الله علیه وسلم دەفەرموێ : (هیـچ کـەسێ نیە لەکۆمەڵـێ موسڵمانان جیاببێتەوە بەئەندازەی بستێ وبمرێت ئیلا بەمردنێکی جـاهلی مردووە)[متفق علیه]

ئیمـامـ ـی حسن البصري رحمە الله تعالي لەبارەی خەلیفە وئەمیری موسڵمانانەوا دەفەرموێت : (خەلیفە وئەمیرەکانمان پێنج کاری ئێمە بەڕێوە دەبـەن ئەوانەش بریتین لە] هەینی و جەماعەت و جەژن و جیهاد و جێ بەجێکردنی حدودە شەرعیەکان] والله ـی دین جێـگیرنابێت ئیلا بەوخەلیفە وئەمیرانە نەبێت وە ئەوەی

الله بەهۆی ئەوانەوە چاکی دەکات زیاترە لەخراپەکانیان وە گوێڕایەڵیان تامەزرۆییە وە جیابونەوە لێیان کوفرە. [آداب الحسن لابن الجوزي وجامع العلوم لابن رجب]

5 پەلەکردنی سەلەف لەبەیعەت دان

کاتێ پێغەمبەر ﷺ کۆچی دوای کرد لەپاش ناشتنی پێغەمبەر ﷺ یەکەم کاری هاوەڵان دانانی خەلیفە وبەیعەتدان بوو بەخەلیفە .

بن حجر العسقلاني رحمه الله دەفەرموێت : (کۆدەنگ بون لەسەر ئەوەی کەوا پێویستە خەلیفە دابنرێت) [فتح الباري م 13 ص 208]

ئیمام ی القرطبي رحمه الله لەتەفسیری ئەم ئایەتە: {وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً} دەفەرموێ : کاتێ ئیمامی ئەبو بکری صدیق نزیکی مردن بویەوە ئیمامی عمری ڕاسپارد بۆ بون بەخەلیفە هیچ یەکێ نەیگوت ئەمە شتێکی واجب نیە لەسەر ئێمە ولەسەرتۆ ئەمەش بەڵگەی ئەوەی تێدایە لەسەر واجب بونی دانانی خەلیفە وە ئەمە ڕوکنێکە پایەکانی دین .

6 خەلیفە بەم ڕێگایانە دەبێتە خەلیفەی شەرعی

- پێغەمبەری خوا ﷺ ئاماژەی کرد کەلەپاش خۆی ئەبو بکر ببێتە خەلیفە وە ابو بکر ئاماژەی کرد عمر ببێت بەخەلیفە بۆیە هەرخەلیفەیەک کەسێ ڕاسپێرێت لەپاش خۆی ببێتە خەلیفە ئەوا خەلیفەی شەرعیە

- ڕێگای دووەم خەلیفە ئەهلی حل وعقد ڕاسپێرێت بەوەی خۆیان خەلیفەیەک هەڵبژێرێن وەک چۆن ئیمامی عمر شەش کەسی لەئەهلی حل وعقد ڕاسپارد بەوەی خەلیفەیەک هەڵبژێرن بۆموسڵمانان

- ڕێگای سێهەم کاتێ موسڵمانان پارچە پارچە بون ئەوکاتە موسڵمانێ بەزەبری هێز خۆی دەکات بەخەلیفە وحوکمی الله دەسەپێنێت

ئیمام ی الشافعي رحمه الله دەفەرموێت : (هەرکەسێ بەهێز زاڵ بێت بەسەر خیلافەتدا بەشمشێر تاوای لێ بێت ناوبنێرێت بەخەلیفە وخەڵکی لەسەری کۆببنەوە ئەوا خەلیفەیە) [طالع مناقب الشافعي للبيهقي]

وە لەمێژوی ئیسلام دا دەسەڵاتی ئیسلامی بەشێوەی هێز دروست بوو لەڕێگەی شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب و ئیمام محمد بن سعود

لە مسندی ئیمام احمد گێڕاویەتیەوە بەژمارە 17344کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : فەرمانتان پێدەکەم بەپێنج شت کە الله فەرمانی پێکردوم سمع وطاعە و هیجرەت و جیهاد لە پێناو الله وەهەرکەسێ لە کۆمەڵی موسڵمانان جیاببێتەوە بەئەندازەی بستێ ئەوا ئیسلام لەگەردنی دەرچوە ئیلا مەگەر بگەڕێتەوە.

7 شـێوازی بەیعەت دان

دەست دانان لەناو دەستی ئەمیر و بەیعەت پێدانی عبادة بن الصامت رضي الله عنه : دەفەرموێت رسول الله بانگی کردین وبەیعەتمان پێ دا ئەوە بەیعەتەش کەلێمانی وەرگرت ئەمە بوو (بايعنا على السمع والطاعة في منشطنا ومكرهنا , وعسرنا ويسرنا ، وأثرةٍ علينا ، وألا ننازع الأمر أهله) بەیعەت دەدەین لەسەر بیستن وگوێڕایەڵی لەوەی حەزئەکەین ولەوەشی حەزناکەین لەوەی قورس وگرانە ولەوەشی کەئاسانە وە ئەگەر چی ناهەقیش بکەن وە ململانێ نەکەین لەگەڵیان [رواه مسلم]

8 خەلیفە یان ئەمیر ئەگەر فەرمان بکات بەهەرکارێکی چاک گوێڕایەڵیکردنی واجب دەبێت ئەگەرچی ئەوکارە سونەت یان تەنها حەڵاڵیش بێت

المباركفوري لە ((شرح الترمذي)) دەفەرموێت : ئەوە فەرموودەیە بەڵگەی ئەوەی تێدایە ئەگەر ئیمام فەرمان بکات بەکردنی سونەتێک یان حەلاڵێک ئەوا واجب دەبێت .

بەڵام گەرکەسێ نەخۆش بێت یان کەم ئەندام بێت لەتوانایدا نەبێت ئەوفەرمانە جێ بەجێ بکات ئەوا تاوانبار نابێ قال الله تعالى {لا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَهَا}.

9 بەیعەت دان لەدوورەوە

- کاتێ خەڵکی بەیعەتیان بە عبـدالملك دا عبدالله ی کوڕی عومەر نامەیەکی بۆی نوسی فەرمووی : (بۆ عبد الله عبد الملك أمير المؤمنين، من دان دەنێم بەسمع والطاعة کردن بو عبد الله عبد الملك أمير المؤمنين لەسەر سونەتی الله وسونەتی رسولەکەی ﷺ بەئەندازەی توانای خۆم وەکوڕەکەشم دان دەنێت بەبەیعەت پێدانت)
- جۆرێکی ترلەبەیعەت دان ئەوەیە لەدڵەوە لەلای خۆتەوە بەیعەت بدەی رسول الله ﷺ فـەرموویەتی : (هەرکەسێ بـمرێت و بەیعەت لەگەردنی نەبێت بمرێت بەمردنێکی جاهلی مردوە) [رواه مسلم]

الإمام الحسن بن على البربهاري رحمه الله تعالي دەفەرموێ لەسونەکەیدا : (هەرکەس خیلافەتی گرتە دەست بەکۆبونەوەی خەڵکی ورازی بونیان پێی ئەوا ئەمیری باوەڕدارانە بوکەس ڕەوانـیە شەوێک بخەوێت و پێی وابێت هیچ ئیمامێکی نیە جاچاکەکار بێت یان خراپەکار)

ابن القيم رحمه الله تعالى دەفەرموێت :

پشتلێكەر لە تەوحيد موشريكە بيەوێت يان نەيەوێت، وە پشتلێكەر لە سونەتيش موبتەديع و گومڕايە بيەوێت يان نەيەوێت.

(إغاثة اللهفان من مصايد الشيطان ج١ ص٢١٤)

ئایا تا ئێستا دەزانیت تەوحید چیە ؟ جۆرەكانى چين ؟ ڕوكنەكانى چين ؟

تەوحید چیـە ؟

ئەی برا وخوشکی مـــوەحیدم ئەگەر پـــرسیارت
لێـکرا وتیان تەوحــید چیــە تـــۆش ئەمــە بڵێ

تەوحـیـد لەزمانەوانیدا شەرعـدا

تەوحید لە زمانەوانیدا لەوشەی (وَحَّـد) ـەوە هاتوە واتا ئەوشتەی بەتاک ڕاگرت لەشـەرع ـدا مەبەست پێی بەتاکـڕاگرتنی الله یە لەتایبەتمەندیەکانی الله تعالـی لەپەرستنیدا و لەپەروەردگاریتیدا و لەناو سیفاتەکانـیدا.

هــەنێ لە بەڵگەکان لـــە قورئان وسونەت لەسەر تــەوحید

الله تعالی فەرمان ئەکات وئەفەرموێت ئەی محمد ﷺ پێیان بڵێ الله تاک وتەنـهایـە (قل هو الله أحد) .

وە ئەفەرموێت : (وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لا إِلَهَ إِلا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) [البقرة/163] واتا : پەروەردگار وپەرستراوی بەهەقـی ئێوە الله یە کەتـاک وتەنـهایە وهیچ پەرستراوێک نیە بەهەق ئیلا زاتی پاکی الله نەبێت کە بەخشندە ومیهرەبانە

لە صحيح البخاري (7372) ومسلم (19) هاتوە لە ابن عباس ـەوە رضي الله عنه فەرموویەتی : (کاتێ پێغەمـبەر ﷺ معاذی کوڕی جبل ـی نارد بۆ یەمـەن پێی فەرموو ئەی معاذ تۆ ئەچیت بۆلای گەلێک کە ئەهلـی کتابن یەکەم شـت بانگەوازیان ئەکەی بانگیان بـکە بۆ ئەوەی الله بـەتاک ڕابـگرن جاگەر ئەمەیان قبوڵ کرد هەواڵیان پێ بە کەالله تعالی لەشەو وڕۆژێکـدا پێنج جار نوێژی لەسەر فەرزکردون جاگەر نوێژیـان کرد هەواڵیان پێ بە کە الله تعالی زەکاتی لەسەر فەرزکردون)

کەواتــا پێش باسکردنی نوێژ و زەکات و شرائع ـەکانی ئیسـلام واجبە خەڵکی فێری تەوحـید بکرێت لەصحیح ـی مسلم ـدا هاتوە لە ابن عمر رضي الله عَنْه لە پێغەمـبەرەوە ﷺ فەرمـوویەتی : (ئیسـلام لەسەر پێنج پایە بونیاد نراوە لەســەر بەتاکـــڕاگرتنی الله ونوێژکردن و زەکات و ڕۆژوی ڕەمەزان و حەجکردن)

■ تەوحــيد (بەتاكــڕاگرتنی الله بەدی نایەت ئیلا بـــەنەفیكردنی هەموو طاغوت و پەرستراوە باطـلەكان نەبێت)

چونكـە تەوحيـد مانای لاالـــه الا الله يـەكەپێكــهاتووە لە

أ/نـــەفی كردنی هەموو پەرستراوەكان

ب/ئیثبات كردنی هەموو پەرستنێك بۆ الله بەتاك وتەنـــها

چونكـــە الله تعالى ئەفەرموێت : {فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِالله فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَالله سَمِيعٌ عَلِيمٌ} [البقره : ٢٥٦] واتە : ئینجا هەركەسێك باوەڕی بە طاغوت نەبێت، و باوەڕی بەالله هێنابێت ئەوە بێگومانە دەستی بە پەتی مەتـینەوە گرتوە كە هەرگیز هەڵناوەشێتەوە پچڕانیشی بۆ نییە وە الله ـش بیسەر و زانایـە.

لـە صحيح ـی مسلم ـدا هاتوە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (هەركەسـێك بڵێت هیچ پەرستراوێـك نیە بەهەق شایستەی پەرستن بێت تەنها الله نەبێت وە لەهەمان كـاتـدا بێ باوەڕبێت بەوانەی لەجیاتی الله دەپەرسترێن ئەوكاتە ماڵەكەی وخوێنەكەی حەرام دەبێت ولێپرسینەوەشی لەلای الله یـە)

■ پێويـسـتـە بزانين طاغوت چيە ؟

طاغوت وەك شێخ محمدی كوڕی عبدالوهاب لەاصول الثلاثـە باسی كردوە زۆرن بەڵام سەرەكیترینی طاغوتەكان پێنج جۆرن

١- ابليس

٢- كاربەدەسـتێكی ستەمكار یاسـاكانی الله بگۆڕێت

٣- كاربەدەستێ حوكم بە جگە لە قورئان وسونەت بكات

٤- ئەو كـەسەی بڵێت من زانستی غەیب دەزانم

٥- كەسێ ڕازی بێت بەوەی خەڵكی بیپەرستن

■ چۆنیەتـی بێ باوەڕبون بەو طاغوتانە ؟

لە قورئان وسونەتدا الله تعالى فێری كردوین كەچۆن بەڕائەت بكەین لەطاغوتان ونەفی هەموو طاغوتان بكەین

الله تعالى ئەفەرموێت : (قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ الله كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِالله وَحْدَهُ) [المتحنة : ٤] {بەڕاستی بۆ ئێوە هەیە ئەی ئیمانداران! لە ئیبراهیم و لەوانەی بڕوایان هێنابوو لەگەڵیا، سەر مەشقییەكی چاك و جوان. جا دەبێ ئێوەیش (ئەی بڕوادارەكان!) لەوان چاو بكەن و خۆتان لە طاغوتەكان وشوێنكەوتوانیان بەری بكەن كاتێ بە قەومە كافرەكەیانیان وت: بەڕاستیی ئێمە بێزارو بەریین لە خۆتان و لەوانەی لەجیاتی الله دەیان پەرستن (لەبـت و دار وگۆڕ وپەرلەمان ویاساكان وسەركردەكانتان)وە ئێمـە بێ باوەڕین پێتان وئینكاریتان دەكەین وبەكـافرتان دەزانـین وە بە هەمیشە دوژمنایەتیی و ڕكە بەرایەتیی لە نێوانماندا پەیدابووە تا باوەڕ بە الله ـی تاك و تەنیا دێنن و هاوبەشی بۆ دانانێن}

کـــەواتــا سیفەتی کوفرکردن و نــەفیکردنـــی طاغـــوتان بریتیە

١-خۆبەریکردن لەشوێنکەوتوانی طاغوتان پێش طاغوتەکە

٢- خۆبەریکردن لە طاغوتەکە و حوکم نەگێرانەوە بۆلایان و سەرنەخستنیان وبەگەورە دانەنانیان

٣- تەکـفیرکردنیان

٤- دژایەتیکردنیان بە ئاشکرا وهەووڵدان بۆ لە ناوبردنیان

٥- ڕق بونەوە لێیان لە دڵەوە

گەر کەسێ اقـــڕاڕی بەتەوحید کرد و نەفی طاغوتەکانی کرد وئیمانی بەالله هێنا ئینجا پێویستە بزانێت تەوحیـدسێ بەشە

١- **تەوحیدی ڕبـوبیەت** : کەباوەڕت وابێت الله خالق ورازق و بەڕێوبەری هەموو جیهان ـە ودەسەڵاتی ڕەها تەنها بۆالله یـە کەئەم تەوحیدە موشریکانیش دانی پێدا دەنێن تەنها موشریکانی ڕافیزە وسۆفیەگۆڕپەرستەکان نەبێت لەگەل مولحیدەکان

٢- **تەوحـیدی پەرستن** : کەهەموو جۆرە پەرستنەکان بۆالله ئەنجام بەی وهاوشێوە بۆالله بریار نەدەی تەنهـا لە الله بپاڕێیتەوە و تەنها پشت بەالله ببەستی وتەنها لەالله بترسیت و هیچ شتێکت بەئەندازەی خۆشەویستی الله خۆش نەوێت تەنها گوێڕایەڵی الله بیت و شریعەت بەس لە الله وەربگریت و نیەتت لەپەرستنەکان تەنها بۆ الله بێت (ئەگـەر جۆرێ لەوجۆرانەی پەرستن بۆجگە لەالله بکەی ئەوا دەبیت بەموشریک و کوفرکردنت بەطاغوت هەڵدەوەشێتەوە)

٣- **تەوحـیدی ناو وسیفاتەکانی الله** : باوەڕت وابێت الله تعالی خاوەنی چەندان ناوە و هەرناوێکی الله سیفەتێکی الله تعالی لەخۆ دەگرێت وە الله تعالی قسە دەکات و دەبیستێ ودەبیینێت و قاچی هەیە ودەستی هەیە ولەسەر عەرش دانیشتوە ولەسەروی ئاسمانە وتێکەڵ مەخلوقات نابێت و لەسێیەکی شەودا دائەبەزێتە ئاسمانی دونیـا وە هەموو ناو وسیفەتەکانی الله جێگیردەکەین بەبێ ئەوەی تەئویلی بکەین وبەبێ ئەوەی بیشوبهێنین بەسیفاتی دروستکراوەکانی بەبێ ئەوەی پەکیان بخەین وبەبێ ئەوەی بڵێین ئێمە نازانین ئەم ناو وسیفاتانەی الله واتاکەی چیە.

دوای جێگیرکردنی تەوحید بـەم جۆرە هێشـتـا تەوحیـدت دانامەزرێ

تاکـو پێغەمـبەر ﷺ بەتاک ڕادەگری لەشوێن کەوتن وگوێڕایەڵیدا و وتەی هیچ کەسێ نەدەی بەسەر وتەی پێغەمـبەردا ﷺ وە الله نـــەپەرستیت ئیلا بەپێی شەریعەت وســـوننەتی پێغەمـبەر ﷺ نەبێت و هەواڵەکەی بەڕاست بزانیت وفەرمانەکانی جێ بەجێ بکەیت و ئەوشتانەی نەهی لێکردوە لێی دوربکەویتەوە و شوێنکەوتوانی سەربخەیت و دوژمنانی بەدوژمنی خۆت بزانیت وهەوڵی لەناوبردنیان بدەی وشەریعەتەکەی سەربخەیت ئـائەمە تەوحیـدە و واتای لاالە الاالله و محمد رسول الله یە الله تعالی دامەزراومان بکات ودینە پـاکەکەمان سەربخات بەسەر هەموو دینە باطلەکان.

قـال الله تعالی : {الله ئەو زاتەیە کە پەیامبەرەکەی خۆی (محمد) ﷺ ی ڕەوانەکردوە بـــە قـــورئانێکی ڕێنموونیکارو ئایینێکی ڕاست بۆ ئەوەی بەسەر تەواوی ئایینەکاندا سەری بخات ئەگەرچی موشریک و هاوبەش پەیداکەرانیش پێیان ناخۆش بێ و هەوڵی کوژانەوەشی بکەن}[الصف : ٩]

ئـایە دەكـرێت

تۆ مـوەحیدە بیت و بـێ لایەن بیت

MAMOSTA USAMA TAWHIDI SHARAZURI

زۆرجار ئەوترێ فلان کەس موەحیدە بـەڵام لەگەڵ دەولـە نیـە وبێ لایەنە ئەم قـسانە لەتەرازوی مەنهەج ی دەولە دەپێوین تا بزانین کەسـی بێ لایەن هی ئەوەیە گوێی لێ بگرین ؟

پرۆژەی دەوڵەتی ئیـسلامی دوو پرۆژە بەرامبەری دەوەستێتەوە

پـــرۆژەی یـــەکەم

یـەکەم پرۆژەی دەوڵەتی مەدەنی دیموکراسی کە هەموو میلەتی کوفر پشتیوانی لێدەکات بەخاوەنانی ئەم پرۆژە دەڵێین چاکـبزانن لەنێوان ئێمە و هەر دەوڵـەتێ کەحوکم بەشەرع نەکات لەشامدا رووبارێ لەخوێن و شاخێ لەجەستە و لاشە هەیە

پـــرۆژەی دووەم

پرۆژەی دووەم پرۆژەی دەوڵـەتە هەرێمیە نیشتمانیەکانە کـــەناوی لە خۆناوە ئیسلامی کە پـارە وفەتوای زاناکانی ال سلول و حوکمەتەکانی خەلیج پشتگیری دەکات وە دەزگا هەواڵگیریەکان نەخشەی بۆدەکێشن وە کێشەیان نیە ئەوحوکمەتانە ڕیش درێژبن وجل کورت بن ئەم پرۆژەیە ڕووکەشەکەی ئیسلامیە وناوەڕۆکەکەی پرۆژەیەکی نیشتمانیە کە ملکەچ دەکات بۆ طاغوتانی ڕۆژئاوا لەڕۆژهەڵات شوێنیان دەکەوێت [لـن یضروکم إلا أذى، مؤسسة الفرقان، دقیقة: 22]

کەواتـا یان لەگەڵ دەوڵەتی ئیـسلامی یـان لەگەڵ کـوفریت

هەر شـێخ عدنـانی دەفەرموویـت : بیربکەوە ئەی توشبوو بەفیتنە پێش ئەوەی هەنگاو بنێی بۆجەنگـ لەدژی دەولە ئەوە بـزانە لەهیچ شوێنێ بستێ نیە لەم سەرزەویەدا حوکم بـەشەرع بـکات وحوکم هەمووی تێدا بۆالله بێت جگە لەخاکەکـانی دەوڵەتی ئیسلامی بۆیە بیربکەوە ئەگەر بتوانیت بستێ لەخاکی دەولە یان گوندێ یان شارێ دەولە داگیربکەیت ئەوا حوکمی الله ی تێدا لادەدرێت و حوکمی مرۆڤی تێدا دەچەسپێ

پاشان پرسیار لە خۆو بکە حوكمی كەسێ چیە حوكمی الله بگۆڕێتەوە بەحوكمی مرۆڤ بەڵێ كافر دەبێت بەوە بۆیە وریابە تۆ بەشەڕكردنت لەدژی دەولەتی ئیسلامی دەكەویتە كوفرەوە جابزانیت یان نەزانیت . [یا قومنا أجیبوا داعي الله، مؤسسة الفرقان، الدقیقة: 14]

ئایا هەركۆمەڵێ (هەركەسێ) كە بانگەوازی حوكم بەشەرع بكات بەڵام دژی دەولەبێت وخۆشی پێ موەحیدبێت حوكمی چیە؟

لە مجلەی دابقدا دەولە ڕایگەیاندوە : (ئەگەركۆمەڵێ هەبێت حوكم بەشەریعەت بكات وە لەدەرەوەی لایەنە دروستكراوەكانی ئەمریكا بێت و لەوانە بەری بێت و دژایەتیان بكات لەگەڵ ئەوەشدا بجەنگێ دژی دەولە وپێی وابێت دەولە ستەمكارن ئەوا ئەوكۆمەڵە حوكمی بوغات یان هەیە بەڵام ئەمە تەنها نمونەیەكە ئەگینا كۆمەڵی لەم شێوە لەشامدا بونینیە) [مجلة دابق، ژمارە دە-رمضان، 1436هـ، ص54]

ئێستا ماوەتەوە بپرسین حوكمی ئەوانە چیە كە نەدژی دەولەن نەپشتگیری دەولەن خۆشیان پێ موەحیدە؟

دەولە باسی جۆرێ لەجۆرەكانی خەڵك دەكات وناویان دەنێ بە خەڵكی ناوچەی ڕەمادی ناوچەی ڕەمادی چیە لای دەولە ؟ (ناوچەی ڕەمادی شوێنی مونافیقەكانە) دەفەرموون لەپێشووتردا ناوچەی ڕەمادی شوێنی مونافیقان و مبتدعەكان وگومڕاكان و دانیشتوان بوو لە جیهاد . [دابق، ژ7 ربیع الآخر، 1436هـ، ص55]

لەژمارە چواری مجلەی دابق دەفەرمووێت ناوچەی ڕەمادی شوێنی ئەو تاكەكەسیانەیە لە بیرمەندە جیهادیەكان كە خۆیان بەبێ لایەن پیشان دەدەن نە خۆیان بەشوێنكەوتەی دەولە دەزانن نەبەشوێنكەوتەی صەحوات .. جا هەركەسێ ئیخلاصی هەبێت دەزانێت ناوچەی ڕەمادی نەماوە كاتێ كەوا كوفر هاوپەیمانی بەستوە بۆ سەر دەوڵەتی ئیسلامی [مجلة دابق ژمارە 4 ذو الحجة، 1435هـ، ص44]

لەپاش ڕاگەیاندنی دەولە شتێ نەماوەبەناوی بێ لایەن

پاش ڕاگەیاندنی گەیشتنی دەولە بەشام و ڕاگەیاندنی خیلافەت بوە هۆی ئەوەی ناوچەی ڕەمادی بۆهەمیشە بسڕێتەوە وە بۆهیچ موسڵمانێ عوزر نەماوەتەوە كە خۆی وەك بێ لایەن پیشان بات كە هەڵوێستی سەربەخۆی و بێ لایەنی كە ئەم خۆ بێ لایەن كردنە خۆئالاندە بەتاوانی گەوەكەئەم تاوانە گەورەیە ئەیبات بەرەو كوفر. [مجلة دابق، ژمارە 7 ربیع الآخر، 1436هـ، ص55]

حوكمی بێ لایەنەكان پاش ڕاگەیاندنی دەولە پێغەمبەر ﷺ دەفەرمووێت : (نمونەی مونافیق وەك ئەو مەڕە سەرلێشواوە وایە لەنێوان دوو كۆمەڵی ڕانەمەڕدا هەرجارێ دەچێتە ڕیزی كۆمەڵێكەوە نازانێ شوێن كامیان بكەوێ [صحیح مسلم:2784]

پاش ڕاگەیاندنی گەیشتنی دەولە بەشام و ڕاگەیاندنی خیلافەت بوە هۆی ئەوەی ناوچەی

ڕەمادی بۆهەمیشە بسڕێتەوە وە بۆهیچ موسڵمانێ عوزر نەماوەتەوە کـە خۆی وەکـ بێ لایەن پیشان بات کە هەڵوێستی سەربەخۆی و بێ لایەنی کە ئەم خۆ بێ لایەن کـردنە خۆئاڵاندە بەتاوانی گـەوە کەئەم تاوانە گەورەیە **ئەیبات بەرەو کوفر.** [مجلة دابق، ژمارە 7 ربيع الآخر، 1436هـ، ص55]

بـۆیە دەولەش بڵاوی کـردەوە و ڕایگەیاند : (کۆمەڵەنێکـی کەم ماونەتەوە کەلەدەرەوەی هاوپەیمانی کوفرن و خۆیان بێ لایەن دەکەن وەک ئەو مەڕە سەرلێشواوەن نە دەچنە ڕیزی موەحیدان نەموشریکان .واتە مونافیق ـن) [مجلة دابق، ژمارە دە، 1436هـ، ص51]

کەواتا پوختەی وتەکانی دەولە بریتیە لەوەی

١- هەرکەسێ بەهاوپەیمانی کوفر شەڕبکات دژی دەولـە کـافرە

٢- هەرکۆمـەڵێک چەکدار بێت وەحوکم بەهەموو شەرع نەکات وهەندێ لەشەرع جی بەجێ بکات وشەڕ دژی دەولە بکـات ئەگەرچی بە هاوپەیمانی کوفریش شـەڕی دەولە نەکات ئەوا کـافرن چونکە بەشەڕکردنی ئەوان دژی دەولە حوکمی شەرع دەگۆڕێت بەحوکمی مرۆڤ وشەرعی الله پەک ئەخرێت

٣- هەرکۆمەڵێ گەر دژایەتی هەموو صەحەوات بکات و حوکم بەهەمو شەرع بکات بەڵام بەیعەت نەیات بەدەولـــە و بجەنگێ دژی دەولـە بوغـــاتن وقـتال

دەکرێن تا دێنە ژێر فەرمانی دەولـە ئەم کۆمـەڵە بونی نیـە لەئێستادا

٤- بێ لایـەنەکان وەک مونافیق ـن

ئایا بۆچی دەوڵەتی ئیسلام ـی و سەرخەران وپشتوانان ـی

دەوڵـەتی سـعودیەی ئێستا سعودیەی (سێهەم) تەکفیر ئەکـەن ؟

وەڵامی مناصرانِ بۆ ئەو پرسیارە بەم جۆرەیە

دەوڵەت ـی سعودی سێهەم هەڵگەڕانەوە وکودەتا بەسەر عەقیدە وشەریعەت دەوڵەتی سعودیەی سێهەم کەدامەزرێنرا لەلایەن مەلیک عبدالعزیز ـی کوڕی فەیصل ـی ال سـعود دوای ئەوەی هاوپەیمانی بەست لەگەڵ (کۆمەڵی ئیخوان من طاعة الله) کەپێکهاتبون لەهۆزە خاوەن عەقیدەیەکانی نەجد لەساڵی 1902 ـی میلادی کـەئەم کۆمەڵە لـەلایەن فەیصەل الـدویش و سلطان بن بجاد سەرپەرشت ـی ئەکرا بەڵام مەلیک عبدالعزیز فێڵی لێکردن دوای ئەوەی ئەم کۆمەڵە موجاهیدە بەیعەت ئەیەن بەملیک عبدالعزیز لەسەر حوکمکردن بەشەرع وجیهاد کردن دژی هەموو موشریکان ملیک عبدالعزیز ڕازیبونی خۆی دەرئەبڕێت تائەوکاتەی هەموو ناوچە دیاریکراوەکان ـی سعودیە ئازاد ئەکەنەوە وئەیخەنە ژێر دەسەڵاتی مەلیک عبدالعزیز دوواتر بـەریطانیا ئەوسنورە دیـاری ئەکات

بۆدەوڵەتی سعودیە کەنابێت لەم سنورە زیاتر پەل بهاوێژن بۆیە مەلیک عبدالعزیز دووای بەدیهاتنی خەونەکەی کاتی خیانەت وناپاکیەکەی یەت و فەرمان بەکۆمەڵی ئیخوان من طاعة الله ئەکات بەڕاگرتنی جیهادی هێرشبردن وهێرشنەکردنە سەر عێراق وکویت وناوچەکانی دەوروبەر بەبیانوی ڕێکەوتن وبەستنی پەیماننامە بەڵام ئیخوان ئەم فەرمانە بەتعطیل ی جیهاد ئەبینن وڕازی نابن بۆیە زاناکانی ال سعود داوا لە ئیخوان ئەکەن بەسمع وطاعە کردن بۆ مەلیک عبدالعزیز ودەرنەچون لە فەرمانەکانی بەڵام دوای ئەوەی کە ئیخوان ئەبینن مەلیک عبدالعزیز نزیکایەتی وپابەند بوونی بەبڕیاری بەریتانیەکان دەربڕیوە وهەست بەفێڵەکان ی مەلیک عبدالعزیز ئەکەن بۆیە ڕووبەڕووی مەلیک عبدالعزیز ئەبنەوە لەساڵی 1929 وسەرکەوتنێکی زۆر تۆمار ئەکەن بەسەر سوپاکەی عبدالعزیز بۆیە مەلیک عبدالعزیز بەهاوکاری بەریطانیەکان و فڕۆکەکانیان بۆمبارانی ئیخوان ئەکەن تائەگات بەوەی فیصل الدویش سەرکردەی ئیخوان بریندار ئەبێت و سلطان بن بجاد بەفێڵ دەستگیرئەکرێت و لەزیندانەکانی ال سعود وەفات ئەکات ولەساڵی 1930 بەتەواوی هێزی ئیخوان ڕائەماڵێت بەهاوکاری ئینگلیز لەپێناو تعطیل کردن ی هێرشکردنە سەر وڵاتانی دەوروبەر بەم شێوەیە لەوکاتەوە مەلیک عبدالعزیز ودەوڵەتی سعودی سێهەم ئەبێتە یەکەم قۆناغی وەرچەرخان وهەڵگەڕانەوەی لەشەریعەت و مێژووی دەوڵەتی یەکەم و دووەم ی سعودی کەدوو دەوڵەتی پێشووتر لەسەر بنەمای تەوحید و ولاء وبەراء وجیهادکردنی هەموو موشریکان بونیاد نرا بەڵام دەوڵەتی سێهەم بەسەرکردایەتی عبدالعزیز ئەبێت دۆستی بەریتانیا و مەنعکردنی جیهادکردن دژی موشریــکانی دەوروبەر و دژایــەتیکردن ی درێــژە پێدەرانی دەعوەکەی شێخ محمد و ڕاوەدوونانی هەڵگرانی عەقیدەکەی شێخ محمد و لەناوبردنیان لادانەکان قۆناغ بەقۆناغ گەورەتر ئەبوون تا لەساڵی 1945 دەوڵەتی سعودی ئەبێتە ئەندام لەویلایەتە یەکگرتووەکان بەئیمزا وڕازیبونی مەلیک فەیصەل کەیاساکانی بوون بەئەندام لە ویلایەتە یەکگرتوەکان بریتیە لە ئیمزاکردن وڕازیبون بە جاڕنامەی مافی مرۆڤ و پێکەوە ژیانی ئاشتیانە وئازادی بیروڕا و یەکسانی ئاینەکان و پەکخستنی جیهادکردن وگەڕانەوەی کێشە نێودەوڵەتیەکان وچارەسەرکردنیان بەیاسای ئەمریکی وئەوروپی کەئەم کارەش لە عەقیدەی زانایانی دەوڵەتی سعودی یەکەم و دووەم دەرچوونێکی ڕوون بوو لە ئیسلام وحوکمدان بوو بەسەر دەوڵەتەکە بەدەوڵەت ی کوفر وشیرک وەک شێخ حمد کوڕی عەتیق رحمە الله تعالی کەقوتابی شێخ عبدالرحمن ی کوڕی حسن ی کوڕی شێخ محمد عبدالوهاب بوو هەروەها قوتابی شێخ

عەبدولعەزیز ئال سعود

عبداللطیف ی کوڕی شێخ حسن ال الشیخ بوو ئەم شێخە لەوەسف ی حاڵی دەوڵەتێک کەوەک سعودیەی سێهەم بێت فەرموویەت ی : (گەر وایلێهات حوکم بڕێتەوە بۆلای پێشەوایانی ستەمکار ونوێنەرە موشریکەکان وبانگەوازی بۆلای غەیری قورئان وسونەت کرا ئەمەش

لەهەر وڵاتێکدا دەرکــەوت وزانرا ئەوە هــەرکەسێک کەمترین زانست هەبێت ئەزانێت ئەم وڵاتە حوکمی بەسەر ئەدرێت کەوڵاتی کوفر وشیرکە بەتایبەتی تر ئەگەر لەگەڵ ئەوانەشدا دووژمنایەت ی ئەهلی تەوحید بکەن وهەوڵی سڕینەوەی دینەکەیان بەن وهەوڵی وێرانکردن ی وڵاتی ئیسلام بەن ئەگەر لەسەر ئەمەش بەڵگەت ئەووێت ئەبینیت هەموو قورئان باسی ئەمە ئەکات وزانایان لەسەری کۆڕان وەئەمە شتێکی بەپێویست زانراوە لەلای هەموو زانایەک [مجموع الرسائل والمسائل النجدية | ج: 1 / ص: 742 - 746]

بەم پێیە سعودیـە دژی ئەو عەقیدە وبانگەوازە هەستایەوە کەزانایان ی دوو دەوڵەتەکەی پێشوتر بەگیان وماڵیان خۆیان ئەبەخشی لەپێناو سەرخستنی عەقیدەی ولاء وبەراء بەڵام سعودیە لەمەنعکردن ی جیهاد و کوشتنی موەحیدان و وێرانکردن ی ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی ئیخوان من طاعة الله دەست ی پێکرد تا بوون بەئەندام ی لەویلایەتە یەکگرتوەکان ی ئەمریکا و گێڕانەوەی کێشە نێودەوڵەتیەکانی بۆمەحکمەی ویلایەتە یەکگرتوەکان ونوێنەرە موشریکەکان

بۆیە ئەم باردۆخە قبوڵکراو نەبوو کەسعودیە تێی کەوتبوو لەئەنجامدا بوە هۆی ڕاپەڕینێکی چەکداری کەبەسەر پەرشتی جهیمان العتيبي ومحمد قحطانی و600 چەکدار توانیان شاری مەککە کۆنترۆڵ کەن ئەمەش نەک سعودیەی ڕانەچەڵەکاند بۆ گەڕانەوەیان بۆسەر عەقیدە ومەنهەج بەڵکو جارێکی تر پەنایان بردە بەر موشریکان وهێزی فەڕەنسیان باڵادەست کرد بەسەر جوهەیمان و سوپاکەی و حەڕەمی مەکە درایە بەر موشەک بۆمبی فەڕەنسیەکان تا لەکۆتایدا جوهەیمان وسوپاکەی لەناوبران وجوهەیمان ســەربڕا

لەلایەن حوکمەت ی ال سعود ئەم هەوڵە دووژمنکاریانەی ال سعود درێژەی کێشا تا شەڕی خەلیج کە لەوکاتەدا سعودیە بۆ ئەوەی شەریعەتیەک بۆ خۆی دروست کات وبەرگێکی شەرعی بپۆشێت هەستا بەدروستکردن ی فکرەی جامیەکان کە محمد امان جامی سەرپەرشتی ئەکرد وفەتوای یا بەشەرعی بونی هاوکاری وهاوپەیمانی سەربازی لەگەڵ ئەمریکا دژی عێراق کەدوای مردن ی محمد امان جامی ئاڵای ئەم ڕەوتە کەوتە دەست ربيع بن هادی مەدخەلی کە پاساوی بۆ هەموو کارەکانی حوکمەت ئەهێنایەوە وفەتوای دەستگیرکردن ی هەموو ئەو زانایانە دەرکرا کە پێچەوانەی ئەم ڕەوتە لە سعودیە هەڵویستیان هەبێت و پێچەوانەی بۆچونەکانی ئەم ڕەوتە لێدوانیان ئەیا

سعودیە بەردەوام ی خۆی لەکارو پیلانەکانی درێژەی کێشا تالەگەڵ ئەمریکادا بوو بەهاوپەیمان دژی شێخ ئوسامە و قاعیدەی جیهاد وڕاوە دوونان وکوشتنی موەحیدان هەموو ئەمانەش سعودیەکانی دابەش کرد بۆسەر دوو ئاڕاستە ئەوانەی لەگەڵ حوکمەت ی سعودی بوون بەمەدخەلی و عەلمانیەکان ئەوان پۆست وپلە ودەسەڵات ی فەتوا وکارمەندی حوکمەتیان پێ بەخشرا ئەوانەشی دژی حوکمەت ی سعودی وکارە ناشەرعیەکانی بوون خرانە زیندان و کوشتن وئەشکەنجە و دەربەدەر کران تائەوکاتەی عێراق لەلایەن ئەمریکاوە داگیرکرا جارێکی تر سعودیە بوو بەئامێری دەست ی ئەمریکا و فەتوای قەدەغە بوون ی جیهاد دژی ئەمریکا و گرتنی هەر موەحیدێکی سعودی کەبیەوێت بەرەو عێراق بچێت و جیهاد دژی ئەمریکا ئەنجام بات سعودیە بەمەش ڕانەوەستا تابوو بەهاوپەیمانی ئەمریکا و نێودەوڵەتی لە شەڕکردن ی دژی دەوڵــەتی

ئیسلامی له عێراق وشام و قەتڵ وعام کردن ی موسڵمانان لەشارەکانی عێراق وسوریا وسوتاندنیان له باغۆز

دووای هەموو ئەمانەش سعودیه قومار خانه و ئارەق فرۆشتن و شانۆگەری سوکایەت به کەعبه و هێنانی ئافرەتانی کافر و ڕووت بۆ جەزیرەی محمد ﷺ و کوشتنی زانایانی هاوشێوەی شێخ فارس ال شویل الزهرانی که لەساڵی 2016 لەملی دراـ لەگەڵ کۆمەڵێک له برایان ی وەهەروەها هەڵوەشاندنەوە دەزگای الحسبة و لادانی بابەتەکانی ولاء وبەراء له کتێبه عەقیدەیەکان وبەستنی پەیمانی ئاشتی وپێکەوە ژیان لەگەڵ دینەکان و ڕێگەدان بەڕافیزەگەرایەت ی و گۆڕپەرستی وعەقیدەی عەلمانیەت له سعودیه ...هتد

کەواتا پوختەی ئەم قسانه ئەوەمان بۆ دەردەخات سعودیه

ئەندام ی ویلایەته یەکگرتووەکانه ئەمەش ڕوونه هەرکەس موافقەی یاسای کافران بکات وپەسەندی بکات ئەگەرچی ڕقیشی لەیاسا ودینەکەشیان بێت وەک شێخ سولەیمان ال الشیخ فەرموویەت ی : (بزانه ڕەحمەت ی الله ت لێ بێت گەر مرۆڤ له ڕووکەشدا ئاینی موشریکان پەسەند بکات جالەترسایێت یان به موداراتی (به گومانی خۆی بۆ دەعوەکردنیان بۆ ئیسلام) یا بەمەبەستی دوورخستنەوەی شەر و خراپەیان وابکات ئەوا کافره وەکو ئەوان گەرچی ڕقیشی لێیان بێت وبشیان بوغزێنیت و ئیسلام و موسڵمانانیشی خۆش بوێت ... وەهیچ کەسێ لەم حوکمه دەرناچێت تانها کەسێ نەبێت که موکرەهە وەکەسی موکرەهیش بریتیه لەوەی که موشریکان ئەیگرن و ئەڵێن کوفر بکه

یان ئەوکاره کوفریه بکه گەر ئەو کوفره نەکەیت وات لێ ئەکەین وئەتکوژین) [الدَّلائل في حكم موالاة أهل الإشراك]

سعودیه حوکم وکێشەکانی ئەگێڕێتەوە بۆ مەحکەمەی نێو دەوڵەتی و بۆلای موشریکان ی ئەمریکا.

محمد بن سلمان

الشيخ سليمان بن عبدالله آل شيخ لەشەرح ی کتاب التوحيد (تيسير العزيز الحميد) لەڕاڤەی وتەی الله تعالی (ألم تر إلى الذين يزعمون ... ﴾ ئەفەرموێت : (ئایەتەکه بەڵگەیه لەسەر فەرزبونی وازهێنان له حوکمبردنەوە بۆ طاغوت که طاغوت هەرشتێکه له غیری کتاب وسونەت وە ئەوکەسەشی حوکمی بۆ دەباتەوە باوەڕدارنیه بەڵکو موسڵمانیش نیه)

حوکم کردن بەغەیری شەرع وڕێگەدان بەبت پەرست ی ڕافیزە وگۆڕپەرستی

شێخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ فەرموویەت ی : (ئەو وڵاتەی تێیدا حوکم بەقانون ئەکرێت وڵاتی ئیسلام نیه واجبه هیجرەت ی تێدا بکرێت بەهەمان شێوە ئەگەر بت پەرستی تێدا دەرکەوت و ڕێگری لێنەکرا واجبه هیجرەت ی تێدا بکرێت)

ڕێگەدان بە بانکی ڕیبا وپاراستنی لەشفرۆشەکان و هێنانی ئارەق و پاراستنی جێگەی قومار و ناشەرعی بەزەبری هێز و چەک وڕێگری کردن لە جیهادکردن وڕێگری نەکردن لە حەرامکراوەکان وپابەند بوون بەسنوری سایکس بیکۆ.

شیخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله ئەفەرموێت : (زانایانی ئیسلام کۆران کە هەرکۆمەڵێکی خاوەن دەسەڵات وهێز ملکەچ نەبێت بۆ هەنێ لەواجباتە متواترە دیارەکانی ئیسلام ئەوا واجبە جەنگیان لەدژ بکرێت ئەگەرچی هەردوو شایەتومانەکەش بڵێنەوە ئەگەرشایەتومان بڵێن بەڵام نوێژنەکەن یان زەکات نەیەن یان ڕۆژوو نەگرن یان حەجی ماڵی الله نەکەن یان لەنێوان خۆیانا حوکم بەکتاب وسونەت نەکەن یان قەدەغەی خراپکاری وئارەقخواردنەوە و زواج کردن لەگەڵ مەحرەم نەکەن یان قەدەغەی ڕشتنی خوێن ی حەرام نەکەن وقەدەغەی خواردن ی ماڵ بەناهەق نەکەن یان قەدەغەی ڕیبا یان قومار یان جیهاد دژی کافران نەکەن یاخود جزیە لەکافران وەرنەگرن ئەمانە وهاوشێوەکان ی ئەمانە لەیاساکانی ئیسلام هەرکۆمەڵێ پابەند نەبێ پێیانەوە جەنگی لەدژ دەکرێ تاهەموو دین بۆ الله بێت جەنگکردن دژی ئەمانە واجبە دەست پێشخەری تێدابکرێ پاش گەیشتنی بانگەوازی پێغەمبەر ﷺ پێیان خۆئەگەر ئەوان دەست پێشخەریان کردلەجەنگ دژی موسڵمانان ئەوا جەنگکردن دژیان جەختلێکراوتر ئەبێت وەک باسمان کرد لەجەنگان دژی پابەندنەبوان و ڕێگرەکان وە گەورەترین جیهاد جیهادی واجبە دژی کافران و ئەوانەی پابەندی یاساکانی ئیسلام نابن [الفتاوى الكبرى - (3 / 557) مجموع الفتاوى - (28 / 358)].

بەتاوان دانانی جیهاد و بەتاوانبار دانانی موجاهیدان وحوکم دان بەکوشتنیان

شـێخ ی ئیسـلام ابن تيمية رحمه الله تعالى فەرموویەت ی (لەرسالە التسعينية) : (واجـب کردن وقەدەغەکردن تەنها بـۆالله تعالى و پێغەمبەرەکەیەت ی ﷺ هەربۆیە گەرکەسێ سزایەک دانێت لەسەرکردن ی کارێک یان نەکردن ی بەبێ گەڕانەوە بۆفەرمانی الله تعالى وپێغەمبەرەکەی ﷺ ئەویاسایەش بکات بەبەرنامەیەکی پەیڕەولێکراو ئەوە هاوتاوهاوبەشی بۆ الله تعالى وپێغەمبەرەکەی ﷺ بڕیاریاوە لەڕیزی ئەو مورتەدانەیە کەبڕوایان بە موسەیلەمەی کەذاب هێنا وەلەو کەسانەیە کەالله تعالى لەبارەیانەوە فەرموویەت ی : (ئاخۆ ئەوانە چەند هاوبەشێکیان بۆ الله تعالى داناوە کەشەریعەت وئاینیان بۆداهێناون لەکاتێکدا الله تعالى مۆڵەت ی پێ نەیاون) [هەروەها بڕووانە الفتاوى الكبرى 6/ 339]

یارمەتیدان ی کافران لەدژی موسڵمانان و کوشتنی موسڵمانان و والاکردنی دەستی کافران بەسەر موسڵمانان.

شیخ ی ئیسلام ابن تيميه رحمه الله تعالى فەرموویەت ی : (هەرکەس بچێتە ڕیزی سەربازگەی تەتار وخۆی بگەیەنێت بەوان وپەیوەندیان پێوە بکات ئەو کەسە مورتەد بۆتەوە ماڵ وخوێنەکەی حەڵاڵە) [الدرر السنية 8/338 / مجموعة الرسائل النجدية 3/35]

شێخ سولەیمان ی کوڕەزای شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمە الله تعالى ئەفەرموێت : (قال الله تعالى {ئایا ئەو دووڕوانەت نەبینیوە کە بە براکانیان لە کافرەکانی خاوەن نامەکانیان دەگوت دڵنیابن ئەگەر ئێوە لە مەدینە دەرکران ئێمەش لە گەڵتان دەردەچین و

مەدینە بەجێ ئەهێڵین و هیچکاتیش بە زیانی ئێوە بە گوێی هیچ کەسێک ناکەین واتە لە بەرامبەر ئێوەوە یارمەتی محمد صلی الله علیه وسلم نایەین ئەگەر جەنگیشتان لەگەڵ کرا بێگومان یارمەتیتان ئەیەین بەڵام الله تعالی شاهێدە لەسەریان کە بەڕاستیی ئەوانە درۆزنن و درۆ ئەکەن لەوەی ئەیڵێن}

پاشان شێخ ئەفەرمووێت : ئەگەرتەنها بەنهێنیەوە بەڵێن دان بەموشریکان بەچونە ڕیزەکانیان وسەرخستنیان و دەرچون لەگەڵیان ئەگەر ئەوان دەرکران تەنها ئەم بەڵێندانە نهێنیە نیفاق وکوفربێت ئەگەرچی بەدرۆشەوە بەڵێنەکە بات ئەی چجای کەسێک بەدڵسۆزانە ڕاستگۆی خۆی بۆکافران دەرببڕێت ؟ بچێتە سەنگەری کافران وگوێڕایەڵی کافران بکات وبانگەشەیان بۆبکات وسەریان بخات وملکەچیان ببێت ببێت بەیەکێک لەئەوان بەماڵ وبۆچوون یارمەتیان بات ؟ ئەمە لەکاتێکدا ئەو دووڕووانە بەڵێنەکەی خۆیان نەکردبوو بەکردار وەتەنها لەترسیشدا ئەوبەڵێنەیان یا ترسیان هەبوو کافران باڵادەست بن وەک الله تعالی فەرموویەتی:

{ ئەوانە ئەبینیت کە لە دڵیاندا بەر امبەر بەدیـ ی ئیسلام گومان و نەخۆشی هەیە بۆ بەدۆستکردنـی کافران پەلەو تیژڕەوی ئەکەن و خۆ ئەکێشننە ناویانەوە و ئەڵێن بۆیە وائەکەین ئە ترسین دووچاری بەلاو رووداوێک ببین بۆیە دەیانک ەینە پشتیـ وا ن و ئاشنای خۆمان}[ا لمائدة : ٥٢] ئەمە بەهەمان شێوە حاڵی زۆرێـک لەو مورتەدانەیە لەم فیتنەیەدا هەمان عوزری دووڕووەکان ئەهێننەوە بۆ خۆیـان کەا لله تعالی باسیکرد وە ئەم جۆرە عوزرهێنـانەوەیە پاساوی ئەوانەیە کەدڵ یان نەخـۆشی تێدایە لەگەڵ ئەوە شدا الله تعالـی عوزری نەیانی. [الدرر السنیة 8/137 / مجموعة التوحید ص 209]

شێخ عبداللطیف ـی ال الشیخ رحمه الله تعالی فەرموویـەتی : (بەگەورە گرتنی کافران و ڕێزلێگرتنیان لەژێر ئەمەش چەند جۆرێـکی تر هەیـە کە گەورەترینیان بەرزکردنەوەی پێگەی کافران و سەرخستنیان بەسەر موسڵمانان و بەڕاست دانانی ڕێبازەکەیان ئەمە و هاوشێوەکانی لەوجۆرانەن مرۆڤ کافر ئەکات لەخوار ئەمەش چەند جۆرێکی تر هەیە لەڕێزگرتنیان کەتایبەتە بەهەندێ لایەنی جوزئی)

وەهەروەهـافەرموویەتی رحمه الله تعالـی : (ئەی ئەبێت حاڵی ئەوە چۆن بێت کە یارمەتیان بات وبیانهێنێت بۆ سەر وڵاتی موسڵمانان وپێیان هەڵدات یـان ئەوان بەخاوەن عەدل دانێت بەسەر موسڵمانان وڵات ونیشتەجێ بـون وسەرپەرشتی ئەوان هەڵبژێرێـ وحەز بەسەرکەوتنی ئەوان بکات ئەمە هەڵگەڕانەوەیـەکی ڕوونە بەکۆڕای زانایـان . [الدرر السنية [8/325-326] / ومجموعة الرسائل والمسائل النجدية [3/53]]

شێخ عبد الله ـی کوڕی شێخ عبد اللطیف بن حسن ال الشیخ رحمهم الله تعالی کەپرسیاری لێکرا جیاوازی نێوان الموالاة والتولي چیە ؟ لەوەڵامدا فەرمووی تەوەلـی کوفری دەرخەرە لەئیسلام وەک بەرگریکردن لەکافران ویارمەتیدانیان بەماڵ وجەستە و بۆچوون . بەڵام موالات تاوانێکە لەتاوانە گەورەکان وەک تەڕکردنی مرەکەب بۆیان وتاشینی پێنوس و زەردەخەنە وڕووی خۆشی لەگەڵیان یان دەنگ بەرزکردنەوە لەگەڵیان وەک ڕێزگرتنیان .

ئەم هۆکارانەو زۆرێکی تریش کەئەمانە ئەو هۆکارانەن کەدەوڵەت ـی ئیسلامی وسەرخەرەکانی بەوهۆیەوە تەکفیری دەوڵەت ـی سعودی سێهەم ئەکەن لەملیک عبدالعزیزەوە تا محمد بن سلمان بەهەموو دار ودەستە وسەرخەران وپشتیوانکارەکانیان

تێبینی برایان ـی ئیخوان من طاعة الله جیاوازە لەئیخوان مفسدین ـی مصری دوو ڕەوتی سەد پلە جیاوازن لەیەکتری لەڕووی مێژوو وعەقیدەی ومەنهەجی وناوچەی

والحمدلله رب العالمین

ماموّستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)

ڕۆڵـی ئافرەتی موسڵمان لەگەڕان بۆعلم ـی شەرعی

ڕە حمەتی الله تعـالـی لەوکەسە ی ئەیخ ویێ ێتەوە چەند دێ ڕێکی کـەمە بۆ بیر رهێنانە وەی ئەو ئەرکەی لەسەر خوشکـان ئەمە تەنها پێشەکیەکە لەسەر بـابەتی ڕۆڵـی ئافـرەتی موسـڵمان لەگەڕان بۆعلمی شەرعی وبڵاوکردنەوەی و دەرس وتنەوەی بە هاوشێوەکانی خۆی و گەیاندن ـی زانست وبڵاوکردنەوەی.

بـەپێچەوانەی بەشێکی زۆر لـە خوشکانی ئێستا کە جێگەی داخـە نەک طلب ـی علم ناکەن تابن بەهەڵگری علم بـەڵکو ناخوێننەوە وتاقـەتی خوێندنەوەی دە پەڕە و بیست پەڕەشیان نیە تاخۆیان بەرچاو ڕۆشن بکەن بۆ کاروباری ڕۆژانەی خۆیـان بەداخەوە ئەبینیت خوشکێکە عەقیدەی پاکـە بـەڵام پیشەی بۆتە ئەوەی وێنەیـەکی ئافرەتێکی نیقاب دانێت بەنەشیدێکی خەمناکەوە یـان دانانی وێنەی گوڵیک و دەستی خۆی بەدەستکێشێکەوە یـان دیزاینکـردنی چەند کورتە ڤیدۆیـەک کەهیچ زانستێکی شـەرعی تێدانیـە لەوانەیە ئەو ڤیدۆیە بەسەدان شێواز خـەڵکی تر بڵاوی کـردبێتەوە ئەم خوشکەش یەت دەست ئەکات بەدروستکردنەوە وکۆپی کردنەوەی ئەو ڤیدۆیـانە کەنەتینوێتی کەسی تینو ئەشکێنێ نەکەسی برسی تێرئەکات بەشەرعی الله تعالی بـۆیە جێگەی خۆیەتی پێش ئەوەی بچمە سەر بابەتەکـە ڕوو لەخوشکانی موسڵمانم بکەم بەوانەی ئاشنای عەقیدەن و بەوانەشی کەهێشتا کەسانێکی عەوام ـن و شارەزایـەکی وایان لە دین نیە پێتان ئەڵێم تۆ کەئێستا خاوەن دووچاوی بینەری و ڕووناکی بینینت پێ بەخشراوە لەلایەن الله تعالی نیعمەتی لەش ساغیت پێدراوە هۆکارەکانی فێربون بەجوانی بۆت ڕەخسێنراوە ئـایە چی ڕێگرە لەوەی ببیت بە ئافرەتێک کە طلبی علمی

شەرعی بکەیت وەک قوتابیەکی زانست قسەبکەیت وهەڵسوکەوت بکەیت کاتێک قسەت کرد بڵێیت ئەم بابەتە قال الله و قال الرسول وقال الصحابة وقال التابعين و قال العلماء بەم شێوازە بدوێی ؟ ئـایە تۆ چیت کەمترە لەئافرەتانی پێشین ـی ئومەت و ئەوان چیان لە تۆ زیاتر بـوو ؟ بەڵکو ئەوە تۆی هەموو شتێکت بۆئاسانکراوە بەڵام کەسێکی تەمبەڵ ـی بۆدینەکەت لـەوانەشە گەر قسە بکەیت بڵێی ئامادەم جیهاد بکەم و شەهادەتخوازی بکەم ! تۆ کەنەفست ئارامگری نەبێت لـەسەر خۆفێرکردنت بەزانست ـی شەرعی نەتوانیـت خۆت تەرخان بکەیت بۆعلم هەرخەریـکی وێنە دانان و مۆنتاج ـی ڤیدۆی سەدبارە بیت وهەرخەریکی ئەم قیل وقالانەی ناو تۆڕە کۆمەڵایەکان بیت ئەوا بەڵـێ نەک کاتت نامێنێتەوە بـۆ فێربونی زانست بـەڵـکو دڵت مەیل و تینی بۆزانست نابـێت شەیطانیش فریوت ئەیات و ئومێد درێژیت ئەیاتێ و پێت ئەڵێت بیخەرە کاتێکی تر تۆ هێشتا گەنجیت و کاتت زۆر لەپێشە بەڵام کاتێک بەهۆش خۆت یەیتەوە ئەبینیت تەمەنت ڕۆشت و بەسەرچوو نەفێری زانستێک بویت نەبویت بەقوتابیەکی زانست ـی شەرعی ونەدەستیشت بوو لەبڵاوکردنەوەی زانست ـی شەرعی تەمەنیش کەهەڵکشا چیتر ئەو توانا وگڕوتینەی گەنجێتی نامێنێتەوە بۆخۆفێرکردن وچالاکبوونت بۆ بانگەوازی زانستی شەرعی و پەروەردەکردنی خۆت وخەڵکی وپەروەردەکردن ـی کەسانێک کەلەدوای خۆتەوە بەهەمان ڕێگەی خۆتدا نەوەیەکی تر پەروەردەبکەن

بەڵێ جێگەی داخە ئەبێت تیشک بخەمە سەر ئەم بابەتە گەر چی ناخۆشە لەسەر نەفسەکان بـەڵام بـەشێک لەئافرەتانی موسڵمان هێندەی خەریکی خۆنواندن و خۆدەرخستن وخۆ پیشان دانن بەگەنجانی ئومەت نەک تەنها خـۆیان بێ بەش ئەکەن لـەم زانستە شـەرعیە بەڵکو گەنجانی ئومەتیش بەخۆیانەوە گیرۆدە وسەرقاڵ ئەکەن وتوشی فیتنەیان ئـەکەن بەڵام گەر ئەوخوشکانە تۆڕە کۆمەڵاتیەکانیان بەکارهێنابایە بۆسوود وەرگرتن وسود گەیاندن ئەوالانی کەم ئێستا نیوەی زیاتر خوشکان لەپلەیەکدا ئەبون بتوانن بەڵگە دەربهێنن و فێری شەرع بن وشەرع گەیەنەربن و خەڵکی فێربکەن وبن بەچرایەک بۆخوشکانی تازەتر وڕێنمای ئەوانیش بکەن بـەڵام ئەبینین بەشێ لەخوشـکان لەوانەیـە هەیان بێت دەساڵە لەتۆڕەکۆمەڵاتیـەکان بێت بەڵام بەقەدەر یەک مانگ سودی لەعلمی شەرعی وەرنەگرتوە لەماوەی ئەو هەمووساڵەیدا چونکە هەرخەریکی پۆستی ناسکانە و سەرنج ڕاکێش وبەدوای قیل وقال ـی فلان وفیسار و وتی وتیان بـووە !

بۆیە ئەمە تەنها پێشـەکیەکە بۆیادهێنانەوە نوسیومە تاخوشکان لەپۆستەکانی دوواتر خوێنەری ئەو بابەتانە بن کە فێربونی زانست لەسەریـان ئەرک و واجب ـە هەوڵدان بۆبەدەستهێنانی علمی شەرعی وکارپێکردن ـی ولەبەرکردن ـی وگەیاندنی لەسەریانە ئەمە ئەرکی تۆیـە خوشکە بەڕێزەکەم نەک پۆستی خەمباری و ڕۆشتن ودابڕان ودڵشکان و جیابونەوە و خۆنواندن یـان مونتاج کـردنی ڤیدۆیـانێک دەیان جار ئەو ڤیدۆیە مۆنتاج کراوەتەوە !

بەڵـکو ببە بـەکەسێک ناوت بمێنێتەوە لەمێژوی ئومەتی ئیسلامی وناوت هەبێت لـەناو بەرهەمە ئیسلامیە عەقیدەی و شەرعیەکان ببەبەکەسێک چرای تاریکی بیت لەشەوە تاریکەکـان و ڕێپیشاندەربیـت بۆ کەسە تازەکان وگۆچانێک بیت بۆنابیناکان کەسێک مەبە کەنەمایت لـەگەڵ نەمای خۆت هیچ کاریگەری و ئەثەرێکت نەمێنێتەوە بەڵکو کەسێک بـە بەنەمانیشت بۆنەوەکانی دواتر وداهاتوو کاریگەریت هەبێت وتەکانت و زانست وماندووبوونـەکانت لە ڕوحـی نەوەکانی داهـاتوو

ڕەنگدانەوەی هەبێت بەمەش لەپاش خۆت صەدەقەیەکی نەبڕاوەت جێهێشت بێت

ان شاء الله تعالى باسی بەڵگەی شەرعی و مێژوی لەسەر ڕۆڵی ئافرەتان لە گەڕان بۆ زانستی شەرعی وبڵاوکردنەوەی باس ئەکەین

بەئومێدی ئەوەی کەسانێک لە خوشکان وەک ئافرەتە صەحابییەکان ئاسا هیمەتێک بکەن وبەتوندتۆڵانە شانیان بەنە ژێر ئەرکی گەڕان بۆ فێربونی زانست ی شەرعی وکارپێکردن ی ولەبەرکردن ی وگەیاندنی خۆگەر ئەومۆبایلەی دەستت و هەژمارەکانتان تۆلەکەسێکی نەزانەوە نەکات بەقوتابی زانست وسودت پێ بگەیەنێت و بتکات بەسوود گەیەنەر ئەوا فرێدانی ئەو موبایلە وسوتاندنی هەژمارەکانتان زۆر باشترە بۆدوونیا وقیامەتت .

ڕۆڵی ئافرەتان لە گەڕان بۆ زانستی شەرعی تەوەری یەکەم فەزڵی گەڕان بۆ زانستی شەرعی

قال الله تعالى : { وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا } بلێ پەروەردگارا زانستم زیادکە . وقال تعالى : { قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ } پێیان بلێ ئایە ئەوانەی ئەزانن وەکو ئەوانەن کە نەزانن وجاهلن ؟ وقال تعالى : { بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ } بەڵکو ئەو قورئانە چەن ئایەتێکی ڕوون و ئاشکراو پارێزراوە لە سینگ و دڵی ئەوکەسانەدا زانست و زانیاریان پێ بەخشراوە.

پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (گەڕان بۆ بەدەستهێنانی زانست فەرزە لەسەر هەموو موسڵمانێک) [أخرجه الطبراني في (المعجم الأوسط) (8567)] زانایان خیلافیان هەیە لەسەر صحیح بونی بەشێک لەزانایان وتویانە لەپلەی حسن دایە فەرموودەکە .

وەهەروەها پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (هیچ کۆمەڵە کەسێک نیە دانیشن یاد وزیکری الله تعالى بکەن ئیلا فریشتەکان دەوریان ئەیەن و ڕەحمەت دایان ئەپۆشێت وئارامی دائەبەزێت بەسەریاندا وە الله تعالى باسیان ئەکات لەلای فریشتەکان . [رواه مسلم]

وەهەروەها فەرموویەتی : هەرکەس ڕێگەیەک گرێتە بەر بۆئەوەی زانستی تێدا بەدەست بهێنێت ئەوا الله تعالى ڕێگەی بەهەشت ی بۆئاسان ئەکات فریشتەکان باڵی خۆیان ڕائەخەن بۆفێرخوازی زانست وەک ڕازی بونێک بەوکارەی ئەیکەن وەهەروەها کەسی زانا ئەوەی لەئاسمانەکا وزەوی دایە داوای لێخۆشبونی بۆئەکەن تەنانەت حوت ی ناودەریاکان فەزڵی زانا بەسەر ئەووکەسەی تەنها خەریک پەرستنە وەک فەزڵی مانگە بەسەر هەموو ئەستێرەکان وەزاناکان میراتگری پێغەمبەرانن پێغەمبەران دینار ودرهەمیان بەمیرات بەجێ نەهێشتوە بەڵکو زانستیان جێ هێشتوە هەرکەس ئەو زانستەی بەدەستهێنا ئەوا بەشێکی گەورەی بەدەستهێناوە . [رواه أبو داود والترمذي]

هەروەها پغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (الله تعالى خێر وچاکەی بۆ هەربەندەیەک بوێت تێگەشتوو وشارەزای ئەکات لە دین)

لە ڕیوایەتی ئیمام ی بخاري (7310) ومسلم (2634) هاتوە ابی سعید ئەیگێڕێتەوە ئـەفەرموێـت ئافرەتێک هات بۆ لای پێغەمبەر ﷺ وتی پیـاوان بەفێربونیان لەفەرموودەکانت پێشمان کەوتون) لە ڕیوایـەتێکی تـردا هاتوە (پیاوان سەرکەوتن بەسەرماندا بەهۆی فێربون ی زانستەوە) بۆیـە تۆش ڕۆژێـک دانێ بۆ ئێمە بێینە لات تـا لەو زانستەمان فێرکەیـت کە الله تعالی فێری کـردووی پێغەمبەر ﷺ فەرمووی لە فلانە ڕۆژ لەفلان شـوێن کۆببنەوە (لەڕیوایەتی ئیمام ئەحمـەد هاتوە فەرمووی لەماڵی فلانـە ئافرەت کۆببنەوە) پێغەمـبەر ﷺ ئەچوە لایان و فێری ئەکردن لەوزانستەی کەالله تعالی فێری کردبـوو . [وفي رواية أحمد موعدكن بيت فلانة] فَاجْتَمَعْنَ

تەوەری دووەم ئافرەتانی ئیسلام و پێشەنگیان لە زانست ی شەرعی

بەڵێ ئافرەتانی پێشین ی ئومەت بەوشێوە پێشبڕکێیان کردووە بۆ بەدەستهێنانی زانست ی شەرعی بۆیـە ئافرەتانی صحابە پێشەنگی ئافرەتانی ئومەتن لەم بوارەدا وە ماڵەکان ی دایکانی ئیماندار هاوسەرەکانی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم بوبونە چرای ڕووناکی بۆ فێرکردن ی خەڵکی بەزانست ی شەرعی لەپێش هەمووشیانەوە دایکە عائیشە ڕەزای الله ی لێ بێت ئیمام ی الترمذي گێڕاویەتیەوە لەسننەکەیدا لە أبي موسى الأشعري فەرموویەتی: (هیچ کاتێک نەبووە فەرموودەیەک لە ئێمەی هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ ئاڵۆزبوبێت پرسیارمان لە دایکە عائیشە کردووە ئیلا زانست وزانیاریمان لـەسەری لەلای ئەو دەستکەوتوە).

ئیمام ی الذهب ی لە سير أعلام النبلاء لە باسی ژیانی دایکە عائیشە باسی کردوە (کـۆی گشتی ئەو فەرموودنەی لەدایکە عائیشە گێڕدراونەتەوە 2210 فەرموودەیـە لەو ژمارەیـەدا 174 فەرموودەی بخاری ومسلم لـەسەری کۆکن بخاری بەتەنها 54 فەرموودەی گێڕاوەتەوە مسلم یش بەتەنها 69 فەرموودەی گێڕاوەتەوە واتـا کۆی فـەرموودەکانی لە بخاری ومسلم دا 297فەرموودەیـە پـاشان ام سلمە الله لێی ڕازی بێت وەک ئیمام ی ذهب ی باسی کردووە ئـەفەرموێت لە فەقهیەکان بـووە لەناو ئافرەتانی صەحابە بەدووەم کەس دائەنرێت لەناوئافرەتـان لەگێڕانەوەی فەرموودە لـەدوای دایکە عائیشەوە الله ڕازی بێت لێیان کەژمارەی ئەو فـەرموودانەی گێڕاویـەتیەوە 378 فەرموودەیـە وەک ابن حزم لەجوامع السیرە ئاماژەی پـاوەتێ لەشەش کتێبەکەدا 158 فـەرموودەی لێوە ڕیوایـەت کراوە بخاری ومسلم لەسەر 13 فەرموودەی متفق ـن و بخاری بەتەنها 3 فەرموودەی خۆی تەنها گێڕاویەتیەوە ومسلم یش 13 فەرموودەی تری بەتەنها خۆی گێڕاویـەتیەوە پێشەنگ بـوو لەگێڕاوەنەی فەرموودە و فەتوا و تەفسیر هاوەڵان ڕوویان لێئەکرد بۆ وەرگرتنی زانست

گـەربەورد ودرێژی باس ی هەموو خێزانەکان ی پێغەمبەرصلى الله عليه وسلم بکەیـن ئەوا بابەتەکە زۆر درێژ ئەبێتەوە وەک باسکردن ی زانست ی أسماء ی کچ ی أبي بكر الصديق وأسماء ی عميس وجويرية ی کچ ی حارث وحفصة ی کچ ی عمر وزینب ی کچ ی جحش رضي الله عنهن ئامانجەکەمان پوختەکردنەوەو هـاندانی خوشکانی موسڵمانە بۆیە بەپوخت وکورت ی تیشک ئەخەینە سـەرچەند نمونەیەکی تر پاشان لە چینی ئافرەتانی صحابە بەرەو خوارتر ئیمام ی ابن الاثير لە

لەکتاب ی الغابة ناوی ئەو ئافرەتە تابعینانەی هێناوەتەوە کـەفەرموودەیان ڕیوایەت کردوە هەروەهـا ئیمام ی ابن حجـر ی عسقلان ی لەکتاب ی تقریب التهذیب ناوی ئەو ئافرەتانەی هەموو هێناوەتەوە کەناسـراون بەڕیوایەت لەسێ سەدەکەی ئیسـلام تەنانەت لە زاناگەورەکـان ی ئیسلام کەسێکی وەک ئیمام خطیب ی بە غدادی مێژوو نوس وفەرموودەناس خاوەن کتێب ی تاریخ بەغداد زانست ی وەرگرتوە لە طاهرەی کچ ی ئەحمەد ن یوسف کە لەسالّی 436 ی هجری کۆچی دوای کردووە

هەروەهـا ئافرەتە زانای شافعی مەزهەب (أمَةُ الواحد بنت الحسين بن إسماعيل) لەسـالّی 377 هجری وەفـاتی کردوە ئیمام ی الذهب ی لەبارەیەوە فەرموویەت ی (زانا وفەقیهـ وموفتی امة الواحد کچ ی حسین ی کوڕی اسماعیل لە باوکیەوە فیقهی وەرگرتوە ولەویشەوە فەرموودەی گێڕاوەتەوە ولە اسماعیل ی الوراق و عبدالغافر حمص ی وقورئان ی لەبەر بوە لـەگەڵ فقهی شافعی) وتراوە کەسێک بوە کەشارەزاترین وکەس بوە لە لەبەرکردن ی فقهدا وشارەزای لەزانست ی فەرزەکان ومیراث ونەحو هەبـووە

هەروەهـا بيبي کچی عبد الصمد نئیمام ی الذهب ی لە سیر أعلام النبلاء (18/ 403) لەباسیدا فەرموویەت ی شێخە و خاوەن فەرموودە بـوە لە ابن ابی شریح ڕیوایەت ی گیڕاوەتەوە لەدەوری ساڵی 380 لەدایکبوە لەساڵی477 کۆچی دوای کـردوە کتێبێکی چاپکراوە بەناوی (جزء بيبي بنت عبد الصمد الهروية الهرثمية)بـەتحقیق ی عبد الرحمن الفريوائي

پـاشـان أمة اللطيف کچ ی عبد الرحمن الناصح الحنبلي ئیمام ی ابن کثیر لـە البداية والنهاية (143/13)

لە باسیدا ئەفـەرموێت : شێخە وچاکـەکار وزانایە ئافرەتێکی خاوەن فـەزڵ بـووە وخاوەن نوسراوە (وەهەرئەم ئافرەتە زانایە بوو بەرەبیعە خاتون ی خوشکی صلاح الدين ی فەرموو ڕێنمای کـرد کە قوتابخانەیەک تەرخان بکات بۆ حەنبەلیەکان لە قاسیون وەخۆشی قوتابخانەیـەکی تەرخانکـرد بۆ حەنبەلیەکان کە ئێستائەکەوێتە ڕۆژهەلاتـی رباط الناصري ـەوە .

کاتێک خاتون وەفـاتی کرد ئەم ئافرەتە زانایـە ماوەیـەک زیندان کراودواتر ئازادکـرا لەسـاڵی 653 کۆچی دوای کـرد ئەم زانایە أمة اللطيف خاوەن کتێب ی نوسراوە لەوانەش (کتاب التسديد في شهادة التوحيد) (وكتاب بر الوالدين)

پـاشان جليلة ی کچ ی علي کوڕی الحسن الشجرى لەسەدەی پێنج ی کۆچیدا بووە بـۆزانسـت ی فەرموودە گەڕاوە لـەعێراق وشام زاناگەورەکانی وەک سمعانی لێوەی فەرموودەی بیستوە وە قورئان ی فێری منداڵان کردووە

وەهەروەهـا زينب ی کچ ی مكي کوڕی علي کوڕی كامل الحراني کەلـەساڵی 688 کۆچی ـدوای کردووە لەو ئافرەتانە بوە تەمەنی خۆی بۆ فێربوونس فەرموودە وڕیوایەت تەرخان کـردبوو وقوتابییەکانی لەبەردەم دەرگای ماڵەکەی قەرەباڵغیان دروستەکـرد بۆ بیست ی فەرموودە لێوەی

زینب ـی کچ ـی سلیمان بن إبراهیم کەلەساڵی 705 هـ کۆچی دوای کـردوە ئیمام ـی تقي الدين السبكى زانستی لێ وەرگرتوە

هەروەهـا زینب ـی کچ ـی عبدالله بن عبدالحليم بن تيمية کەلەساڵی 725هـ کۆچی دوای کردووە ئیجازەی پاوە بە ئیمام ـی ابن حجر العسقلاني

هەروەها ئیمام ـی ابن حجر لە المعجم المؤسس للمعجم المفهرس ناوی زۆرێک لەو زانا ئافرەتانەی هێناوە کەزانست ـی لێ وەرگرتون لەناویشدا ناوی عائیشە کچ ـی عبدالله حەلەبی ئەهێنێت و باسی ئەکات کەخاوەن کتێب بـووە

هەروەها زینب ـی کچ ـی یەحیای کوڕی ئیمام العز بن عبدالسلام لەساڵی 735 کۆچی دوای کـردوە بەسەندەوە کتێب ـی معجم الصغیری ئەخوێنەوە بەسەنەدی بیستراو بەبێ پچڕان ئیمام ـی الذهب ـی لەبارەیەوە فەرموویەت ـی (إنَّه کان فيها خيرٌ وعبادةٌ وحُبٌّ للرِّواية) بەڕاست ـی ئەو خێر وعیبادەت و خۆشویستنی زۆری تێدابوو بۆگێڕانەوەی فەرمووده . خاوەن سەنەدی بەهێزی فەرمووده بوو و زۆرێک لەقوتابیانی زانست گەشتیانکردووە بۆ وەرگرتن ـی زانست لێوەی .

ئیمام ـی الذهبي لەکتێبەکەیدا بەناوی معجم شيوخ الذهبي باسی زۆرێک لەو ئافرەتە زانایانەی ئەکات کەزانست ـی لێ وەرگرتون وکاتێک باسی هەنێکیانی کردوە فەرموویەتی مامۆستەکەمان لەوساڵەدا کۆچی دوای کردووە .

ئیمامی ابن حزم باس لەوە ئەکات کەسەرەتای زانست ـی تاسەرەتای گەنجێتی لەمامۆستا ئافرەتەکان ـی فێربوە ئەفەرموێت : (لەبەردەست ـی ئەوان پەروەردەبووم جگە لەوان کەسم نەئەناسی ولەگەڵ پیاوان دانەنیشتبوم تائەوکاتەی گەشتمە تەمەنی پێگەشتن ولاوێتی ئەوان فێری قورئان وزۆرێک لەشیعر و جوان نوسینیان کردم) [كتاب رسائل ابن حزم 1/166]

پـاشان فاطمة ـی کچ ـی محمد بن أحمد السمرقندي خاوەن زانستێکی بەرز و خاوەن فەتوا بـوە هاوسەرەکەی ئیمام ـی الکاسانی ـە خاوەن کتێبی البدائع

نمونەکان زۆرن ئەوەندە وەک بەرچاو ڕوونی بۆئافرەتانی موسڵمان کافیه ان شاء الله تعالى بەڵكو چاو لەو ئافرەتانە بکەن وببن بەهۆکار وئامرازێک بۆ گەیاندن وبڵاوکردنەوەی زانستی شەرعی وخۆفێرکردنیان وخەڵکیش فێربکەن

ده ڕۆژی یەکەمی ذو الحجة
نـــــــۆمینەی حـــاجیـــان

فەزڵی ئـەم دە ڕۆژە لـە قورئان و سوننەتدا جێگیربوە

قـال الله تبارك وتعالـى : { وَيَذْكُرُوا اسْمَ الله فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ } لەڕۆژانی زانراودا با یادی الله تعالى بکەن هاوەڵی بەڕێز ابن عباس رضي الله عنهما فەرموویەتی :(ڕۆژانی زانراو مەبەست پێی دەڕۆژەکەی نۆمینەی حـاجیانە) [ابن كثير ج 3 ص 239]

قـال الله تبارك وتعالى : { وَيَذْكُرُوا اسْمَ الله فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ } لەڕۆژانی زانراودا با یادی الله تعالى بکەن هاوەڵی بەڕێز ابن عباس رضي الله عنهما فەرموویەت ی : (ڕۆژانی زانراو مەبەست پێی دەڕۆژەکـــەی نۆمینەی حاجیانە)

[ابن كثير ج 3 ص 239]

لە سونەتدا پێغەمبەر ﷺ فــەرموویەت ی: (هیچ ڕۆژێک نیە کردەوەی چاک تێدا لەلای الله تعالى خۆشەویست بێت وەک کردەوە کردن لەم دەڕۆژەدا وتیان ئەی پێغەمبەری الله ﷺ تەنانەت جیهادیش ؟ فەرمووی تەنانەت جیهادیش مەگەر پیاوێک لەپێناو الله تعالى دەرچوبێت بۆجیهاد بەگیان وهەموو ماڵ وسامانیەوە وبەهیچ شتێکەوە نەگەڕابێتەوە)

[أبو داود 2438]

جابر رضي الله عنه گێڕاویەتیەوە کـە پێغەمبەر ﷺ فــەرموویــەتی : (هیچ ڕۆژانێک نیە عیبادەتکردن تێدا ئەفزەڵتربێت لەلای الله تعالى وەک دەڕۆژەکەی نۆمینەی حاجیان پیاوێک وتی

ئەی پێغەمبەر ﷺ ئایا جیهادکردن لــەغەیری ئەم دەڕۆژە ئەفزەڵترە یـان کردەوە کردن لەم دە ڕۆژەدا کامەی ئەفزەڵترە ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : کردەوە کردن لەم دەڕۆژەدا ئەفزەڵترە (مەگەر پیاوێک بەهەموو ماڵ وسامان وگیانی خۆی دەرچوبێت بۆجیهاد وکوژرابێت ونەگەڕابێتەوە) [ابن حبان 3853].

وەهەروەها پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (چاکترین ڕۆژەکان ی دوونیا دەڕۆژی یەکەم ی ذی الحجەیە وترا تەنانەت جیهادکردنیش لەغەیری ئەم دەڕۆژە ناگات بەم دە ڕۆژە ؟ فەرمووی تەنانەت جیهادکردنیش تەنها مەگەر کەسێک دەمچاوی لەخۆڵدا گەوزابێت (واتـاشەهیدبێت لەجیهاد) [رواه الهيثمي ج 4 ص 17]

شێخ ی ئیسـلام ابن تیمیة رحمه الله تعالی فەرموویەتی : (دە ڕۆژەکەی ذی الحجة ئەفزەڵترە لە دەڕۆژی ی کۆتایی ڕەمەزان وە شەوی دە کۆتای ڕەمەزان ئەفزەڵترە لە دەشەوی ذی الحجة). [مجموع الفتاوی 25/287]

فەزڵی ئـــەم دە ڕۆژە لـــە قورئـــان وسونـــەتدا جێگیربــووە

١- ئەنجام دانی حەج وعەمرە : پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی (العمرة إلی العمرة كفارة لما بينهما والحج المبرور ليس له جزاء إلا الجنة) عەمرە بۆ عەمرەیەکی تر وەهەروەها حەج ێکی قبوڵکراو هیچ پاداشتێکی بۆنیە تەنها بەهەشـت نەبێت .

٢- ڕۆژووگرتن پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : (ڕۆژوگرتن لــەڕۆژی عــەرەفە ئومێدەکــەم ببێتە هۆی سڕینەوەی گوناهی ساڵێ پێش خۆی وساڵی دووای خۆی وە ڕۆژووی ڕۆژی عاشورا ئومێدەکەم لەالله تعالی ببێتە هۆی سڕینەوەی گوناهی ساڵێکی پێش خۆی) [صحيح رواه مسلم]

ئیمام ی نەووەی رحمه الله تعالی لە ڕاڤەی ئەم فەرموودەیە ئەفەرموێت : (واتاکەی ئەوەیە ئەبێتە هۆی سڕینەوەی گوناهی ئەو دووساڵە وە وتراوە مەبەست پێی گوناهە بچوکەکانە وەک پێشتر باسمان لەوەکرد کەدەستنوێژ ئەبێت بەسڕینەوەی هەڵەکان وەباسمان لەوەکرد گەر کەسەکە گوناهی بچوکی نەبێت ئەوا ئومێد ئەکرێت گوناهە گەورەکان ی بۆسوک بکاتەوە خۆگەر گوناهی گەورەش ی نەبێت ئەوا بەو عیبادەتە پلەی بەرزترئەبێتەوە) [شرح صحيح مسلم (8/ 50 - 51)]

لە فەرموودەیەکی هاوشێوەدا : (هاتوە لەباسی سڕینەوەی گوناهەکانی تێیدا هاتوە سنورداری کردووە بەگـــوناهی بچووک فەرموویەتی ﷺ) [رواه مسلم]

پێنج نوێژە فەرزەکە و هەین ی بۆهەینیەکی تر ورەمەزان بۆ ڕەمەزانێکی تر ئەبێتە هۆی سڕینەوەی گوناهەکان ی نێوانیان بەومەرجەی لەگوناهی گەورە دوورکەوێتەوە (واتا ئەبێتە هۆی سڕینەوەی گوناهی بچوک)هەربۆیە هەنێ لەزانایان ئەوفەرموودەی سڕینەوەی گوناهانە بەڕۆژوگرتن ی عەرەفە مەرجدار ئەکەن بەگوناهی بچوک بەپێی ئەم فەرموودەیە .

٣- زۆر زیکر ویـادکردن ی الله تعالی و قورئان خوێندنەوە و پاڕانەوە لەالله تعالی وەک فەرموویەتی : { وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ } وەهەروەها پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : هیچ ڕۆژێک نیە لەلای الله تـعالی گـــەورەتربێت وکـــردەوەکـــردن تێیدا

خۆشەویستریێت وەک کردەوە کردن لەم دە ڕۆژەدا بۆیە زۆر الله اکبر و لااله‌الاالله و الحمدلله بکەن). [أحمد 2 / 131 /رقم الحديث6154]

ئیمام ی بخاری لە صەحیحەکەیدا گێڕاویەتیەوە کە ابن عمر و ابو هریره ڕەزای الله تعالی لێیان بێت : لە دەڕۆژی ذی الحجه (واتا لەیەکەم ڕۆژەوە دەرئەچون بەرەو بازاڕ دەستیان بەتەکبیرات ئەکرد وخەڵکیش لەدوایانەوە تەکبیرات ی ئەکرد) ئەم تەکبیرات ـە لەیەکەم ڕۆژی ذی الحجه بەردەوام سونەتە بکرێت تا نوێژی عەسری ڕۆژی سیانزەی ذی الحجه. [الإنصاف للمرداوي (2/305)]

میمون ی کوڕی مهْران ئەفەرموێت : گەشتوم بەخەڵکانێ لە دەڕۆژی ذی الحجه هێندە بەرز تەکبیراتیان ئەکرد دەنگی ئەوانم ئەچواند بەشەپۆلی دەریا لەبەر زۆری دەنگەکانیان وەئیفەرموو بەڕاست ی خەڵکی ئێستا توشی کەم وکوڕی بوونە بەهۆی وازهێنانیان لەوتەکبیرات کردنە وەک هاوەڵان وتابعین تـەکبیرات ناکەن. [فتح الباري لابن رجب (6/112)]

تەکبیرکردنیش دووجۆرە

١- تەکبیری ڕەها لەهەمووکاتێکدا لەیەکەم ڕۆژ تا سیانزەی ذی الحجه.

٢- تەکبیری سنوردار کەلەپاش نوێژەکان ئەنجام ئەدرێت ئەمەش لەبەرەبەیان ی ڕۆژی عەرەفەوە دەست پێ ئەکات تاکو نوێژی عەسری سیانزەی ذی الحجه.

شێخ ی ئیسلام ابن تيمية ئەفەرموێت لەبارەی تەکبیرکردن ی سنوردار : ڕاسترین وتە لەبارەی تەکبیری (سنوردار) کەبۆچونی جەماوەری سەلەف و فوقەهایانی لەسەرە لە هاوەڵان وپێشەوایان ئەوەیە کە تـەکبیرات بکات لەبەرەبەیان ی ڕۆژی عەرەفە تا کۆتا ڕۆژی تەشریق لەپاش هەموو نوێژەکان [مجموع الفتاوى (24/20)]

واتا تەکبیری مطلق وسنوردا لە سیانزەی ذی الحجه لەپاش عەسر کۆتای پێ یەت واتا لە کۆتا ڕۆژی جەژن ی قوربان کەئەکاتە ڕۆژی چوارەم شێوازی تەکبیراتەکەش چەند جۆر هاتوە کە هاوەڵان کردوویانە(الله أكبر الله أكبر لا إله إلا الله الله أكبر أكبر ولله الحمد) یان (الله أكبر الله أكبر لا إله إلا الله الله أكبر الله أكبر ولله الحمد) یان (الله أكبر كبيرًا والحمد لله كثيرًا وسبحان الله بكرة وأصيلًا)

٤- تەوبەکردن ودەست هەڵگرتن لەتاوان وسەرپێچیکردن چونکە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی : بەڕاستی الله تعالی غیرەت ئەکات وەغیرەتکردن ی الله تعالی ش ئەوویە کەببینێت بەندەکەی ئەوشتانە ئەکات کەلەسەری قەدەغەی کـردووە . [متفق عليه].

٥- کردن ی عیبادەت وکاری چاکە وجیهاد ونوێژ و صەدەقەکردن و یارمەتیدان ی موسڵمانان وفەرمان بەچاکە وڕێگری کردن لەخراپە چونکە فەزڵی کردەوە چاک لەم ڕۆژانەدا زۆر گەوورەن

٦- قوربانی کردن ان شاء الله تعالی درێژەی بابەت لەئادابەکان ی جەژن باسی ئەکەینەوە.

تەنها زیندانیانی ئیسلام
کەس نیە بۆیان بگریت

زیندانیەکانمان لەیاد مەکەن

وئامۆژگاریەک بۆ ڕاگەیاندکارانی دەوڵەتی ئیسلام ـی

چەند ڕۆژێکە لە کەناڵەکان وتۆڕەکۆمەڵاتیەکان هەمووی شیوەن وگریان ئەکەن بۆکەسێکی عەلمانی بەناوی خورشید هەرکی کەدەستگیرکراوە هەموویان بۆی ئەگرین چونکە کابرایەکی عەلمانیە بەڵام بۆ دەستگیرکردنی موسڵمانان کەس نیە بگریت ! وەک پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (لکن حمزة لابواكي لـه) تەنها حەمزە نەبێت کەس نیە بۆی بگری .

تەنها زیندانیانی ئێمە نەبێت هیچ کەناڵ وڕاگەیاندنێک نیە بۆیان بگریت و باسیان بکات وەک ستەملێکراوێک چونکە تەنها زیندانیکراوانی ئێمە لەلای یاساپەرستەکان تاوانباری ڕاستەقینەن ئەپرسم ئایا بۆ ؟ ئایا ئەم موسڵمانانە دزیان لە خەڵکی کردبوو ؟ ئایا موسڵمانیان کوشتبوو؟ ئایا تلیاک ومادەی هۆشبەریان بەکارهێنابوو ؟ ئایا دەستیان بۆ شەرەفی خەڵکی

درێژکردبوو ؟ نا نەخێر تاکە تاوانی ئەوان ئەوەبوو نوسینێکیان کردووە وتویانە ئەی خەڵکینە خۆتان لەکوفر وشیرک بپارێزن تەنها الله بپەرستن ئا ئەمە گەورەترین ی تاوانی براکانمانە لەلای یاسا پەرستەکان چونکە ئەو عەقیدەیە لەکوشتن ودزی وتلیاک گەورەترە لای ئەڵقە لەگوێکانی ئەمریکا وجولەکە ئەپرسم وئەڵێم ئەی ئێوەی یاساپەرست نەبوون ئەتانگوت خەڵک ئازادە لە بیروباوەڕ وڕا دەربڕین ؟ بۆچی ئەم ئازادیە موسڵمان ناگرێتەوە ؟ یان ئازادی تە نها بۆ کوفر وبەد ڕەوشتیە لای ئێووە بەڵێ تەنها بۆ ئەوەیە ئێوە وەک هەم ووجـ ارێک بەگرتنی چەند مو سڵمـ انێک تەحدای ئێمەتان کردووە بە بڵاوکراوەکانتان پێمان ئەڵێن سەرەنجامتان دەستگیر کردنە بەڵام هەمووجارێـ ک کەکۆم ەڵێ برا لە ئ ێمە دەست گیرەکەن الله تعالی دە هێ ندە خەڵکانێ تر ئ ەڕەخسێنێ ت د رێژە بە ڕێ بازی براکانیا ن بەن بۆیە ئێستا گەر دڵ خۆشن بەوەی چەند هەژم ارێکی مناصرانت ان کۆنتر ۆڵ کردوە وچە ند مناصرێکتان دەس تگیرکردوو ە وا ئەزانن بەم شێوە ساردمان ئەکەنەوە و ئەمانترسێنن ؟ نانەخێر ئەگەر ئێمە ترس ابایین ئەم ڕێگەیەما ن نە ئەگرتە بـەر چونکە هەریەکێک لەئێمە چاک ئەزانین لەم ڕێگە یەدا هەموو ئە گەرێـک ونارەحەت یەک لە ڕێگە دای ە چونکە ب ۆئێمەمانا ن جیـ اوازی نیە چی لەدەرە وە ب ین یان لەزیندان کاتێک عەقیدەیەکی پاک وئیمانێکی پتەومان هەڵگ رت بێت چ ونکە زیندا ن بۆئێمە جێگەی زیکر و لە بەرک ردن ی قور ئان وفەرمو ودە و دامەزراوی زیاترە ل ەسەردینەک ەمان ب ەڵکو زین دان ئەوکەسەیەکە دوورە لەتەوحید وسونەت باخاوەن هەموو موڵکی جیه انیش بێ ت ب ۆیە بە خەیاڵی خا وتان وا مەزانن بەو شێوە موسڵمانان سارد ئەبنەوە وئەترسن لەدەسهەڵاتی ئێوە نانەخێر کەس لەئێمە سارد نابێتەوە بەڵکو دەیان برای تر هاوشێوەی ئەوبرایانەمان دروست ئەبنەوە و ئەبن بەدڕکێک لە گەرووتان ولەچاوتان بە ئیزن ی الله تعالی

> «پاشان موسڵمانان زیندانیەکانمان ماف وهەقیان بەسەرمانەوە هەیە هێندە هەق ومافیان زۆرە بەسەرمانەوە تەنانەت الله تعالی فەرمانی بە جەنگکردن کردووە بۆ ڕزگارکردن یان لە ژێر دەست ی کافران»

قال تعالی: { ئەی ئیمانداران ئێوە بە چ بەهانەو بیانوویەک ناچن بجەنگن لەڕێگەی الله تعالی لەبەر رزگارکردنی پیاوان و ژنان و منالانی لاوازو چەوساوەو بێ دیفاع ئەوانەی کە ئەڵێن ئەی پەروەردگاری ئێمە تۆ لەم شارەی کە دانیشتووەکانی ستەمکارن ڕزگارمانکە چونکە ئازاری زۆرمان دەدەن و ڕێیشمان نایەن کۆچ بکەین دەسا لەلایەن خۆتەوە پشتیوان و کارسازێکمان بۆبەدی بێنە و هەرلەلای خۆتەوە یارمەتیدەرێکمان بۆ بەدی بێنرە } [النّساء: 75].

پێغەمبەر ﷺ سەرخستن ی موسڵمانی لەسەر برا موسڵمانەکەی واجب کردوە کە فەرموویەتی : (موسڵمان برای موسڵمانە نەستەمی لێ ئەکات نەوازئەهێنێت لەسەرخستن ی وپشتیوانی لێکردنی نەبەچاوی کەمەوە سەیری ئەکات بەڕاست ی تەقوا ئالێرەیە(ئاماژەی بۆدڵی کرد) [مسلم2564]

ولایخذلە : واتا وازناهێنێت لە پشتیوانیکردن وسەرخستنی براکەی جاگەر موسڵمانێک بکەوێتە

ناڕەحەتیەوە ئەركە لەسەر موسڵمانان ئەو ناڕەحەتیەی لەسەر لابەن هاوار و وەیل بۆ ئەوكەسەی گەر لەتوانایدا بێت بەڵام كەمتەرخەمی بكات چونكە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەت ى : (هیچ كەسێك نیە كەواز بهێنێت لە پشتگیری وسەرخستنی براموسڵمانەكەی لەكاتێكدا مافی ئەو موسڵمانە پێشێل ئەكرێت وشكۆی ئەشكێنرێت وكەم ئەكرێتەوە ئەوە ئیلا الله تعالی لە شوێنێكدا سەرشۆڕی ئەكات و سەری ناخات كەپێی خۆشە لەوشوێنەدا سەربكەوێت)

[سنن ابی داود4884]

بۆیە هەركەسێك پشت كات لەسەرخستن وپشتگیری براكانی ئەوە الله تعالی سەرشۆڕی ئەكات وئەیاتە دەست ى نەفسە لاوازەكەی خۆیەوە وەك پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرموویەت ى : (هەركەسێ لە پێش چاویدا باوەڕدارێك زەلیل بكرێت ئەویش باوەڕدارەكە سەرنەخات لە كاتێكدا لەتوانایدا هەیە سەری بخات ئەوا الله تعالی لەڕۆژی قیامەتدا لەپێش چاوی هەموو مخلوقات زەلیل ى ئەكات) [مسند احمد 15985] كەواتا ڕزگاركردن ى زیندانی موسڵمانان واجبە لەسەر هەموو موسڵمان

- **بەجەنگ**
- **یان بەپارە**
- **یان بەدووعا**
- **یان بەهەر هۆكارێكی تر بەزمان و دەست**

كاتێك كۆمەڵێك لەموسڵمانان بەدیل وئەسیری كەوتنە دەست كافران هۆزی مضر پێغەمبەر ﷺ لەقنوتدا دووعای بۆئەكردن ویەك یەك ناوی ئەهێنان چونكە دووعا ئەوچەكەیە كەهەڵە ناكات لە نیشانگرتندا ابی هریرە ئەفەرموێت پێغەمبەر ﷺ لە قنوتدا دووعای ئەكرد وئەیفەرموو : (پەروەردگارم سەلەمەی كوڕی هیشام ڕزگاربكە پەروەردگارم وەلیدی كوڕی وەلید ڕزگار بكە پەروەردگام عەیاش ى كوڕی ابی ڕەبیعە ڕزگار بكە پەروەردگارم ئیمانداراە ستەملێكراوە لاوازەكان ڕزگاربكە پەروەردگارم سزای خۆت دابەزێنە بۆسەر هۆزی مضر پەروەردگارم توشی وشكە ساڵیەكیان بكە وەك وشكە ساڵیەكەی سەردەمی یوسف) [بخاری 2932]

ئیمام ى ابن العربيّ المالكيّ ئەفەرموێت : (گەر دیلەكان لاواز وبێ دەسەڵات بوون ئەوا سەرخستنسیان بەگیان واجبە بەوشێوەی هیچ كەسێك نەمێنێتەوە لە موسڵمانان چاو بنوقێنێت تادەرئەچین بۆ ڕزگاركردنیان یان هەموو ماڵ وسامانمان ببەخشین لەپێناو ڕزگاركردنیان تاوەكو یەك درهەم بۆكەس نەمێنێتەوە بەهەمان شێوە ئیمام ى مالك وهەموو زانایان وتویانە: ئێمە هەرهی الله تعالی ـن وهەربۆلای ئەویش ئەگەڕێینەوە لەوەی بەسەر خەڵكیدا هاتوە لە وازهێنانیان لە براكانیان لەبەردەست ى دووژمنان)

[احكام القران 2/440]

ئەوەی بەسەر موسڵمانان یەت كۆتای ڕێگەكە نیە بەڵكو تا پەتی ستەم توند تربێت پچڕانی نزیكتر وئاسانتر ئەبێت وەسەرەنجامی ستەمكاران سەرشۆڕیە لەدوونیا وقیامەتدا قال تعالی : { بێگومان ئەوانەی كە پیاوانی برواداراو ژنانی بڕواداریان ئازارداو دژایەتیان كردن لە پاشا تەوبەشیان نەكرد سزای دۆزەخ و سزای ئاگری سوتێنەریان بۆ هەیە، چونكە ئەوانیش موسڵمانەكانیان دەسوتاند (١٠) بێگومان ئەو كەسانەش بڕوایان هێنابوو

و کارە چاکەکانیان کرد بوو لە بەهەشتدا چەندیین باخیان بۆ هەیەو لە بنکی درەختەکانیانەوە جۆگە لە ئاوو ڕووبارەکان دەڕۆن ئا ئەوەشە دەسکەوتی گەورە.. } [البروج: 10-11].

بەڕاستی دیلی موسڵمان لەژێر دەست ی کافران بابەتێکە خەو لە چاوی موسڵمانان زڕاندوە هەرخەمخواردنیش بەس نیە بەڵکو ئەبێت ئەوەی بۆت ئەکرێت لەهەرشتێک لەسنوری تواناتدایە بۆ زیندانیەکانی ئەنجام بەیت ملك المنصور محمد بن عبد الله بن أبي عامر کە یەکێک بوو لە پاشا موسڵمانەکانی ئەندەلوس کاتێک بەسەرکەوتووی لە جەنگێکدا گەڕایەوە ئافرەتێک ڕێی لێگرت لەبەردەم کۆشکەکەیدا وتی ئەی مەنصوڕ خەڵکی دڵخۆشن بەڵام من ئەگریم منصور پێی وت بۆئەگریت ؟ وتی کوڕەکەم بەدیل ی کەوتۆتە دەست کافرەکانی ڕۆم هەردەست بەجێ منصوڕ لغاوی ئەسپەکەی گێڕایەوە و فەرمانی کرد هێرش بەرن بۆسەر ئەوناوچەیەی کەکوڕی ئەم ئافرەتەی تێدا بەدیل گیراوە .

لە کۆتایشدا ئامۆژگاریەک بۆ برایان و خوشکانی ڕاگەیاندکار بەپێی ئەو باسانەی بۆمان گێڕدراوەتەوە خەڵکانێک هەن جلی مناصرِ ئەپۆشن

وەک دڵسۆزێک خۆیان پیشان ئەیەن بەڵام بەبیانوی جۆراو جۆر بەدوای زانیاری مناصرەکاندا ئەگەڕێن وەک باسکراوە ئەوبرایانەی کە گیراون الله تعالی ئازادیان بکات باسکراوە کە خەڵکانێک لەبەرگی جۆراو جۆر وبیانوی جۆراو جۆر بۆزانیاری ئەو موسڵمانانە گەڕاون وبەهەموو تۆمەت وشێوازێکی جۆراو جۆر ویستویانە لەژێر فشاری تۆمەت زانیاری لەسەر ئەوموسڵمانانە بەدەست بهێنن بەڕاستی دەستگیرکردنی برایانمان چەندە جێگەی خەمە گەڕانی خەڵکانێک بۆ زانیاری ئەو موسڵمانانە دەهێندە جێگەی خەمە بۆمان من تەنها ئەوەندە ئەڵێم وئامۆژگاریتان ئەکەم گەر کەسێک بەقەد چاوەکانت سیقەشت پێ بوو نەکەی زانیاری هیچ موسڵمانێکی بەیتێ جابەهەربیانویەک بێت لەژێر فشاری ناوی لێکۆڵینەوە بێت یان بەبیانوی زواج بێت گەر هەرکەسێک تەنانەت گەر منیش بووم داوام لێکردی وتم فڵان مناصرِ ئەمانەوێ دڵنیابینەوە لەسەری پێویستمان بەوەیە زانیاریمان بەیتێ لەسەری ئەوا دەست بەجێ بلۆکم بکە و پشتم لێ بکە بادڵنیاش بیت کە جاسوس نیم چونکە پشت موبایلەکان جیهانێکی ئاڵۆزە هەموو ئەگەرێک کراوەیە لە بیرمان نەچێت دەیان جار من ئەمەم باسکردووە وچەندین ساڵە لە هەموو گرتنی برایاندا وتومە ئاگاداربن تەنانەت لەناو ڕیزەکانی دەوڵەتی ئیسلامی دەیان چەکدار و بەرپرس وئەمیر هەبوون کەکەس گومانی نەئەکرد سیخوڕی دەزگا هەواڵگیریەکان بن بەڵام لە کۆتایدا بەهۆی ئەوەی چەند کارێ گوماناویان لێدەرکەوت دەولە وای لێکردن لەژێر لێکۆڵینەوەکاندا دانیان بەوەیانابوو کە سیخوڕی دەزگا هەواڵگیریەکانن سەرەنجام ملیان لەجەستەیان کرایەوە بۆیە چیتر وازبهێنن لە سۆز وعاطیفە هەرکەسێک بۆ زانیاری یەک موسڵمان گەڕا لەژێر هەر ناوێک بەهەر بیانویەک بەپاساوی ئەمنیەت بێت یان لەژێر ناوی زەواج یان بەپاساوی دڵنیابوون ئەوا لێی ڕابکەن وەک ڕاکردنتان لە شێر چونکە ئێرە مەیدان ی

بانگەوازە ئەوەی لەسەرتە بانگەواز بکەیت وخۆت بپارێزیت لەپیلانە جاسوسیەکان وتەواو . مەیدانی ئەوە نیە تۆ بەناوی دڵنیابوونەوە بۆ زانیاری موسڵمان بگەڕێیت چونکە موسڵمان بەقەدر ورێزە شکۆی خۆی هەیە کەس مافی ئەوەی نیە بۆ زانیاری هیچ موسڵمانێک بگەڕێت بەهیچ بیانویەک وبەهیچ درۆ وبوهتانێک بۆیە براکانم خوشکانم ئەوکەسەی هات بۆ زانیاری موسڵمان گەڕا جاسوس بێت یان جاسوس نەبێت ئەمە خاڵە گرنگەکە نیە ئەوە خاڵی گرنگە خۆتان بپارێزن لەوجۆرە کەسانە لێیان دووربکەونەوە نەکەن جارێکی تر بخەڵەتێن بەعاتیفە وسۆز بریار مەیەن هەرکەسانێک کەئەوە حاڵیان بێت لێیان هەڵبێن وراکەن لەدەستیان چونکە خۆپاراستن لەنەخۆشی باشترە لەخۆچارەسەرکردن لەدوای نەخۆشی تاچەنێکی تر ئێمە قوربان ی خۆشباوەڕی وعاطیفە بین

وەهەروەها ئاگاداربن لەهەژماری ئافرەت چونکە ئافرەتانێک هەن زانیاری موسڵمانانیان لایە لەژێر ناوی زواج ەوە زانیاریان لەسەر چەندین موسڵمان کۆکردۆتەوە

لەئێستادا ئەم ڕێگەیە چالاکترین ڕێگەی دەزگا هەواڵگیریەکانە کەلەڕێگەی ئافرەتەوە بەناوی زواج ەوە یەنە پێشەوە تائەوەندە زانیاریەکانت لێ وەرئەگرن دوواتر لەکاتی خۆیدا و لەکاتی گونجاودا کاتێک کەوا دوونیای تۆڕەکۆمەڵاتیەکان تەموژاوی ئەبێت و بابەتەکان لەبەرچاو خەڵکی لێل ئەبێت لەوکاتەدا ئەوەی خۆیان بیانەوێ دەستگیری ئەکەن تا

سەرچاوەی دەستگیرکردنەکە لەخەڵکی دیارنەبێت و لەخەڵکی تێکی بەن وبیشێوێنن کەهۆکاری دەستگیرکردنەکە کێ بوە وچی بووە بۆیە برایانم ڕەحمەت ی الله تان لێ بێت ئەگەر لەدەرەوە ئاسایشێک ببینیت یەکجار حەزەری خۆت ئەکەیت بەڵام هەزار جار حەزەری خۆت بکە لەو هەژمارە ئافرەتانەی لەژێر ناوی زواج یان هەرناوێکی تر لێت یەنە پێش بۆ وەرگرتنی

زانیاریت چونکە قوربانی لەم جۆرەمان زۆرە کەزۆر جار قوربانیەکان وابەنج کراون وا خەڵەتێنراون هیچ حەزەرێک ناکەن بەهۆی زمان لوس ی ئەوجۆرە ئافرەتانە ولێزان بونیان لەقسە لەفریوودانی برایانی موسڵمان بۆیە هەزار هێندە حەزەر لەوئافرەتانە بکەن کەوا سەلمێنراوە لەژێر ناوی زواج زانیاریان لەچەندین موسڵمان وەرگرتوە

بەنمونەیەکی ئەقڵی بۆتان شی ئەکەمەوە گریمان ئافرەتێک شەیطان فێڵی لێکرد بەناوی زواج لەگەڵ برایەک یەکتریان ناسی ئەوبرایە ڕێکنەکەوت ئەچێتە سەر برایەکی تر ئەمە تائیرە گومان ی ئەوە ئەکرێت بوتریێ ئافرەتێکی تاوانکارە و نەفسی زاڵە بەسەریدا

بەڵام کاتێک کار گەشتە ئەوەی بەناوی زواج یەک یەکی برا چالاکەکان هەڵبژێرێت بەناوی زواجەوە زانیاری لەدەیان برا وەربگرێت ئەمە بەڕاستی گومانی خێری پێناکرێت سابۆیە وریابن پێویست ناکات هەموو ڕۆژێک ئێمە بڵێین وریابن وەک پەندێ کوردی هەیە ئەڵێت ئەوکەسە کەسە ئەلفێکی بەسە

لەکۆتایشدا ئەپاڕێمەوە وسکاڵای خۆمان بۆلای الله بەرزئەکەینەوە

اللهم إليك نشكو ضعف قوتنا وقلة حيلتنا وهواننا على الناس يا أرحم الراحمين أنت رب المستضعفين وأنت ربنا إلى من تكلنا إلى بعيد يتجهمنا أم إلى عدو ملكته أمرنا إن لم يكن بك علينا غضب فلا نبالي غير أن عافيتك هي أوسع لنا نعوذ بنور وجهك الذي أشرقت له الظلمات وصلح عليه أمر الدنيا والآخرة أن يحل علينا غضبك أو ينزل بنا سخطك لك العتبى حتى ترضى اللهم فُك قيد أسرانا وأسرى المسلمين وردّهم إلى أهلهم سالمين اللهم إنهم فى حاجة عاجلة إلى رحماتك فأنزل عليهم رحماتك يا رحمن يا رحيم اللهم من اذاهم فاذه ومن عاداهم فعاده ولا حول ولا قوة إلا بك

خودایە ئێمە تەنیا لای تۆ گلەیی و سکاڵا لە بێهێزیی خۆمان کەمچاریی خۆمان و بێدەسەڵاتیی خۆمان لەبەرامبەر خەڵکیدا دەکەین. ئەی میهرەبانترینی میهرەبانان تۆ پەروەردگاری بێدەسەڵات و چەوساوەکانیت و تۆ پەروەردگاری ئێمەشی ئێمە بە کێ دەسپێریت؟ بە بێگانەیەکی دوور کە ڕو گرژ و مۆن بێت لێمان؟ یان بە دوژمنێک کە دەسەڵاتی ئێمەت پێ بەخشیبێت؟ ئەگەر تۆ غەزەب و تووڕەییت لێمان نەبێت ئیتر باکمان بە هیچ نییە و خەم ناخۆین بەڵام بێگومان لێخۆشبوون و عافیەتی تۆ بۆ ئێمە زۆر فراوانتر و گشتگیرترە پەنا دەگرین بە نووری زاتی تۆ ئەو نوورەی کە تاریکییەکانی پێ ڕووناک بووەتەوە و کاروباری دنیا و دوارۆژی پێ چاک و ڕێکخراوە لەوەی کە غەزەبی تۆمان بەسەردا بباریێت یان تووڕەیی تۆمان بەسەردا بێتە خوارێ ئێمە هەر لۆمە و سەرکۆنەی تۆ قبووڵ دەکەین و هەمیشە هەوڵی ڕەزامەندیی تۆ دەدەین تا ئەو کاتەی لێمان ڕازی دەبیت خودایە کۆت و بەندی دیلەکانمان و گەمارۆی ئەسیرە موسڵمانەکانمان بشکێنە و بە سەلامەتی بیانگەڕێنەوە بۆ ناو کەسوکاریان خودایە ئەوان بەپەلە پێویستیان بە ڕەحمەتەکانی تۆیە کەواتە ڕەحمەتی خۆتیان بەسەردا بباریێنە ئەی بەخشندە و ئەی میهرەبان خودایە هەرکەسێک ئازاری دان تۆ سزای بدە وتۆڵەیان لێ بکەرەوە و هەرکەسێکیش دوژمنکاریی لەگەڵ کردن تۆ ببە بە دوژمنی هیچ هێز و توانایەک نییە مەگەر بە ویست و یارمەتیی تۆ نەبێت

برایان ی زیندانتان لەدووعای خێر بێ بەش مەکەن چونکە کەمترین مافیان بەسەرتانەوە دووعایە لەیادیان مەکەن چونکە ئەوانیش ڕۆژانێک هاوسەنگەری ئێوە بوون لەیەک سەنگەربوون بۆ ڕووبەڕووبونەوەی کوفر وکافران ومورتەدان بەڵام قەدەری الله تعالی ئێستا لەناو تاقیکردنەوەدان وتوشی نارەحەت ی هاتوون لەپێناو عەقیدەکەیان الله تعالی هەموو دیلەکانمان لەخوشکان وبرایانمان ئازادکات وپێ چەسپاویان بکات و سەرکەوتویان بکات لەتاقیکردنەوەکەیاندا خۆمان بەقەرزاری ئەوان ئەزانین چونکە ئەوان قوربانی بێ دەنگی ئێمەن وئەوان مافیان زۆرە بەسەرمانەوە ئێمەمانان لەناو کەسوکاری خۆمان وئەوانیش دەست بەزنجیر ولەژوری تاکەکەسی وسەختی ونارەحەت یدان لەژێر دەستی دڕەندەترین ی مەخلوقەکانی الله ـن لاحول ولاقوة الاباللە الحمدللە علی کل حال

AL HAQQ

مامۆستا ئوسامە شارەزووری

البيعة

بەیعـــەت دوو جـــۆرە

بەیعـــەتدان بە کـــۆمەڵ

نبايع أمير المؤمنين وخليفة المسلمين الشيخ أبي حفص الهاشمي القرشي حفظه اللّٰه تعالى على السمع والطاعة في المنشط والمكره والعسر واليسر وعلى أثرة علينا وأن لا ننازع الأمر أهله إلا أن نرا كفرا بواحا عندنا فيه من اللّه برهان والله على ما نقول شهيد.

بەیعـــەتدان بە تـــاک

(أبايع أمير المؤمنين وخليفة المسلمين أبا حفص الهاشمي القرشي على السمع والطاعة في المنشط والمكره والعسر واليسر وعلى أثرة علي وعلى ألا أنازع الأمر أهله إلا أن أرى كفراً بواحاً.

هیجرەت

ئایا لەپاش خویندنی ئەم ڕیوایەتانە عــــوزر ئەدەی بــــە خۆت ؟

ئـایا دەزانیت ئەوکەسەی هیجرەت دەکات وئامادەکاری دەکات بۆ هیجرەتکـردن بۆخاکی ئیسلام چی بۆهەیە لەلای الله تعالی ؟ ئیمام ـی سعید بن جبیر ـدەفەرموێت : (پیاوێ هەبوو لەمەکە خزاعی بوو ونەخۆش بـوو ئەوپیاوەش ضمره بن عیص بن ضمره بوو فەرمانی کرد بەکـەسوکارەکەی کەلەسەر جێگایەك پاڵی بخەن و هەڵیـبگرن وبیبەن بەرەو مەدیـنە بەڵام لەڕێگادا کەگەشتنە تنعیم ئەو پیاوە وەفـاتی کرد ئەم ئایەتە دابەزی (هەرکەسێک لەبەردینەکەی الله لەخاکی خۆی کۆچ بکات لەو وڵاتەدا کەبۆی دەچێ جێگاو شوێنی باشی حەوانەوەی بۆدەبێ و دەکەوێتە فراوانیەوە(چونکە دینەکەی بەڕێوە دەبات بەئازادانە) وەهەرکەسێ لەماڵی خۆی دەربـچێت بۆهیجرەتکردن بۆلای الله وڕەسولەکەی پاشان لەرێدا مردنی پێگەیشت، پێش ئەوەی بگاتە ئەوجێگایەی بۆی دەچێ ئەوە بێگومان پاداشتەکەی بۆ مسۆگەر دەبێت لەلای الله وە الله هەمیشە لێبوردە و میهرەبانە) [النِّسَاء : ١٠٠] [صحيح البخاري (4/18)].

ئیمام ـی ابن بطَّال رحمه الله ـدەفەرموێت : (ئەم بەسەرهاتە بەڵگەی ئەوەی تێدایـە کەهەرکەسێ هەوڵی تەواو بدات بۆکردنی کارێ لەکارە چاکەکان و نیەتەکەی تەنها بۆالله بێت بەڵام مردن ببێت بەڕێگر لەکردنی ئەوکارە ئەوا ئومێدی زۆر هەیە کەالله تعالی لەڕۆژی قیامەتدا ئەوکەسە لەڕیزی ئەوانە حساب دەکات کەئەوکـارە چاکەیەیان ئەنجام داوە و لێی قبوڵ دەکات) [شرح صحيح البخاري؛ لابن بطال، (4 / 522)]

عمرو بن العاص ڕەزای الله ـی لێ بێت ـدەفەرموێت : (هاتـم بۆلای پێغەمبەر ﷺ وتت دەستی ڕاستت بێنە تابەیعەتت پێ بدەم پێغەمبـــەر ﷺ دەستی ڕاستی هێنا بەڵام من دەستی خۆمم گرتەوە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەوەچیتە ئەی عەمر؟ عەمر فەرمووی ئەمەوێ مەرج دانێم پێغەمبەر ﷺ فەرمووی مەرجی چی دائەنێی ؟ عەمر فەرمووی ئەومەرجەدائەنێم کەلێم خۆش بی پێغەمبـــەر ﷺ فەرمووی ئایـا نەتزانیوە بون بەموسڵمان هەموو کارەکانی پێش خۆی دەسڕێتەوە وە هیجرەت کردن هەموو تاوانەکانی پێش خۆی دەسڕێتەوە وە حەج کردن تاوانەکانی پێش خۆی دەسڕێتەوە) [صحيح مسلم، (1 / 112)]

عمرو بن عبسة ـدەفەرموێ پیاوێ وتی ئەی پێغەمبەری الله ﷺ ئیسلام چیە ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (ئیسلام ئەوەیە بەدڵ تەسلیم بەالله بیت وە موسڵمانان لەزمانت ودەستت پارێزراو وسەلامەت بن) پیاوەکە وتـی ئەی کام ئیسلام زۆر بەرزە وباشە ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمـــووی (ئیمان) پیاوەکە وتـی ئیمان چیە؟ پێغەمبەر ﷺ فـــەرمووی (ئیمان بهێنی بەالله و فریشتەکانی وکتێبەکانی و پێغەمبەرەکانی و زیندووبونەوە لـــەپاش مردن) پیاوەکە وتی کام ئیمان زۆر بەرز وباشترە ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (هیـجرەتکردن) پیاوەکە وتی هیجرەت چیە ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (کۆچ بکەی لەهەموو خراپەیەك) پیاوەکە وتی کام هیجرەت زۆر گەورە و بەرزە؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (جیهادکـردن) پیاوەکەوتی جیهاد چیە؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (کاتێ گەشتی بەکافران بیانکوژیت) پیاوەکە وتی کام جیهاد گەورەتر وبەرزترە؟ [مسند أحمد، (28 / 251)]

کَثیر بن مُرَّة دەڵێت ئەبو فاطمە پێی وتم کەوتویەتی بە پێغەمبەر ﷺ یارسول الله کردارێکم پێ بڵێ تاکو ئەنجامی بدەم ولەسەری بەردەوام بم پێغەمبەر ﷺ فەرمووی دەست بگرە بەهیجرەتکردن چونکە هیچ کارێ نیە هاوشێوەی هیجرەت گەورەبێت) [سنن النسائي، (7 / 145)]

المناوي دەفەرموێت لەشەرح ئەو فەرموودە [أي: "الزم التحوُّل من ديار الكفر إلى ديار الإيمان] واتا دەستبگرە بە دەرچون لەوڵاتی کوفرەوە بۆ وڵاتی ئیمان .

عبدالله بن عمرو رضي الله عنه ـدەفەرموێت رسول الله ﷺ : پێی فەرمووم : (ئایا دەزانی یەکەم کۆمەڵ لە ئومەتەکەم کە دەچێتە بەهەشتەوە کێـن؟ وتم الله ورسولەکەی باشتر دەزانن پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەوکمەڵەیە موهاجیرەکانن لە ڕۆژی قیامەتدا دێن بۆلای دەرگای بەهەشت و داواکردنەوەی دەرگاکە دەکەن پێیان دەوترێ ئایا لێپرسینەوەتان لەگەڵدا کـرا ؟ ئەوانیش دەڵێن بۆچی لێپرسینەوەمان لەگەڵ بکـرێ کە لەدونیادا شمشێرەکانمان لەسەر شانمان بوە هەموکات ئامادەی جیهادکردن بوینە تالەسەرئەوەش مردین ئینجا دەرگایان بۆدەکرێتەوە ئیسراحەت دەکەن لـەبەهەشتدا

به 40ساڵ پێش هەموو خەڵکانی تر دەکەون لەچونە بەهەشت.[الحاكم (2389)

کەواتـا گەر خۆت هەڵخەڵەتاندوە بەعوزر هێنانەوە تا دانیشیت هیجرەت نەکەی ئەوا ضمره بن عيص بهێنە پێش چاوی خۆت کەسەرەڕای ئەوەی عوزریشی هەبوو بەڵام هیجرەتی کرد

ئەگەر ئیمانت لاوازە ئەوا ئەوفەرموودانە بهێنە پێش چاوت کەباس لەگەورەی وفەزڵی هیجرەت دەکات لەپێناو الله ـدا وە هیچ شتێ نابێتە عوزر بۆهیجرەت نەکردن ئیلا کارێ نەبێت کەلەخودی هیجرەتکردنە گەورەتربێت و ئامانجی هیجرەتکردنەکە بەوکارە بەدی بهێنرێت یاخود نەبونی ڕێگە وسەرەڕای هەوڵ وکۆششی بەردەوامت بۆی وپاڵنەدانەوە .

لــەلای سەلــەف

سەلەف ڕافیزەیان بە طائیفەیەکی ئیسلامـــی دانـــــەنـــــاوە.

وشەی شیعە بۆلایەنگرانی ئیمام ی علی وئەوانەبەکار هاتوە کەفەزڵی ئیمام ی علی ئەیەن بەسەر ئیمام ی عثمان بەڵام ڕافیزە بریتین لەوانەی خۆیان بەشیعەی ئیمام ی علی ناوئەبەن ڕەفزی خیلافەتی ئیمام ی ئەبوبکری صدیق وعمر وعثمان ئەکەن وە تانە لەشەرەفی دایکی باوەڕداران ئەیەن وە هاوار لەحسین وعلی ئەکەن وتەکفیری زۆرینەی هاوەڵان ئەکەن ئەمانە لەلایەن سەلەف وخەلەفەوە تەکفیرکراون.

ئیمام ی مالك ئەفەرموێت (ئەوەی جنێو ئەیات بەهاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ هیچ بەشێکی نیە لەئیسلام)

[السنة للخلال (2/557)]

ئیمام ی أحمد بن یونس ئەفەرموێت : (ئەگەر جولەکەیەک وڕافیزەیەک حەیوانێک سەرببڕێت ئەوا سەربڕاوی جولەکەکە ئەخۆم بەڵام سەربڕاوی ڕافیزەکەناخۆم چونکە مورتەد بونەتەوە لەئیسلام)

[الصارم المسلول ص 570]

الإمام طلحة بن مصرف (112ھ) دەفەرموێ : (ڕافیضە ژنیان لێ خوازێنی ناکرێت وسەربڕاویان ناخورێ چونکە ئەهلی ڕیدەن) [الإبانة الصغری لابن بطة] وتەکان زۆرن بەڵام بەپوختی ئەوەندە بەسە کەتێگەشتین ڕافیزە لەلای سەلەف کافرکراون

عەلی حوسێنی سیستانی

سەلەف ڕافیزەیان بەطائیفەیەکی ئیسلامی دانەناوە السمعاني رحمه الله ئەفەرمووێت : (ئومەت کۆدەنگن لەسەر تەکفیرکردنی ڕافیزە ئیمامیەکان چونکە ئەوان باوەڕیان وایە هاوەڵان گومڕان ونکۆڵی لەئیجماعی صحابە دەکەن و شتی پڕوپوچ وبەتاڵ ئەیەنە پاڵ صحابە کە گونجاونیە بــۆ صحابەکان) [الأنساب (6/341)]

ئیمام ی ابن حزم رحمه الله لەبارەی ڕافیضەوە فەرمـــوویەتی : (ڕافیضە لەموسڵمانان نین بـەڵکو کۆمـەڵێکن کەسەرەتاکەیـان لەپـاش 25 ساڵ لە مــردنی پێغەمبەر ﷺ دروست بون) [الفصل في الملل والنحل (2/213)]

> ئایا کـەسێ کەبوەستێ لەتەکفیری ڕافیـزە حوکمـی چیە؟

ئایا کـەسێ کەبوەستێ لەتەکفیری ڕافیزە حوکمی چیە ؟ شـێخ ئیسلام ابن تیمیە دەفەرموێت : (هەرکـەس بڕوای وابێت هاوەڵان لەپاش مردنی پێغەمبەر ﷺ هەڵگەڕاونەتەوە لە ئیسلام ئـیلا چەند هاوەڵێک نەبـێت کەژمارەیان ناگاتە سـیانزە یان پانزە کەس یان بـڵێت هەموو هاوەڵان فاسق بون ئەم کەسـە گومان لەکوفریـدا نیە چونکە چەندین دەقی قورئان ی بەدرۆخستۆتەوە بەڵـکو ئەوەشی گومانی هەبێت لەکوفری ئەم جۆرانە دەبێت ئەوکەسەش تەکـفیربکرێت ... وەکـوفری ئەم کەسەش بەپێویستی زانراوە لەدیـــن) [الصارم (586 "587)]

ئایا تەکفیرکردن کـاری قازی شەرعیە ؟

بێگومان نەخێر تەکفیر حوکمێ شەرعیە واجبە لەسەر هەموو خەڵکی وەکاری قازی بریتیە لەکوشتنی موڕتەد نەک تەکفیر تایبەت بێت بەقازی شەرعی وەڵام ی موفتی وزانای نەجد شێخ عبدالله ابا بطین رحمه الله بۆ عبداللطیف ی جەبان لە [الدرر السنية" [10/ 394، 395] ئەفەرموێت ئـــەوقسەیەت کە ئەڵێیت تا ئیقامە حوجە ئەکرێت لەلایەن گەورەی موسڵمانان یان جێگرەکەی واتای قسەکەت ئەوەیە حوجەی ئیسلام قبوڵ ناکرێت تەنها لەئیمام و جێگرەکەی نەبێت ئەمەش هەڵەیـەکی ئـابڕووبـەرە هیچ زانایەک قسەی وای نەکـردووە بەڵکو واجبە لەسەرهەموو کەسێ هەق قبوڵ بکات لەهەرکەسێکەوە هەقی پێ بگات کاری ئیمام یان جێگرەکەی بریتیە لەجێ بەجێکردنی سزاشەرعیەکان و داواکردنی تەوبە لەوکەسانەی شەرع حوکمی کوشتنی بۆ داناون وەک موڕتەد لەوڵاتی ئیسلام .

الشیخ عبدالله ابا بطین دەفەرموێت : (زانایان ڕەحمـەتی الله یان لێ بێت مەنهەجی استقامەیان گرتۆتـە بەر باسیان کردوە لە باسەکانی حوکـمی موڕتەد هیچ زانایـەک نەیگوتوە ئەگەر کەسـێ کوفر بڵێت یان کارێکی کوفری بـکات و نەزان بێت ئەوا بەهۆی نەزانیەکەیەوە شایەتومانەکەی هەڵناوەشێتەوە وکافرنابێت بەهۆی نەزانیەکەیەوە هیچ زانایەک شـتی وای نەوتوە) [الدرر السنه 10/405]

ئەمە ئیجماع ـە کە هیچ زانایەک عوزربەجەهلی دانەناوە بۆ کوفری گەورەی ئاشکرا

دیسان شێخ لەوەڵامی پرسیارێکدا ئەفەرموێت : (ئەوەی کەپرسیارت کردووە ئایا دروستە تەکفیری کەسێ بەدیاریکراوی بکرێ کاتێ شتێ لە کوفرە گەورەکان ئەنجام بات ؟ ئەوەی قورئان وسونەت وئیجماع ی زانایان بەڵگەن لەسەری ئەوەیە کەهەرکەسێ کوفر بکات وەک ئەنجام ـدانی شەریکدانان بۆاللە تعالى لە عیبادەت ـدا جاهەرکەسێ شتێ لەو کوفرانە ئەنجام بات یان بەباشی دانێت ئەوەگومان لەکوفریدا نیە وە هیچی تێدانیە گەر لەکەسێکدا ئەو کوفرانە بەدی کرا بڵێیت فڵان کـەس کافربوو بەهۆی ئەنجام ـدانی فڵانە کردار ئەمە ڕونە کەزانایان لە باسی حوکم ی مورتەد شتانێکی زۆر باس دەکەن کەموسڵمان ئەنجام ی بات پێی دەبێت بەکـافر وە یەکەم شت کەباسی دەکەن شیرکە وەحوکمەکەی ئەوەیە داوای تەوبە لەوکەسە دەکرێت ئەگەر تەوبە نەکـات دەکوژرێت وە داوای تەوبە ناکرێت ئیلا لـەکەسی دیاریکراو نـەبێت کاتێ هەنێ لە ئـــەهلی بیدەع لەلای شافعی وتیان قورئان مەخلوقە ئیمام شافعی پێی وتن کـافربوی بەاللە تعالى) [الرسائل والمسائل 4 .الدرر السنية/ 10]

شـێخ أبا بطین لە مجموعة الرسائل ج 1/ القسم 3/ص 655 ـدەفەرموێت : (فيمن قال إنكم تكفرون المسلمين وحقيقته أنه يعبد غير الله إن القائل ما عرف الإسلام ولا التوحيد والظاهر عدم صحة إسلام هذا القائل لأنه لم ينكر هذه الأمور التي يفعلها المشركون اليوم ولا يراها شيئا فليس بمسلم) ئەوکەسـەی دەڵێت ئێوە موسڵمانان تەکفیردەکەن لەکاتێکدا هەقیقەت ئەوەیە(ئەوانەی تەکفیرکراون) ئەوانە غەیری الله دەپەرستن خاوەن ئەم وتەیە(کەدەڵێت ئێوە موسڵمانان تەکفیردەکەن ئەوا خۆی) ئیسلام ی نەناسیوە وتەوحیدی نەناسیوە وە زاهیرەن ئەوکەسەی وادەڵێت موسڵمان نیە چونکە ئەوەی دەڵێت ئێوە موسڵمانان تەکفیردەکەن ئینکاری لەو شیرکانە ناکات کەموشریکانی ئەمڕۆ ئەنجامی ئەیەن و بەکێشەی نازانێت بۆیە خاوەن وتە موسڵمان نیە

ئایا نەوەی ڕافیزە و سۆفیە گۆڕپەرستەکان

وعەلمانیەکان وطاغوتەکان و مەدخەلی وئیخوانیەکان

کـافری ئەصلین

یان موڕتەدن

حوكمی ئەوانەی لەدایك وباوكـێك ـی موڕتەد لەدایك ئەبن پاشان ئەوانیش هەر لەسەر كوفری دایك وباوكیان بەردەوام ئەبـن لەگەڵ ئەوەشـدا خۆیان پێ موسڵمـانە وشایەتومان ئەهێنن ئـایا بـەكافری ئەصـلی دادەنرێن یان موڕتەد ئەم بـابەتە لەنێوان زانایان خیلافـی لەسـەربوە.

▪ وتەی یەکەم کەبەکـافری ئەصلی ئەزانن.

ئیمام ـی ابن حزم رحمه الله لەبارەی ڕافیضەوە فەرموویەتی : (ڕافیضە لە موسڵمـانان نیـن بـەڵكو كۆمـەڵێـكن كە سەرەتاكەیـان لەپـاش 25 ساڵ لە مردنی پێغەمبەر ﷺ دروست بون وە ڕافیضـە كۆمـەڵێـكن هەمان ڕێچكـە وڕێبازی جولەكە وگاور پەیـڕەو دەكـەن لـە درۆ و كـوفردا) [الفصل في الملل والنحل (2/213)]

ئیمامـی ابن قدامة رحمـه الله ئەفەرموێت : (منداڵـی موڕتەدەکـان ئەگەر پێش موڕتەدبونی دایـک وباوکیان لەدایک بوبێتن ئەوا بەموسڵمان حسابن وشوێن حوکمی باوکیان دەکەون لەوکاتەدا کەموسڵمان بونە حوکمی باوکی وەرناگرێت کاتێ کەموڕتەدبـۆتەوە ئەگەر ئەومنداڵانەی بەم حاڵەوە لەدایـک بونە کوفربکەن ئەوا ئەوانیش موڕتەد ئەبن بـەڵام ئەگەر منداڵێ لەدایک بێت لەکاتێکدا لەدایکبوە کەدایک وباوکی موڕتەد بونە ئەوا مـنداڵەکە حوکـم بەکـافربونی دەدرێت چونکە لەدایک وباوکێکی کـافر لەدایک بوە وە دروست بکرێت بەکـۆیلە چونکـە بەموڕتەد دانانرێ (بەکافری ئەصـلی دادەنرێت)ئەمەش دەقی وتەی ئیمام احمدی لەسـەرە وە لەوانـەیە دروست نەبێت بکرێن بەکـۆیلە چونکـە باوک ودایکی کەموڕتەدن ناکرێن بەکۆیلە وەچونکە جزیەشیان لێ وەرناگیرێت ناکرێن بەکۆیلەش (چونکە موڕتـەدیان دەبێت ببێت بەموسڵمان یان دەکــوژرێت)

ئەمەش بۆچونـی شافعیە وە ئەبو حەنیفە وتویەتی ئەگەر منداڵ لەدایک وباوکێکی مورتەد لەدایک بێت و لەناو وڵاتی ئیسلامدا لەدایک بێ ئەوا دروست نیە بکرێن بەکۆیـلە(وەک مورتەد یان دەکوژرێن یان دەبێت ببنەوە بەموسڵمان) وەئەگەر لەوڵاتی کوفر لەدایك بـێت ئەوا دروستە بـکرێت بەکۆیلە(بەکافر ئەصلی حساب دەکرێن) وە لەلای ئێمەی حەنـبەلی ئەوەیە مادام حوکمی ئیسلامەتی بۆ نەچەسـپاوە جائیزە بـکرێن بەکۆیلە (واتـا کافری ئەصڵین) [المغني 10/89]

ئیمام ی صنعانی لەبارەی گۆڕپەرستەکانەوە لەکتابی تطهیر الاعتقاد دەفەرموێت (گۆڕپەرستەکان بـون بەکافر کافرێکـی ئەصلی)

الشیخ عبدالله أبابطین مفتي نجد لەسەر ئەم وتەیەی ئیمام صنعانی دەفەرموێت : (وتەکـەی صنعانی کەئەفەرموێت گۆڕپەرستەکان بون بەکـافر کـافرێکی ئەصـلی واتـا ئەوان لەسەر ئەو کوفرە پەروەردە بون (و ڕۆژێک لەڕۆژان موەحید نەبونە) حوکـمیان حوکمی مورتەدان نیە چونکە مورتەد سەرەتـا موسڵمان بوە پاشان ئەو کارە شیرکیانەی لێ دەرکەوتوە) [مجموعة الرسائل 4/375]

الشیخ حمد بن معمر قاضي مكة کـاتێ پرسیاری موشریکانی سەردەمی خۆی لێدەکەن ئایـا مورتەدن یان کـافری ئەصلین وەک بت پەرستەکان لەوەڵامـدا فەرمووی : (هەرکـەسێـك هاتبێتـە ناو دینی ئیسـلامەوە پـاشان هەڵگەڕێتەوە ئەوانە بەمورتەد دادەنرێن بـەڵام کەسانێ کەنەهاتبێتنە ناو دینی ئیسـلامەوە وە ئەم بانگەوازە تەوحیـدیەی پێگەشتبێت ولەسەرکوفری خۆی بەردەوام بـێت وەک بت پەرستەکان ئەوا حوکمـی حوکمی کـافری ئەصـلیە چونکـە ئێمـە ناڵێین ئەصـڵ (لەقبوریەکان) ئیسلامە وکوفریان بەسەردا هاتوە بەڵکـو دەڵێین ئەوان کـافری ئەصـلین وە ئەوانەش ئەوانەن کەلەناو کافراندا گەورەبونە وە باوانی خۆیانیان لەسەر شیرک دانان بۆالله بینیوە نەوەکانیانیش هەروەک ئەوانن (لەسەر ئەوشیرکە گەورەبونە) [الدرر10/335]

ئیمام ی صنعانی لەبارەی گۆڕپەرستەکانەوە لەکتابی تطهیر الاعتقاد دەفەرموێت : (گۆڕپەرستەکان بـون بەکافر کافرێکـی ئەصلی).

الشيخ عبدالله أبابطين مفتي نجد لەسەر ئەم وتەیەی ئیمام صنعانی دەفەرموێت : (وتەکەی صنعانی کەئەفەرموێت گۆڕپەرستەکان بون بەکافر کافرێکی ئەصلی واتا ئەوان لەسەر ئەو کوفرە پەروەردە بون (و ڕۆژێک لەڕۆژان موەحید نەبونە) حوکمیان حوکمی مورتەدان نیە چونکە مورتەد سەرەتا موسڵمان بوە پاشان ئەو کارە شیرکیانەی لێ دەرکەوتوە) [مجموعة الرسائل 4/375]

وتەی دووەم بەمورتەد دانانی نەوەی مورتەدان نەک کافری ئەصلی

نەوەی مورتەدان بەمورتەد ئەزانن چونکە ئەوانە خۆیان ئەیەنە پاڵ ئیسلام وهەردوو شایەتومانەکە ئەهێنن بەڵام لەسەر کوفر وریدەن

الإمام طلحة بن مصرف (112هـ) : دەفەرموێ : (ڕافیضە ژنیان لێ خوازبێنی ناکرێت وسەربڕاویان ناخورێ چونکە ئەهلی ڕیدەن) [الإبانة الصغرى لابن بطة]

ئەمە لەکاتێکدا ئەوقسەیەی کردوە ڕافیضەکان نەوەیان بوە وسەرەتاکەیان نەبوە

ئیمام ابن تیمیة رحمه الله دەفەرموێ : (نوصەیریەکان مورتەدن دروست نیە لەنێو موسڵمانان بژین نەبەجزیە نە بە ذمە چونکە ئەوانە مورتەدن ولەخراپترینی مورتەدەکانن) [الفتاوى 28/475-553] **وەفەرمووی : (جیهادکردن دژی ئەم نوصەیریانە لەجنس ی جیهادی مورتەدانە وە ئەوانە کافرن بەکۆدەنگی موسڵمانان ڕێگەی ژیانیان پێ نادرێت بەجزیەدان بەڵکو ئەوانە مورتەدن لەدینی ئیسلام)** [الفتاوى 35/158-162]

شێخ عبداللطيف ال الشيخ رحمه الله دەفەرموێت کەس نەیگوتوە نەوەی مورتەدان کافری ئەصلین ئیلا صنعانی نەبێت لە مصباح الظلام دەفەرموێت : (خەڵکانێ قسەیان کردوە لەبارەی وڵاتی موشریکان ئەوانەی پێغەمبەران و پیاوچاکان دەپەرستن وەک زێدەڕەوە گۆڕپەرستەکان ئائەوانە خەڵکانێک قسەی کردوە لەسەر کوفر وشیرکیان وەئەمەش زانراوە و ئیتفاقی ئەهلی علمی لەسەرە کەفەرموویانە هەرکەسێ ئەوکارە شیرکیانە بکات ولەهەمان کاتدا هەردوو شایەتومانەکەش بڵێت ئەوا لەپاش گەیشتنی حوجە بەوکەسە حوکمی بەسەردا دەدرێت بەکوفر و هەڵگەڕانەوە لەدین وە زانایان حوکمیان بەسەر نەداوە بەکافری ئەصلی وە کەسم نەبینوە بەکافری ئەصلیان دابنێت ئیلا محمد بن اسماعیل نەبێت لە رسالەی تجرید التوحيد ناونراو بە تطهير الاعتقاد) [مصباح الظلام 22]

بەڵام شێخ هەڵەی کردوە لەنەقڵی ئیجماع لەسەر بەمورتەد دانانیان چونکە تەنها صنعانی وای نەوتوە بەڵکو ابن قودامە ئەو وتەیەی داوەتە پاڵ ئیمام احمد وە ابن حزمیش هەر هەمان بۆچونی هەیە وە قاضی نەجد و

موفتی نەجد کەلەسەردەمی خودی شێخ عبداللطیف بونە هەمان بۆچونیان هەبوە لەوەی نەوەی مورتەدانیان پێ کافری ئەصلی بوە بـەڵام ئەم باسە خیلافیە هەرکەس ڕافیزە و قبوری ونەوەی مورتەدانی پێ کافری ئەصلی بێت ئەوا ئەبێیت پێی وابێت جائیزە پیاویان بکرێت بەکۆیلە یان بەجزیەدان بژین بەڵام ئەوانەی بەمورتەدیان ئەزانن باوەڕیان وایە یان موسڵمان بون یان کوشتن .

کەئێمـە وەک مناصران ـی دەولە نەوەی مورتەدان ـی ڕافیزە ومورتەدەکان ـی تر هەربە بەمورتەدیان ئەزانین چونکە دەولەی ئـیسلام ـی بەمورتەدیان ئەزانێ بەڵام وەک ئەمانەتی زانستی بابەتەکەمان وەک خۆی گەیاند کەئەو دوو وتەیەی لەسەرە بەڵام وتەی بەهێز ئەوەی مادام نەوەی مورتەدان خۆیان ئەیەنە پاڵ ئیسلام بەڵام لەناوکوفردان بەمورتەد حساب ئەکرێن.

بردنی ماڵ و سامانی کافران

وموشریکان ـی ئەصلی کەعەهد وئەمانیان نیە لەگەڵ موسڵمانان

هەندێ لەزانایان دەفەرموون ئەوکەسەی پارە وموڵکی کافرێک دەبات بۆخۆی ئەوا هەربۆخۆیەتی وبەشی کەسی تری تێدانیە جا ئەم زانایانە ناویان لێناوە احتطاب.

وە زانایانی مالکی مەزهەب پێی ئەڵێن المختص واتا ئەو پارەیەی کە بردوویەتی لەکافران تایبەتە بەخۆی وە هەندێ لەحەنەفی مەزهەبەکانیش هەر بەاحتطاب ناوی دەبەن و دەفەرموون ئەو پارەیە بۆئەوکەسەیە کە بردوویەتی لە کافران

هەموو زانایان دزین وبردنی ماڵی کافران ناونانێن بە احتطاب لەبەر ئەو خیلافەی کەهەیە لەنێوان زانایان کەخیلافەکەیان دابەش دەبێت بۆ پێنج وتـــە کەئەمانەن.

وتەی یەکەم ـدەفەرموون : (ئەوکەسانەی کەپارەی کـــافران دەبەن بەشێوەی دزیکردن ئـــەگەر ئەم موسڵمانانە خاوەن هێزبن ئەوا واجبە هەموو ئەو پارانەی کەبردوویانە وەک غەنیمەت مامەڵەی لەگەڵدا بکەن و بیکەن بەپێنج بەشەوە ودابەشی بکەن کە سەرکردەی موسڵمانان لێیانی وەردەگرێت و دابەشی دەکات

المرغيناني زانایەکی حەنەفی مەزهەبە دەفەرموێت : (ئەگەر کۆمەڵێ لەموسڵمانانی خاوەن هێز چونە وڵاتی کافرانەوە شتێکیان هێنا لەماڵی کافران ئەوا دەکرێت بەپێنج بەشەوە ئەگەرچی ئیمامیش ئیزنی نەدابێتن بۆکردنی ئەوکارە (واتە گەرچی بێ پرسی سەرکردەی موسڵمانان چوبێتن بۆ دزینی ماڵی کافران ئەوا هەر دەکرێت بەغەنیمەت) [بداية المبتدي: ١١٧] [الإمام السرخسي الحنفي رحمه الله له [المبسوط: ١٠/٥٣] هەمان شت ـدەفەرموێ]

وە ئیمام الكاساني رحمه الله ـدەفەرموێت : (ئەگەر کۆمەڵێ لەموسڵمانانی خاوەن هێز بچن بۆ وڵاتی کافرانی محارب وە شتێ لەماڵی کافران بهێنن ئەوا وەک غەنیمەت دابەش دەکرێت بـەئیجماع (زانایانی حەنەفی)

جایەکسانە ڕۆشتنیان بۆ وڵاتی کافری محارب بەئیزنی سەرکردەی موسڵمانان بێت یان بەبێ ئیزنی ئەو بێت چونکە بردنی ماڵی کافران لەلایەن ئەو کۆمەڵە موسڵمانە بەشێوەی هێز وخۆسەپاندن وزاڵبون بوە چونکە موسڵمانەکان خاوەن هێزبونە جابەم هۆیەش هەمان حوکمی جەنگکردنی حەقیقی وەردەگرێت) [بدائع الصنائع]

الإمام ابن قدامة رحمه الله دەفەرموێت : (ئەگەر کۆمەڵێکی خاوەن هێز لەموسڵمانان غەزای وڵاتی کافران بکەن بەبێ ئیزنی سەرکردەی موسڵمانان دوو ڕیوایەت لەم بارەیەوە هاتوە ڕیوایەتی یەکەم دەڵێت هیچ شتێ لەوماڵ وسامانە بۆئەوکەسانە نیە کەئەوپارە وسامانەیان لەکافران بردووە بەڵکو دەسکەوتێکە بۆ موسڵمانانی تر وتەی دووەم ئەوەیە ئەو پارەیەی بەدەستیان هێناوە دەکرێت بەپێنج بەشەوە واتا یەک لەپێنجی پێیان نادرێت و باقی پارەکە بۆ ئەوانەیە کەبەدەستیان هێناوە وئەم وتەیەش ڕاستە) [المغني ٨/ ٣٧٨]

ئەگەرئەوموسڵمانانە خاوەن هێزوچەک نەبن وبچنە دارالکفری محاربـەوە و ماڵ وسامانیان بهێنن.

ئیمامی ابن قدامة رحمه الله دەفەرموێت : (ئەگەر کۆمەڵێ موسڵمان بچنە وڵاتی کافری محاربەوە بەبێ ئیزنی سەرکردەی موسڵمانان جاماڵ وسامانی کافران بەدەست بهێنن ئەوا لەبەدەستهێنانی ئەو ماڵ وسامانە سێ ڕیوایەت هەیـە یەکەم ڕیوایەت بریتیە لەوەی ئەوماڵ وسامانە دەکرێت بەپێنج بەشەوە ویەک لەوپێنج بەشە بۆ الله و ڕسولەکەیەتی وەک ئایەتەکە باسی دەکات باقیەکەی بۆئەوانەیە کەبەدەستیان هێناوە وەک الله دەفەرموێت : {دەبێ بزانن ئەی بڕواداران! کە هەر جۆرە دەستکەوت و غەنیمەتێکتان دەسکەوت لەماڵ و سامانی بێ باوەڕان زۆر بێ یان کەم دە بێ یەک لە پێنجی بۆاللە و بۆ پەیامبەرو خزمانیی و، بۆ هەتیوان و هەژاران و ڕێبواران بێت} [الأنفَال : ٤١]

ڕیوایەتی دووەم ئەڵێت بەڵکو ئەو پارە وسامانەی بەدەستیان هێناوە بۆخۆیـانە بەبـێ دابەشکردنی بۆ پێنج بەش چونکە ئەمە کەسـابەتی حەڵاڵە بەدەستی هێناوە بەبێ جیهادکردن هاوشێوەی کەسێکە کە دار کۆبکاتەوە بۆخۆی

ڕیوایەتی سێهەم دەڵێت ئەو ماڵ وسامانەی دەستیان کەوتوە فەیئـە هیچ شتێکی بۆ ئەو موسڵمانانانیە کە بەدەستیان هێناوە وە ئەو موسڵمانانە تاوانبارن چونکە بێ ئیزنی ئیمام ڕۆشتون بۆ وڵاتی محارب بۆیە نابن بەخاوەنی ئەو ماڵ وسامانەی بەدەستیان هێناوە وەک دزیکردن لەموسڵمـانان وە ئەگەر ئەم کۆمەلە موسڵمانە خاوەن هێزبن وبێ پرسی ئیمام بچن بۆوڵاتی کوفر وماڵ وسامانی کافران بەدەست بهێنن بەهەمان شێوە لێی بێ بەش دەکرێن لەبەر ئەو هۆیەی باسمان کرد وە هەندێ زانا وتویانە لەوماڵ وسامان پێنج یەکیان پێدەدرێت چونکە ئەمە غەنیمەتە) [الكافي: ٤/٣١٣].

■ بـــۆچونـــی دووەم

هەندێکی تر لەزانایان دەفەرموون ئەگەر موسڵمانی یان دووان یان زیاتر یـان کۆمەڵێ بچن بۆ وڵاتی کافری محارب بەئیزنی ئیمام بچن یان بێ ئیزن وەرگرتن لە ئیمام خاوەن هێزبن یان خاوەن هێز نەبن هەموو ئەو ماڵ وسامانەی لە کافران بەدەسـتی ئەهێنن ئەکرێت بەپـێنج بەشەوە کە ئەو پێنج بەشە ئیمام بەشێکی دەبات وچواربەشەکەی تری لەنێوان ئەواندا دابەشی دەکات بەپێوەری شەرعی وئەمەش بۆچونی ئیمام شافع و ڕیوایەتێکە لە ئیمامی احمد وە ئـیمامی نەووی

رحمه الله وتویەتی ئەمە وتەی جمهوری زانایانە ئیـمام نەوەوی رحمه الله ـدەفەرموێت : (ئەگەر موسڵمانێ یان چەندموسڵمانیکی لەژمارەدا کەم بن بچن وڵاتی کافرانی محاربەوە بەنهێنی پارەی کافران بەدەست بهێنن بەشێوەی دزیکردن دوو وتە هەیە بۆئەو پارەیە وتەی یەکەم کەغەزالی پێداگری لەسەرکردووە وتویەتی ئەم وتەیە وتەیەکی زانراوە لەمەزهەبدا کەدەڵێت ئەو پارەیە بۆ ئەوکەسەیە کەبەدەستی هێناوە بەڵام بۆچونی دروست ئەوەیە کەوتەی جمهوری زانایانە کەئەو پارەیە دەکرێت بەپێنج بەشەوە..) [روضة الطالبين ٩/ ٥٥]

بـــۆچونی سێـــهەم

الإمام السرخسي رحمه الله ـدەفەرموێت : (ئەگەر کەسانێ لەموسڵمانانێ کەخاوەن هێزنین بچنە وڵاتی کافرانی محاربەوە بەبێ ئیزن وەرگرتن لەئیمامی موسڵمانان وە بچن دزی لەکافران بکەن ئەوا ئەو پارەیەی کەبەدەستی ئەهێنن ناکرێت بەپێنج بەشەوە لەمەزهەبێ ئێمەدا بەڵکو ئەو پارەیە تەنها بۆئەوانەیە کەبەدەستیان هێناوە)

بـــۆچونی چوارەم

ابن قدامة رحمه الله دەفەرموێت : (ئەو موسڵمانانەی خاوەن هێزنین ماڵی کافران بەدەستت دەهێنن ئەو ماڵ وسامانە دەکرێت بەفەیئ چونکە فەیئ بەبێ جەنگکردن بەدەست دێت وە دابەشکردنی فەیئ دەگەڕێتەوە بۆ سەرکردەی موسڵمانان و ئەو دابەشی دەکات)

بـــۆچوونی پێنجـەم

دەفەرموون هەرکەسێ بچێتە وڵاتی کافرانی محارب ـەوە بەبێ ئیزن وەرگرتن لەسەرکردەی موسڵمانان وە پارە وسامانی کافران بەدەست بهێنێت ئەوا ئەو پارەیە دەدرێت بەسەرکردەی موسڵمانان گەر ویستی لێ بێت ئەتوانێت سزای ئەو موسڵمانە بدات بەبێ بەشکردنی لەو پارە وسامانە وە ئەگەر ویستیشی لێ بێت ئەتوانێت بیکات بەپێنج بەشەوە

الإمام الشافعي رحمه الله ـدەفەرموێت :(ئەوزاعی فەرموویەتی ئەگەر خەڵکانێ بێ ئیزن وەرگرتن لەسەرکردەی موسڵمانان بچن بۆوڵاتی محاربەکان ئەوا ئەوەی بەدەستی ئەهێنن سەرکردەی موسڵمانان بۆی هەیە سزایان بدات و بێ بەشیان بکات وە بۆی هەیە بیکات بەپێنج بەشەوە بەشێکی بیات و چواربەشەکەی لەنێوان ئەواندا دابەش بکات) [الأم ٧/ ٢٩٧]

ئیمام سحنون دەفەرموێت : (سەرکردە بۆی هەیە ئەو موسڵمانانە بێ بەش بکات وەک ئەدەبێک چونکە بێ ئیزنی ئیمام ڕۆشتون بۆ دارالحرب بەڵام کۆمەڵێکی موسڵمانان کەترسیان لەسەر نەبێت بچن بۆ وڵاتی کافرانی محارب و پارەیان لێ بەدەست بهێنن گەرچی بەبێ ئیزنی ئیمامیش ئەوکارەیان کردبێت ئەوا نابێ بێ بەش بکرێن لەو دەستکەوتانە . [التاج والإکلیل ٣/ ٣٧٤]

حوکمی

بەکەنیزەک کردن لە ئیسلامدا

و بە کەنیزەک کـردنی ئافرەتی مورتەد و مورتەدان

حوکمـی سەبایە (کەنیزەك) لە ئیسلامدا بەپوختی سەبایە بریتیە لەدیل گرتنی ئافرەتان ومندالان لەجەنگدا وە گەورەی موسڵمانان دابەشی دەکات بەسەر موسڵماناندا دواتر دروستە موسڵمانان کڕین و فرۆشتن بکەن بەو کەنیزەکانەوە بەڵام تێبینی .

١- هەرئافرەتێ منداڵی هەبوو دروست نیە منداڵەکەی لێ جیابکرێتەوە بەجیا بفرۆشرین

٢- نابێت بەخراپی مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت بەڵکو دەبێت بە وشەی جوان بانگ بکرێن

٣- هەر پیاوێ موسڵمان جیماع لەگەڵ کەنیزەکەکەیدا بکات و منداڵی لێی هەبێت ئەوا چیتر دروست نیە ئەو ئافرەتە بفرۆشێت چونکە بۆتە دایکی منداڵەکەی وە بەمردنی پیاوەکە ئافرەتەکە ئازاد ئەبێت .

٤- کەنیزەک دەتوانێ خۆی بکڕێتەوە لەخاوەنەکەی لەبەرامبەر ئەوشتەی کەخاوەنەکەی دەیەوێت

٥- ئافرەتی کەنیزەک عەقدەی زواج ـی لەگەڵ مێردەکەی هەڵدەوەشێتەوە ئەگەر لەکاتی جەنگدا ئەو ئافرەتە دەستگیربکرێت بەڵام ئـەگەر بەکڕین وفرۆشتن ئەو کەنیزەکە ئافرەتە دەستی بەسەردا بگیرێت ولەهەمان کاتدا مێردی هەبێت ئەوا خاوەنەکەی بۆی نیە جیماع ـی لەگەڵـدا بکات چونکە ئەو ئافرەتە مێردی هەیە

٦- هیچ کەسێ بۆی نیە جیماع لەگەڵ کەنیزەکی هیچ کەسێکی تردا بکات

٧- کەنیزەک دەکرێت بەدیاری ببەخشرێت

٨- زینای کەنیزەک حەدەکەی نیوەی حەدی زیناکەری ئازادە

٩- بەموسڵمان بونی کەنیزەک ئازادکردنی واجب نابێت بەڵکو ئازاد کردنی کۆیلە وکەنیزەک خێرێکی گەورەیە وحەڵاڵە نەک واجب بێت

حوکمی جیماع کردن لەگەڵ ئافرەتی کەنیزەکدا

بەدەقی قورئان وسونەت جیماع لەگەڵ ئافرەتی کە نیزەکدا جائیزە الله دەفەرموێت : {خۆئەگەر ترسان کە بە دادگەرانە نەتوانن رەفتار لەگەڵ کیژە هەتیوەکاندا بکەن ئەگەر مارەیان بکەن دەسا ئەو ژنانە مارە بکەن پێتان ئەشێن دوان دوان سیان سیان چوار چوار واتە هەریەکێکتان ئەتوانن هەتا چوار ژن مارەکەن بەمەرجی عەدالەت و توانایتان هەبێت خۆئەگەر ترسان نەتوانن دادپەروەربن لەنێوانیان تەنها ژنێک مارە کەن وەیان هەر بەو کەنیزانە دەستتان کەوتوون و بوونەتە موڵکتان قەناعەت بکەن ئا بەوشێوە نزیکترە کە غەدرو ستەم لە ژنان نەکەن} [النساء : ٣]

وقال تعالى {ئەوانەشی پارێزەری داوێنیانن لە هەموو رێگەیەکی ناشەرعیی ئەیپارێزن مەگەر لەگەڵ هاوسەری خۆیان یان لەگەڵ کەنیزەکانیان (ئەوانەی موڵکی خۆیانن) جا بێگومان لەو ڕێیەوە لۆمە کراو نابن و لێیان ناگیرێ} [المؤمنون : ٥/٦]

وقال تعالى {ئیتر لە دوای ئەمانە هێنانی ژنانی تر بۆ تۆ حەڵاڵ نییە ناتوانی وازیشیان لێ بێنیت یەکێکیان تەڵاق بدەیت و یەکێکی تر مارە بکەیت ئەگەرچی ئەو ئافرەتانەی کە تۆ ئەتەوێ بیانخەیتە جێگای هاوسەرەکانت جوانییان سەر سامت بکات جگە لە کەنیزەکەکانت بێگومان الله تعالى هەمیشە بەسەر هەموو شتێکدا چاودێرە} [الأحزاب : ٥٢]

پرسیار ئایا تەنها ئافرەتی جولەکە وگاور دەکرێن بە کەنیزەك و جائیزە جیماع یان لەگەڵدا بکرێت یان جائیزە جیماع لەگەڵ کەنیزەکی بت پەرستان یش بکرێت؟

وەڵام / هەموو ئافرەتانی کافران دەکرێن بەکەنیزەك بەڵام خیلاف هەبوە لەنێوان زانایاندا هەندێکیان پێیان وابوە ئافرەتانی بت پەرست جیماع یان لەگەڵدا ناکرێت تەنها بۆ خزمەتکاری بەکار دەهێنرێن

ئیمام ی ابن قدامة له المغني"(7/ 134) فەرموویەتی : هەرکەسێ لە زانایان زەواج ی ئافرەتە ئازادەکانی مەجوسی حەرام کردبێت و زەواجی لەگەڵ هەموو ئافرەتە کافرەکانی تر حەرام کردبێت تەنها ئافرەتانی ئەهلی کتاب نەبێت ئەوا ئەو زانایانە وتویانە جائیز نیە جگە لەئەهلی کتاب جیماع لەگەڵ ئافرەتە کەنیزەکە بت پەرستەکان بکرێت ئەمەش وتەی زۆرینەی زانایانە لەو زانایانەش کەئەمە بۆچونیان بوە لەسەر ئەم بۆچونە بونە زانایانی وڵاتانی ئیسلام و جەماوەری زانایان هەرکەسێ لەم بۆچونە لابدات ئەوا بۆچونەکەی شازە بە خیلاف دانانرێت وە پێمان نەگەیشتوە هیچ کەسێ پێچەوانەی ئەم بۆچونە بێت ئیلا طاوس نەبێت کە ئەو پێی وایە ئایەتەکە بەگشتی جیماع کردنی لەگەڵ هەموو کەنیزەکی حەڵاڵ کردوە بەڵگەی ئەم ئایەتە بوە {وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ} [النساء: 24]

وە ابو سعيد ڕیوایەتی کردوە رسول الله ﷺ لەڕۆژی حونەین دا کە ئافرەتانی بت پەرستیان بەکەنیزەک دەستگیرکرد هەندێ لە هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ دوو دڵ بون چونکە ئەو ئافرەتانەی کەکرابون بە کەنیزەک

مێردیان هەبوو بەڵام مێردەکانیان موشریک بون بۆیە الله تعالی ئایەتی دابەزاند

الله دەفەرموێت : {ئەو ئافرەتانەیشتان پێناشێ مێردیان هەیەو ئازادن، یان کەنیزەنی کەسی ترە و مێردی هەیە، مەگەر ئەو کەنیزانەی لەجەنگدا دەستتان کەوتوون و بوونەتە ماڵتان، ئەمانە ئەگەرچی مێردیشیان هەبێت حەڵاڵن بۆتان، الله خۆی ئەم سنوورانەی بۆدیاریکردوون و بۆی بڕیار داون، دەبێ ئێوەش چاک ڕەفتاریان لەگەڵ بکەن بێجگە لەوانە ڕێتان پێدراوە کە بەماڵ ودارایی خۆتان ئافرەتانی تر تا} [النساء : ٢٤]

چوارمارە بکەن بەشێوەی شەرعیی

بەو ئایەتە ئافرەتە کەنیزەکە بت پەرستەکان جیماع کردن لەگەڵیان حەڵاڵە کە عدەیان تەواوبێت چونکە رسول الله ﷺ فەرمووی لەبارەی ئەو ئافرەتە کەنیزەکانی ئەوطاس : (جیماع مەکەن لەگەڵ دووگیانەکان تا حەملەکەیان دائەنێن وە ئەوانەشیان دووگیان نین تا سوڕێکی مانگانە پاک ئەبنەوە جیماع یان لەگەڵدا مەکەن) [رواهما أبو داود، وهو حديث صحيح] لەکاتێکدا ئەو ئافرەتانە بت پەرست یش بون (ابن قودامە لە درێژەی وتەکانی دەفەرموێت) ئەم فەرموودە دیار وئاشکرایە لەسەر حەڵاڵ بونی جیماع لەگەڵ کەنیزەکی بت پەرست چونکە هاوەڵان لەسەردەمی پێغەمبەر ﷺ زۆربەی کە نیزەکەکانیان بت پەرست بونە وە جیماع کردن لەگەڵیان بەحەرامیان نەزانیوە وە هیچ صحابەیەك فەرمانی نەکردوە بەدوور کە وتنەوە لە جیماع کـردنیان وە لـە پێغەمبەریشە

وە ﷺ ـەوە حەرامکردنی جیماع لەگەڵ کە نیزەکی بت پەرست ڕیوایەت نەکراوە ..وە ئیمام عمر وکوڕەکەی لە ئافرەتانی هەوازن کە نیزەکی بۆخۆی برد (کە بت پەرست بون) وە هاوەڵان لە ئافرەتانی فارس کە نیزەکیان بردوە و هیچ هەواڵێکمان پێ نەگەیشتوە کە هاوەڵان دورکەوتبێتنەوە لە جیماع کردن لەگەڵیان.

شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله دەفەرموێت : (بەم ڕوداوەی کەڕویداوە لەڕۆژی أوطاس بەڵگەی ئەوەی تێدایە جائیزە جیماع لەگەڵ بت پەرستان بکرێت کاتێ دەکرێن بەکەنیزەک .. وەهاوەڵان کاتێ فەتح ی وڵاتانیان دەکرد هیچ کاتێ ڕێگریان نەکردوە لە جیماع کردن لەگەڵ ئافرەتە کەنیزەکەکانی گاوران) [مجموع الفتاوى (32/186)]

ئیمام ابـــن القيم دەفـــەرمووێت : (پێغەمبەر ﷺ ئافرەتانی بت پەرستانی دەکرد بەکەنیزەك وە خاوەن کە نیزەکەکانیش بۆیان جائیزە جیماع یان لەگەڵ بکەن پاشان تەواوبونی عدەکەیان هەروەك لە فەرموودەکەی ابی سعیدی خدری دا هاتوە لە بەسەرهاتی کەنیزەکەکانی أوطاس کە لە کۆتا غەزاواتەکانی عەرەب بوو لەپاش فەتح ی مەککـە وە پێغەمبەر ﷺ جیماع کردن ی لەگەڵیاندا حەڵاڵ کرد لەپاش عدەکەیان وە لەئیسلامدا هیچ مەرجێکی تر دانەنراوە وە زۆربەی کەنیزەکی هاوەلان لە سەردەمی پێغەمبەر ﷺ لەبت پەرستان بون وە پێغەمبەر ﷺ ئیقراری دەکرد لەسەر بەکەنیزەک گرتن وجیماع کردن لەگەڵیان) [أحكام أهل الذمة" (1/106)]

بەڵام جیماع کردن لەگەڵ کەنیزەکی ئەهلی کتاب حەڵاڵە بەپێی وتەی تێکڕای زانایان ئیمام ابن قدامة دەفەرموێت : (جیماع لەگەڵ کەنیزەکی ئەهلی کتاب حەڵاڵە ئەمەش وتەی تێکڕای زانایانە بەڵگەش وتەی الله یە [المؤمنون: 6]) [المغني" (7/134)]

حوكمی

بە كەنیزەك كردنی ئافرەتی مورتەد و مورتەدان

ئافرەتی مورتەد ئەگەر ئافرەتێك خۆی مورتەد بێتەوە واتە تاك بێت و كۆمەڵێكی ممتنعە نەبن ئەوا سونەت وایە داوای تەوبەی لێدەكرێت گەر تەوبە نەكات دەكوژرێت وناكرێت بە كەنیزەك لەبەر فەرموودەی (من بدل دینه فاقتلوه) هەر كەس دینی ئیسلامەكەی گۆڕی بیكوژن .

ئافرەتێك خۆی موسڵمانە بەڵام مێردەكەی كـافرە گەر چی ئەم ئافرەتە حەرامە بۆ ئەم پیاوە و بەمانەوەی لە لای تاوانبارە بەڵام بەمانەوەی لە لای مێردە كافرە محـاربەكەی نابێت بە مورتەد و ناكرێت بە كەنیزەك بەڵگەش ئەوەیە كە ئیمام بوخاری لە صحیحەكەیدا و بەیهەقی لە سوننەندا گێڕاویەتیەوە كە زەینەب ـی كچی پێغەمبەر ﷺ كە خێزانی ابی العاص بن ربیع بوو كە ئەو كات ابی العاص كافربوو لە جەنگی بەدر بەدیلی كەوتە دەست موسڵمانان بۆیە زەینەب ملوانكەیەكی هەبوو ناردی بۆ پێغەمبەر ﷺ لە بەرامبەر ئازادكردنی ابی العاص پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : (ئەگەر پێتان باشە دیلەكەی بۆ ئازاد بكەن و ملوانكەكەشی بۆ بگێڕنەوە هاوەڵانیش داواكەی پێغەمبەر ﷺ یان جێ بەجێكرد.

لیرەدا ئەوەی مەبەستمانە پێغـەمبەر ﷺ زێنب ـی كچی خۆی تەكفیر نەكرد بە مانەوەی لە لای ئەوەی مێردە كافرەی وە داوای لە زینب نەكرد دووبارە شەهادە بهێنێتەوە و بێتەوە بە موسڵمان چونكە گەر مانەوەی لە لای كافر كفر بوایە ئەوا (لا یجوز تأخیر البیان عن وقت الحاجه) واتا نابێت ڕونكردنەوە لە كاتی پێویستدا دوا بخرێت وە كـاتێكیش پێغەمبەر ﷺ ابـی العاص ـی ئازاد كرد داوای لێكرد كە ڕێگە بدات زێنب هیجرەت بكات هەر بۆیە ابی العاص ڕێگەی دا زینب هیجرەت بكات و دواتر خۆشی موسڵمان بوو ، پێغەمبەر ﷺ زێنب ـی بۆ گەڕاندەوە لەسەر عەقدی نكاح ـی یەكەمجار .

> ئافرەتی مورتەدانی كۆمەڵەی چەكدار ئەمە دوو وتەی لەسەرە

وتەی یەكەم دروستە بكرین بەكەنیزەك ئەو ئافرەتانەی خێزانی چەكدارە مورتەدەكانن وخۆشیان مورتەدن وەك ئافرەتانی ڕافیزە كە خۆیان مورتەدن و مێردەكانیانیش چەكداری ڕافیزەی مورتەدن ئەمانە پیاوایان دەكوژرێن و دروستە ئافرەتانیان بكرین بە كەنیزەك گەر ئەمیری موسڵمان مەصلەحەت ببینێت لەو كارەدا .

بەڵگەش ئەوەیە كە ئیمامی ابو بكر ی صدیق ژنی مورتەدانی بەنی حەنیفەی كرد بە كەنیزەك و دانەیەكی لێ یا بە ئیمام علی و ئیمام علی منداڵێكیشی لێ بوو بەناوی محمد بن الحنیفه .

أبو یوسف لە كتاب الخراج 67 لە فصل الحكم في المرتدین إذا حاربوا ومنعوا الدار دەفەرمووێت : (ئەگەر مورتەدان بین بە خاوەن هێز لە ولاتێكەدا ئەوا ئافرەتەكانیان و منداڵەكانیان دەكرێن بە كۆیلە ولەسەر

موسڵمان بوون ناچار دەکرێن هەروەک ئیمام ابو بکر ڕەزای الله ی لێ بێت ژن ومناڵی موڕتەدە عەرەبەکانی بەنی حنیفە وجگە لەوانیشی کرد بە کۆیلە وە هەروەک چون ئیمام علی ئافرەتانی بنی ناجیەی کرد بە کۆیلە وەک موافقەیەک بۆ ئیمام ابو بکر بەڵام گەر لە پێش دەستپێکردنی جەنگ وزاڵبوونی موسڵمانان بەسەر مورتەدان ژنەکانیان موسڵمان ببنە وە ئەوا خوێن وماڵیان حەرام دەبێت وناکرێن بە کەنیزەک .

کەواتا بۆیە ئەو ئافرەتانەی کۆمەڵەی چەکدار دەکرێن بە کەنیزەک چونکە خۆشیان مورتەدن بە ئەنجامدانی کوفر نەک بە مانەوەیان لە لای مێردەکانیان چونکە باسمانکرد تەنها مانەوەیان لەلای کافر لە ئیسلام دەریان ناکات کەواتا گەر ئافرەتەکە خۆی موسڵمان بێت ئەوا ناکرێت بە کەنیزەک یان موڕتەد بێت وەک ڕافیزە وپێش زاڵبوونی موسڵمانان بڵێت من تەوبە دەکەم لەوەی ڕافیزە بم ئەوا ناکرێت بە کەنیزەک گەرچی لە ژێر دەسەڵاتی مێردە کافرە محاربەکەشیدا بێت .

ئیمام ی ابن تیمیة دەفەرموێت : (نوصەیریەکان موڕتەدن لە خراپترینی موڕتەدەکانن جەنگاوەرەکانیان دەکوژرێت و ماڵەکانیان دەکرێت بە غەنیمەت وە ئافرەت ومناڵیان دەکرێن بە کەنیزەک گەرچی خیلافێکی زۆر هەیە لەسەر ئەم بابەتە لە نێوان زانایان بەڵام هەڵسو کەوتی ئیمامی ابو بکر لە بەرامبەر موڕتەدان بەو شێوە بووە) [الفتاوی 553/28] وە دەفەرموێت (ئافرەتەکانیان دەکرێن بە کەنیزەک چونکە زندیق ومورتەدن وە تەوبەش لە پیاوەکانیان وەرناگیرێت دەکوژرێن لە هەرجێگایەک بیبنران) [الفتاوی 162/35]

کەواتا بە کەنیزەک کردنی ئافرەتەکانیان بەهۆی مورتەد بوونەوەیانە لە ئیسلام نەک تەنها لەبەر ئەوەی ژنی پیاوێکی موڕتەدن .

وە مناڵەکانیان کاتێ دەکرێن بە کۆیلە کە لە پاش موڕتەدبوونەوەی دایک و باوکیان لەدایک بوبێتن چونکە لەدایک بوونی مناڵ لە پاش ریدەی دایک و باوکی مناڵەکە حکومی کفر وەردەگرێت .

ابن قدامة لە المغني 90/10 دەفەرموێت : (هەر کات خەڵکی وڵاتێ موڕتەد ببنە وە ئەوا ئەحکامی ڕیدەیان بەسەر جێ بەجێ دەکرێت وە وڵاتەکەیان ئەبێت بە وڵاتی حەرب لە بە غەنیمەت بردنی ماڵ و بەکۆیلە کردنی ئەو منداڵانەی کە لە پاش ڕیدەوە لەدایک بوون .

بە پوختی

١- کەواتا ئەو ئافرەتانەی موڕتەدبوونە تەوە و خێزانی پیاوانی موڕتەدی کۆمەڵەی چەکدارن هەموویان دەکرێن بە کەنیزەک .

٢- وە ئافرەتێکی مورتەد کە لەکۆمەڵەی موڕتەدی چەکدار نەبێت ناکرێت بە کەنیزەک و دەکوژرێ یان دەبێت تەوبە بکات لە ڕیدەکەی .

٣- ئەمیری موسڵمانان بۆی هەیە ئافرەتانی موڕتەدانی کۆمەڵەی چەکدار نەکات بە کەنیزەک لە پێناو مەصلەحەتێکی گەورەتر وەک چون ئیمامی عمر ئافرەتە بە کەنیزەک کراوەکانی ئەهلی ڕیدەی گەڕاندنە وە بۆ خاوەنەکانیان ئیلا ئەو ئافرەتانە نەبێت کە منداڵیان بوو لە موسڵمانان .

ئیمام ابن تیمیه لهمنهاج السنة 349/6 دەفەرمووێت : هەندێ لە خەڵکی هەیە دەڵێت ابو بکر ئافرەت ومنداڵانی ئەهلی ڕیدەی بە کۆیلەکرد بەڵام عمر گەڕاندیانەوە ئەمەش هیچ راجیاوازیەکی تێدانییە لە نێوان ئیمام ابو بکرو ئیمام عمر چونکە دەکرێت ئیمام عمر موافقی ئیمام ابو بکر بێت لەسەر بە کەنیزەک کردنیان بەڵام گەڕاندیانەوە وەک چــۆن پێغەمبەر ﷺ ئـــافرەتە کەنیزەک کراوەکانی هوازن ی گەڕاندەوە لە پاش ئەوەی بەسەر مووسڵماناندا دابەشیشی کردبوو .

هەربۆیەش دەوڵەتی ئیسلامی ئافرەتانی ڕافیزەی نەکرد بە کەنیزەک لە بەرامبەر مەصلەحەتێکی گەورەتر

وتەی دووەم ی زانایان ئەوەیە کەئافرەتی مورتەد ناکرێت بە کەنیزەک لە هیچ حاڵەتێکدا .

ئیمام ابن قدامە دەفەرمووێت : بە کۆیلەکردن لەسەر مورتەد جێ بەجێ ناکرێت نە بۆ پیاو نە بۆ ئافرەت یەکسانە ئەو مورتەدە بچێت بۆ وڵاتی حرب یان لە وڵاتی ئیسلام دانیشێت ئەبو حنیفە دەڵێت گەر بچێت بۆ وڵاتی حرب دروستە بکریت بە کۆیلە چونکە ئەبو بکر ئافرەتانی بەنی حنیفەی بە کۆیلە کرد وە دایکی محمد بن الحنفیە یەکێکە لەو ئافرەتە بە کەنیزەککراوانە بەڵامئیمە بەڵگەمان فەرموودەی پێغەمبەرە ﷺ کە دەفەرموێت : (هەرکەسێ مورتەد بوویەوە بیکوژن) چونکە دروست نییە مورتەدرێگەی پێ بدرێت لەسەر کوفرەکەی بژێت بۆیە دروست نییە بکرێت بە کۆیلە هەروەک پیاوی مورتەد وە بەڵگەش ثابت نەبووهکە ئەوانەی ابو بکر

کردنی بە کەنیزەک لە پاش کەنیزەک بوونیان بوویێتنەوە بە موسڵمان وە حوکمی ڕیدەشیان لەسەرنەچەسپاوە ، وە ئەگەر بشڵێن ئیمام علی فەرموویەتی مورتەد دەکرێن بە کەنیزەک ئەڵێین ئەم ڕیوایەتە زەعیفە وئیمام احمدتضعیف ی کردووە) [المغني: 89/10)]

بەڵام وتەی یەکەم صحیحە چونکە ئەو ئافرەتەدانەی مورتەدانەی دەکرێن بە کەنیزەک لەسەر موسڵمان بوون ناچار دەکرێنوەک ابو یوسف باسی کرد لە سەرەتا داهەتمان داناوە .

حوکمی

کوشتنی ژن و منداڵی کـافران

لەکاتی هێرشکردنە سەر کافران

بۆ ئەموونە لە کاتی کردەوە پیرۆزەکەی هێرشبەرانی دەوڵە بـۆ سەر ڕووسیەکان دوو وەڵام هەیە بـۆ ئەم پـرسیارە یەکەم : ئەوەی ئەقڵی هەبێت دەزانێت روسیا لە شام (سوریا) شەڵم کوێرم دەست ناپارێزێ چۆن بە هەرەمەکی بۆردومانی مووسڵمانی دەکرد بەژن و بەپیر وپەکەوتە و منداڵەوە هەمووی دەکوشت.

بۆیە لەشەرع داتۆڵە دانراوە

الله دەفەرموویت : {ئینجا هەر کەسێک دەست درێژی کردە سەرتا ئێوەش هەر بەهەمان شێوەی ئەوە دەست درێژی بکەنە سەر} [البَقَرَة : ١٩٤] الله دەفەرموویت : {تۆڵەی گشت خراپەیەکیان بە ئەندازەی ئەوخراپەیە کردوویانە} [الشُّورَىٰ : ٤٠] وە الله دەفەرموویت : {ئەویش پاداشتێکی پڕاو پڕە بەڕامبەر بە کردەوەکانیان} [النبَإ : ٢٦] واتە: لەو پاداشەدا ستەمیان لێ نەکراوە، چونکە هەر ئەو تۆڵەیە هەڵدەگرن.

> تۆڵە و پاداشت بەپێی کارەکەیە چـاو بە چاو گـوێ بە گوێ لوت بە لوت گیان بە گیان

وەڵامی دووەم : گریمان روسیا لە ژیانیدا هێرشی کۆمەڵکوژی نەکردووەتە سەر مووسڵمانان بەڵام مووسڵمانان بە شەودا دەدەن بە سەریاندا ژن ومنداڵیان بەر کوشتن دەکەوێت ئایا دروستە ؟ لەشەرحی موسلمی ئیمامی نەوەوی رحمە الله لە ناونیشانی [باب جواز قتل النساء والصبيان في البيات من غير تعمد]

باب ی جائیزبوونی کوشتنی منداڵ وئافرەت لەکاتی هێرش بردن بۆ سەریان فەرموودەی ژمارە 1745 دەگێڕێتەوە دەفەرموویت پرسیار لە پێغەمبەر ﷺ کرا لەبارەی ئەو ژن ومنداڵانەی کەبەر هێرش دەکەون کاتی هێرشیان دەکرێتە سەر ؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەوانیش هەر لە کافرانن.

ئیمامی نەوەوی دەفەرموویت : پرسیار لە پێغەمبەر ﷺ کراوە لە بارەی ئەو موشریکانەی کە شەوان دەدرێت بەسەریاندا ژن ومنداڵیش پێوە دەبێ پێغەمبەر ﷺ فەرموی ئەوان هەر لەباوکیانن واتە ئاسایە بکوژرێن چونکە حوکمی باوکیان بەسەریاندا پەیرەو دەکرێت لە میراث و لە نیکاح ولە قصاص و لە دیە دا وەمەبەستیش بە حەڵاڵ بوونی کوشتنیان ئەوەیە کە بە ئەنقەست و بۆ جگە لەناچاری ناکوژرێن ، وە ئەو فەرموودەیەش کەهەتووە نەهی دەکات لـە کوشتنی ژن ومنداڵ مەبەست پێی ئەوکاتەیە کە ژن ومنداڵ جیابکرێتەوە لەپیاوان وە ئەمفەرموودەیەش کە هێناومانەوە بۆ حەڵاڵبوونی کوشتنی ژن ومنداڵ لە کاتی هێرش بردن دا ئەمە بۆ چوونی مەزهەبی ئیمە ومەزهەبی مالك وابو حنیفە وجمهورە وەمانای وشەی (البيات / وبييتون) واتە بە شەو بدرێت بەسەریان دا بە جۆرێ ژن ومنداڵ وپیاو لە یەک جیانەکرێتەوە ،وە (الذراری) واتە ژن ومنداڵ وە لەم فەرموودەیە دا بەڵگەی جائیزبوونی هێرشبردن هەیە بۆ سەر هەموو ئەوانەی بانگەوازی ئیسلامیان پێگەیشتووە بێئەوەی پێش وەختە ئاگاداربکرێنەوە لەهێرش کردنە سەریان ، وە لەم فەرموودەیە بەڵگەی تێدایە منداڵی کافران حوکمی باوکیان هەیە لە دوونیادا .

ئەگــەر
زاناکان
خراپکــار بن

بەندەکان نەزان ئەبن

بـەڵا وموصیبەت گشـتگیر ئەبـێت

نووسینی

مامۆستا ئــوسامە تەوحیدی (شـارەزووری)

الله تعالی بیپارێزێت

ئەگــەر زاناکان خراپکاربــن وبەندەکان نــەزان بــن بەڵا وموصیبەت گشـتگیر ئەبێت سوفیان ی ثەوری ئەیفەرموو رحمــەالله تعالــی :(پەنابگرن بەالله تعالی لە فیتنەی بەندەیـەکی نەزان و فیتنەی زانایـەکی خراپ کار چونکە فیتنەی ئەوو دووانە هۆکار بۆ گومڕاکردن ی ئەوانەی توش ی فیتنە ئەبن (چونکـە خەڵکی ئاسای چاو لەزانا و بەندە ملتزمەکان ئەکەن بەدینەوە کاتێ زانا خراپکاربوو و ملتزمەکانیش جاهل بـوون بەدین ئەوا خەڵکی ئاسایی بۆ کارە گومڕایەکانی خۆی بەڵگە ئەهێنێتەوە بەکاری ئەو دووچینـە) [أخلاق العلماء للاجري 63]

ئیمام ی ابن بطة لە ئیمام ی فضیل ی کوڕی عیاض گێڕاویـەتیەوە کـەفەرموویەت ی : (چۆن ئەبیت کـاتێک بمێنیتەوە بۆسەردەمێک ببینیت خەڵـکەکەی جیاوازی ناکـەن لـەنێوان هەق وباطل لـەنێوان بڕوادار وکـافر ولـەنێوان کـەسی ئەمین وخائن لـەنێوان نەزان و زانـا نەچاکە بەچاکە ئەزانن نەخراپەش بەخـراپـە) [الابانة الکبری پەڕەی 189]

پاشـان ئیمام ی ابن بطة لێدوان ئەیا لـەسەر وتەکەی فضیل و ئەفـەرموێت :(انا لله وانا الیـه راجعون بەڕاستی

ئێمە گەشـتینە ئەو سـەردەمە بیستمان وزۆربەیمان زانی وبینی خۆ ئەگەر پیاوێک کە الله تعالی ئەقڵێکی دروست ی پێ یابێت و چاوێکی تیژی پێ یـابێت سەرنج بات و ڕامێنێت وردبێتەوە لـە باردۆخ ی ئیسلام وخەڵکەکەی ئەوا بۆی ڕوونەبێتەوە کە زۆرینەی هەرەزۆری خەڵکی پاشگەزبوونەتەوە گەڕاونەتەوە بۆدواوە لـە بەڵگە وڕێگەی لایان داوە و دوورکەوتونەتەوە لێی زۆرێـک لە خەڵکی گەشتونەتە ئـاستێکەوە کە

ئەوەی پێشـووتر بە ناشرینیان ئەزانی ئێستا بە پەسـەند وچاکـی ئەزانن وئەوەی پێشووتر بە حەرامیان ئەزانی ئێستا بەحەڵاڵی دائەنێن ئەوەشی پێشووتر بەخراپیان ئەزانی ئێستا بەچاکی ئەزانن بەڕاستی ئائەمە الله تعالی ڕەحمتان پێ بکات لە ئەخلاقی موسڵمانان نیە وە لەکار وئاکاری ئەوانە نیە کەخاوەن تێگەشتوین لەم دینەدا وە لە کرداری خاوەن باوەڕ ویەقین نیە .

ئەڵێن ئێمە بەخۆمان ناڵێین "سەلەفی"

زۆرجار ئەوتری بەتایبەت عبداللطیف مەدخەلی ومەلا هەڵۆ کەهەردووکیان بەخۆیان ئەڵێن ئێمە شوێن سەلەف کەوتوین بەڵام هەردووکیان ئەڵێن ئێمە ڕازی نین پێمان بوترێ سەلەفی یان بەخۆمان ناڵێین سەلەفی وبەجائیزی نازانین !

> **ئایا دروستە موسڵمانی موەحید شوێنکەوتەی سەلەف بەخۆی بڵێت سەلەفی؟؟**

وەڵام بەڵێ وەک شێخمان ترکی البنعلی ئەیفەرموو رحمە الله تعالى ئێمە پێویستە ڕوونی کەینەوە بۆخەڵکیئێمە حەرەکی نین و حیزبی نین وجگە لەوانەش لەناو وزاراوەکانی تر بەڵکو ئێمە لەسەلەفیە ئەثەریەکانین لەوانەی کەهیچ قسەیەک ناڵێین و هیچ کردەوەیەک ئەنجام نایەین تەنها بە ئەثەر نەبێت) بەڵێ ئێمە سەلەفین بەشانازیشەوە ڕازیش نابین هیچ کەسێک بەئەهلی ئیرجاء و جەهمیەت بڵێت سەلەفی تەنها بەوشێوە نەبێت بوترێ سەلەفی ئەوان جەهمی کوڕی صفوان ە وە هەر کەسێک ڕازی نەبێت نازناوی خۆی باتە پاڵ سەلەف بەخۆی نەڵێت سەلەفیم ئەوە دروشمی ئەهلی بیدعی لەخۆی کۆکردۆتەوە

ئیمامی أبو المظفر السمعاني رحمه الله : (دووروشمی ئەهلی سونەت شوێن کەوتنە بۆسەلەف ووازهێنانە لەهەموو داهێنراو ونوێییەک) [الحجة في بيان المحجة (1-395)]

ئیمامی ابن قدامة رحمه الله تعالى فەرموویەتی: (فقد ثبت وجوب اتباع السلف رحمة الله عليهم بالكتاب والسنَّة والإجماع) واتە : واجب بوونی شوێنکەوتنی سەلەف ڕەحمەتی الله تعالى لەهەموویان بێت بەکتاب وسونەت وئیجماع چەسپاوە.

لەبارەی خۆدانەپاڵ سەلەف کاتێک کەسێک بەخۆی ئەڵێت سەلەفی ئەمە انستاب ی خۆی کردووە بۆسەلەف گەر ناو وناوەڕۆکی وەکو یەک بێت ئەوە کۆمەڵ ڕزگاربووە ولەحەفتا و دووکۆمەڵە گومراکە خۆی جیاکردۆتەوە بەوتە و بەناوەڕۆک وکردار.

شیخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله تعالى ئەفەرموێت : (هیچ عەیبەیەکی تێدانیە کەسێک مەزهەب ی سەلەف دەربخات وخۆی باتە پاڵ سەلەف خۆی بەسەلەفەوە بناسێت وشانازی پێوە بکات بەڵکو واجبە ئەوەی لێ قبوڵ بکرێت بەئیجماع چونکە مەزهەب ی سەلەف تەنها وتەنها هەقە) [الفتاوی 4/149]

شێخ ی ئیسلام ابن تيميه فەرموویەت ی رحمه الله تعالى : (زانراوە لەدروشمی ئەهلی بیدع ئەوەیە وازهێنن لە خۆدانە پاڵ سەلەف هەر بۆیە ئیمام ی احمد لە نامەکەی عبدوس ی کوڕی مالک فەرمووی بنەمای سونەت لەلای ئێمە دەستگرتنە بەوەی هاوەڵان ی پێغەمبەری لەسەربووە ﷺ) [مجموع الفتاوی 4/155]

هەربۆیە ئەبینیت کەسێکی حیزبی خۆی ئەناسێنێت بەوەی کۆمەڵە یان یەکگرتوە یان بزوتنەوەیە یان ئەشعەریە خۆی ئەناسێنێت بەخۆدانەپاڵ ئەشعەریەت یان خۆی ئەیاتە پاڵ ماتریدی وەهەشیانە بەدرۆ وبوهتان خۆی بەسەلەفەوە ئەناسێنێت بەڵام وەک وتمان تەنها ناو بەس نیە چونکە ڕافیزە بەناو خۆی ئەیاتە پاڵ ئیمام ی علی وال بەیت بەڵام ئەمە سودی نابێت کەناوەڕۆکیان جیاوازە لەگەڵ عەقیدە ومەنهەج ی ئیمام ی علی کەواتا کاتێک بەتەواوی لەئەهلی بیدع جیاوازیت کەناو و ناوەڕۆکت هەمووی سەلەفی بێت هەربۆیە کەسێ ئامادە نەبێت بیروباوەڕ وعەقیدە ومەنهەج خۆی بەمەنهەج ی هاوەڵان وتابعینەوە بناسێنێت بڵێت من شوێنکەوتەی ئەوانم چونکە وشەی سەلەفی واتا شوێنکەوتەی سەلەفم بۆ خۆدانەپاڵە گەرکەسێ بەمە ڕازی نەبێت کەواتا پێمان بڵێت شوێن کێ کەوتوە ؟

زانایان کاتێک بیانویستایە عەقیدە پاکی زانایەک باس بکەن ئەیانفەرموو کەسێکی سەلەفی بووە.

ئیمام ی الذهبي لەباس ی ئیمام ی الدارقطني فەرموویەتی : (هەرگیز نەچۆتە ناو زانست ی کەلام و جیدال وە ڕۆنەچوە لەوشتانە بەڵکو کەسێکی سەلەفی بوو) [سير اعلام النبلاء 16/457]

وەهەروەها فەرموویەت ی رحمه الله تعالى لەباسی ابن هبيرة (وكان.. سلفياً أثرياً) کەسێکی سەلەفی ئەثەری بوو [السير 20/426].

وەهەروەها رحمه الله تعالى لەباسی محمد بن محمد فەرموویەت ی : کەسێکی دیندار و خاوە وخاوەن خێر بوو کەسێکی سەلەفی بوو خاوەن شەهامەت بوو .[معجم الشيوخ 2/280]

> تەنانەت کەسێک خۆی نەیاتە پاڵ سەلەف نەڵێت من سەلەفیم ئەمە لەدروشمی ئەهلی بیدعە

لەباسی یەحیای کوڕی اسحاق فەرموویەتی : کەسێکی چاکەکار و زانابوو بەمەزهەب کەسێکی خۆبەکەمزان وسەلەفی بوو خاوەن بڕیاری پەسەند بوو) [معجم الشيوخ 2/369]

الشيخ بكر ابو زيد رحمه الله تعالى فەرموویەت ی : (کاتێک ئەوترێ سەلەف یان سەلەفیەکان یان بۆڕێڕەوەکەیان سەلەفیەت ئەمە خۆدانە پاڵە بۆسەلەفی صالح کەهەموو هاوەڵان وشوێنکەوتوانیان بەچاکە ئەگرێتەوە) [حكم الانتماء الى الفرق والاحزاب والجماعات الاسلامية ص46]

لە کۆتایشدا بەهەموو موەحیدێکی سەرڕاست ـی شوێنکەوتەی ڕاستەقینەی سەلەف ئەڵێم موژدە بێت لە هەرکەسێک کە بەڕاست ـی شوێنکەوتەی سەلەف بێت ناو وناوەڕۆکی وەکو یەک بێت موژدەتان لێ بێت بەوەی

ئیمام ـی ئەحمەد فەرموویەتی وەک لە طبقات الحنابلة (1\184) هاتوە فەرموویەت ـی : (قبور أهل السنَّة من أهل الكبائر روضة وقبور أهل البدعة من الزهاد حفرة فساق أهل السنة أولياء الله وزهاد أهل البدعة أعداء الله) واتــا : گۆڕێ هەرکەسێک لەئەهلی سونەت ئەگەر خاوەن تاوانی گەورەش بێت باخچەیەکە لەباخچەکانی بەهەشت بەڵام گۆڕی خاوەن بیدعەکان ئەگەر لەوانەشیان بێت کــە خاوەن زوهدیشن ئــەوا چاڵێکە لە چاڵەکانی دۆزەخ فاسقەکانی ئەهلی سونەت دۆستی الله تعالى ـن بەڵام زاهیدەکانی ئەهلی بیدەع دووژمنی الله تعالى ـن .

بۆیە ئەی ئەهلی سونەت بزانن ئێوە چەند بەنرخن هیچ کات لەپێش چاوی دووژمنەکانتان لەئەهلی بیدەع وکوفر یەکتر مەشکێننەوە چونکە هێزی ئەهلی سونەت لەتەبایی ویەکگرتویاندایە چونکە 72 کۆمەڵی بیدعەچی و هاوپەیمانی نێودەوڵەتی جیهانی کوفری لــەدژتان یەکیان گرتوە بۆیە ئــاگاداری هێزتان بن

قال تعالى {وَلَا تَنَازَعُــوا فَتَفْشَلُوا وَتَــذْهَبَ رِيحُكُــمْ} واتە : لەگەڵ یەکتریدا ناکۆک مەبن چونکەلەگەڵ یەکتریدا ناکۆک مەبن چونکە هێزو تواناتان ئەچێت وشکست ئەهێنن.

هەڵـۆ لەگەڵ مەدخەلیەکان دووڕووی یـەک دراوە

هەڵـۆ ڕەتی ئەکـاتەوە کەبەهیچ جۆرێ لەگەڵ کاری جەنگکردن نیە لەدژی دەسەڵات ـی کافر و هەرگیز نەبانگەشە بۆ قتال دژی طاغوت ئەکات وەهەروەهـا هەرگیز ناشی کات (وەک لەڤیدۆیـەکەیدا خۆی ئەیڵێت) هەڵۆ ناڵێت لەبەرئەوەی هێزم نیە بەڵـکوو بەشێوەی گشـتی لەگەڵ کاری جیهاد ـی نیە جاهێزی هەبێت یاخود نەیبیت

کەئەم قسەیە دژی سیفەتێکە لە سیفەتەکان ـی کوفرکردن بە طاغوت وەک شێخ سولەیمان ـی کوڕی سەحمان رحمە اللە تعالی لەسیفەتـی کوفر بەطاغوت فەرموویـەتی : (مەبەست لە دوورکەوتنەوە لەپەرستنی طاغوت لادانیـەتی لەکات ـی بونی هێزدا هەرکەس بانگەشەی کوفر بەطاغوت بکات وئەوکارە نەکـات ئەوا ڕاستی نەکردوە لەکوفرکردن ـی بەطاغوت) [الدرر السنیة 10/502].

بەڵام وەک بینیتان هەڵۆ ئەڵێت نەهان ـی کەسم یـاوە بۆجیهاد دژی طاغوت نەهانی کەسیش ئەیـەم واتا بەبێ هیچ مەرج وقەیدیک بەڕەهایی هەڵـۆ بڕوای بەڕووبەڕووبونەوەی چەکداری نیە دژی طاغوت تەنانەت

بۆداهاتوش چونکه ئه‌ڵێت نه‌کردووه‌ نه‌ئه‌شی که‌م واتا ڕه‌فز وامتناع ئه‌کات له‌کردنی جه‌نگ دژی طاغوت

شيخ الإسلام ابن تيمية ئه‌فه‌رمووێت : (هه‌موو زانایانی ئومه‌ت کۆڕان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی هه‌رکۆمه‌ڵێک .. پابه‌ندنه‌بن جیهاد دژی کافران بکه‌ن ... شه‌ڕیان له‌دژ ئه‌کرێت ئه‌گه‌ر بڕواشیان به‌جیهاد هه‌بێت ئه‌مه‌ش وانازانم له‌نێوان زانایان ڕاجیاوازی تێدا هه‌بێت) [مجموع الفتاوی]

خاڵی دووه‌م هه‌ڵۆ بڕووای ته‌نها به‌دووعاکردن هه‌یه‌ بۆچاکبونی ده‌سه‌ڵات

واتا له‌ دووعاکه‌شدا ته‌نها دووعای چاکبوونیان بۆ ئه‌کات ودووعای له‌ناوچونیان بۆناکات به‌ڵێ دووعای هیدایه‌ت بۆ کافر شه‌رعیه‌ به‌ڵام کاتێ کافران ی طاغوت ده‌ستیان سوره‌ به‌خوێن ی هه‌زاران موسڵمان و زیاده‌ڕه‌ویان کردوه‌ له‌ دژایه‌ت ی الله تعالی وسوکایه‌تی به‌ئیسلام وموسڵمانان و پیرۆزیه‌کان له‌م کاته‌دا ته‌نها دووعای هیدایه‌ت نیه‌ به‌ڵکو دووعای شه‌ڕیان لێ ئه‌کرێت به‌ڵێ پێغه‌مبه‌ر ﷺ دووعای هیدایه‌ت ی بۆ ئه‌بو جه‌هل کرد به‌ڵام که‌ئه‌بو جه‌هل له‌کوفر وسه‌رکێشی ودژایه‌تی موسڵمانان ڕۆچوو پێغه‌مبه‌ر ﷺ دووعای شه‌ڕی له‌هه‌موویان کرد به‌ڵام هه‌ڵۆ له‌دووعاکردنه‌که‌ش ته‌نها یه‌ک لایه‌ن پیشان به‌خه‌ڵکی ئه‌یات تاخه‌ڵکی بۆ ده‌سه‌ڵات ی طاغوت هه‌میشه‌ باڵیان ڕاخراو ونه‌رم بێت به‌ڵام وه‌ک ئاسنی گه‌رمکراو هانیان ئه‌یات بۆدژایه‌ت ی موسڵمانان

هاوه‌ڵی به‌ڕێز ابن مسعود رضي الله عنه گێڕاویه‌تیه‌وه‌ که‌وا عقبة بن أبي معيط ناوسکی وشتری کرد به‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ردا کاتێک ﷺ که‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ نوێژی ئه‌کرد وه‌کات ی له‌نوێژه‌که‌ی بویه‌وه‌ ده‌نگی به‌رزکرده‌وه‌ ودووعای لێکردن وسێجار فه‌رمووی (اللهم عليك بقريش) ثلاث مرات په‌روه‌ردگارم تۆڵه‌ له‌ قوره‌یش بکه‌ره‌وه‌ وسزایان کاتێ قوره‌یش گوێیان له‌ دووعاکه‌ی بوو ترسیان لێ نیشت پاشان پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی : (اللهم عليك بأبي جهل بن هشام وعتبة بن ربيعة وشيبة بن ربيعة والوليد بن عقبة وأمية بن خلف، وعقبة بن أبي معيط) په‌روه‌ردگارم سزای ابو جهل ی کوڕی هیشام و عتبه‌ بن ربيعه‌ و شيبه‌ بن ربيعه‌ و وليد ی کوڕی عقبه‌ و ئومه‌یی کوڕی خه‌له‌ف و عقبه‌ ی کوڕی ابی معيط به‌

ابن مسعود ئه‌فه‌رموێت : (سوێند به‌وزاته‌ی محمدی به‌هه‌ق ڕه‌وانه‌کردوه‌ ﷺ هه‌موو ئه‌وانه‌ی دووعای لێکردن له‌ڕۆژی به‌در بینیمن که‌کوژرابون و ڕائه‌کێشران وفرێ ئه‌درانه‌ ناو بیره‌که‌ی به‌در) [صحيح البخاری ومسلم]

وتم هه‌ڵۆ وه‌ک مه‌دخه‌لیه‌کان که‌بڕوای به‌ڕوبه‌ڕووبونه‌وه‌ی چه‌کداری نیه‌ له‌هیچ کاتێکدا له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا وه‌ک مه‌دخه‌لیه‌کان ته‌نها دوعای چاکبون ئه‌کات بۆیان .

هه‌ڵۆ بڕووای وایه‌ گه‌ر ده‌سه‌ڵاتدار کافربو سوپاکه‌ی کافرنابێت وبه‌ڵکو جائیزیشه‌ له‌ناو سوپاکه‌ی شه‌ڕبکه‌یت دژبه‌کافرێکی تر

نمونه‌ ئه‌هێنێته‌وه‌ ئه‌ڵێت ئیمام ی احمد فه‌رموویه‌تی جائیزه‌ له‌پشت ی مه‌ئمون شه‌ڕی کافران بکه‌یت وخه‌واریج ته‌کفیریان کرد وتیان احمد حه‌ڵاڵیکردوه‌ شه‌ڕبۆکافربکرێت به‌ڵام ئه‌هلی سونه‌ت پێچه‌وانه‌ی خه‌وارجن بڕوایان وایه‌ کاحاکم کافربێت ژێرده‌سته‌که‌ی کافرنابن (ژێرده‌سته‌که‌ی لێره‌دا مه‌به‌ست ی له‌سوپا وله‌شکری طاغوت ـه‌ چوونکه‌ باسه‌که‌ی له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه‌

بەمورتەدبوون ی حاکم سوپاکەی هەمووی تەکفیرناکرێت)

لێرەشدا نازانم کام هەڵەت بۆڕاست بکەمەوە من تەحدائەکەم وتەی خەوارجم بۆبهێنێت وتێتیان ئیمام ی احمد کافربوە چونکە فەتوای یاوە لەناو سوپای کافرێکی وەک مەئمون شەڕی کافران بکرێت ئەمە تەنها وتەنها قسەی خۆتە داتهێناوە

ئیمام ی احمد مەئمون ی تەکفیر نەکردوە بۆیە فەتوای یاوە لەپشت ی مەئمون شەڕی کافری ئەصل ی بکرێت چونکە گەر بەپێی قسەکەی تۆبێت مەئمون لەلای ئیمام ی ئەحمەد مورتەد بوبێت ومورتەدێکی محارب ئەوا بێگومان مورتەد خراپترە لەکافری ئەصلی و هیچ کاتێ پشتگیری لەمورتەدێکی محارب ی ستەمکاری ئەهلی سونەت کوژ ناکرێت دژ بەکافرێکی ئەصلی کەواتا لە زمانی خۆتەوە ئاشکرات کرد کەئەم فەتوایەی ئیمامی ئەحمەد بەهێزترین بەڵگەیە لەسەر ئەوەی ئیمام ی ئەحمەد مەئمون ی بەکافر نەزانیوە

پاشان بەپێی قسەکەی خۆشت بێت کەواتا ئێستا جائیزە خەڵک ببێت بەپێشمەرگە وئاسایش تەنها بەشداری لەشەڕی دژ بەحەشدی شەعبی و تورکیا و ئێران بکات وەدەولەشت پێ کافرە کەواتا پێشمەرگە کەشەڕی ئەوانە ئەکات کارەکەی شەرعیە بادەسەڵاتدارکافریش بێت مادام شەڕ دژی ئەوکافرانە ئەکات بەگومانی خۆت کەواتا نابێت وەک خەوارج هەموو پێشمەرگەکان تەکفیربکەین لەبەر کافربون ی دەسەڵات چونکە بەگومانی خۆت ئێستا تۆ ئیمام ی احمدی وفەتواکەت هێناوە بۆشەرعاندن ی چونەناو سوپای کوفری دەسەڵات وشەڕکردن دژ بەکافران کەواتا ئێستا یان ئەبێت بڵێی بەڵێ مـن تەکفیری هەموو پێشمەرگەو

چەکداری حوکمەت ناکەم ئەگەر شەڕبکەن دژ بەحەشد وتورکیاودەولە چونکە ئەمانە بەلای تۆوە کافرن گەر ئەم قسەیە بکەیت و ڕاستگۆبیت لەگەڵ ئەو وتەیەی کەگێڕاتەوە بەعەقیدەی خۆت ئەوا بەیەکجاری حاڵت لای قوتابیە نەزانەکانیشت ڕوون ئەبێتەوە بەڵام گەر بڵێی نەخێر من هەموو چەکدارێک لەڕیزی حوکمەت تەکفیرئەکەم کەواتا ئێستا دژی قسەکەی خۆت وەستایتەوە چونکە تۆ وتت ئیمام ی احمد بەجائیزی زانیوە لەناو سوپای دەسەڵاتی مورتەد ببێت بەیەکێک لەسوپاکە بەومەرجەی شەڕ لەدژی کافربکەیت بەم حاڵەتە دەکەویتە نێوان چەندین دژیەک وخۆهەڵوەشاندنەوە

بەڕاستی کاتێک ئەڵێین هەڵۆ نەزانە شوێنی مەکەون چونکە قسەیەک ئەکات ئاگادارنیە قسەکەی چی دەرئەنجامێکی لێ ئەبێتەوە لەپێناو تەکفیرکردن ی دەولە وئەشعەریەکان بەزۆر ئەیەوێت بڵێت ئیمام ئەحمەد مەئمون ی بەکافرزانیوە لەولاشەوە ئەو فەتوایەی ئیمام ئەحمەد ئەکات بەشەرعاندنێک بۆ شەرعاندنی بوون بەچەکدار وشەڕکردن دژی دەوڵەتە کافرەکان لەژێر فەرمان ی طاغوتان!

لەبڕی ئەوەی خۆت بخەیتە ناو گێژاوی حەڵاڵکردن ی چەکداریکردن بۆ مورتەدەکان ئەبوو تێگەشتیتایە کەئیمام ی ئەحمەد بۆیە فەتوای یا شەڕ لەپشت ی مەئمون بکرێت لەدژی کافر چونکە ئیمام ئەحمەد پێی وابووە مەئمون گەرچی ستەمکارە و خاوەن بیدعەیە بەڵام موسڵمانە بۆیە پشتگیری لەموسڵمانێکی ستەمکار ئەکرێت لەدژی کافران چونکە ئیمام ی ئەحمەد وسەلەف مەئمون ـان بەئەمیری باوەڕداران بانگکردووە کەواتا پێی موسڵمان بوە بۆیەفەتوای یاوە بۆ پشتگیرکردن ی لەدژی کافران وچونە ناو سوپاکەیەوە

وەک ئیمام ـی الكناني رحمه الله فەرمویەتی : (بشری مریسی لەبەغداد وتەی قورئان مەخلوقەی دەرخست و بـانگەوازی خـەڵکی بۆئەو وتەیە دەکرد وە ئەمیری باوەڕداران مەئمون وتێکڕای خەڵکی چەواشەکرد بەو وتەیەی خەڵکی توشی بەڵاو وموصیبەت وچونە ناوکوفر وگومڕای کرد) [الحيدة والاعتذار ص 21 ط مكتبة العلوم والحكم]

کەواتا لەلای سەلەف مەئمون ئەمیری باوەڕداران بووە

بـۆیە تۆ لێرەدا درۆت بـەناوی ئیمام ـی ئەحمەد کرد گوایە فەتوای یاوە بچیتە ناو سوپای مورتەد درۆشـت بەدەم ـی خەواریجەوە کرد گوایە لەسەر ئەووتەیە وتویـانە ئیمام ـی ئەحمەد کافرە وەحەڵاڵیشت کرد خەڵک ببێت بەئەندام ـی سوپای طاغوتان ولەشەڕکردن دژی کافران ـی وەک تورکیا و عێراق وئێران شەڕبکەن شەرعیە بەقسەیان بکەن وە دەولە ش بەگومـانی تۆ کافرن کەواتـا لەوەشدا شەرعیە بەقسەی طاغوتان بکەن ولەناوسوپای طاغوتانەوە شەڕی دەولەش بکەن !

ئەمەش ئابـڕووچونێکی مەنهەجە بەتاڵەکەتە وە دەرخەری نەزان ـی و ئاست ـی تێنەگەشتن ـی تۆیـە لەمەنهەج ـی زانایـان وسـەلەف

گەر سـووریشی لەسەر ئەوەی مەئمون کافربوە لەلای ئیمام ـی احمد ئەوا مانای ئەوەیە پێشمەرگایەتی وچەکداری بۆمورتەدان لەلای تۆ حەڵاڵە گەر لەچاکەدا بەقسەیان بکەیت ئەمەش ڕووی دووەم ـی مەدخەلیەتە کەدەسـەڵات پێویستی بەهەردوو ڕووە مەدخەلیەتەکە هەیـە بۆیە ئامادەیە مزگەوت بخاتە بەردەستت و وتارت بڵاوکەیتەوە و دەرس وانە بڵێیتەوە لەژێر ئاڵای سەوزی یەکێتی دیموکراسی !! موسڵمان کوژی سەرکەش ـی زیادەڕو لەدژایەت ـی موسڵمانان .

وەڵامێک بۆ بەناو

مەلا محمد کەلاری

تێکدەری سونەت ودیـــن

هەرجارێک بەشێوازێکی مۆدێرنانە بیدعەیەک ئەشەرعێنێت بۆتە هۆکارێک قبوریەکان بەهۆی ئەمەوە گاڵتە بەشوێنکەوتوانی سەلەف ئەکەن لەپۆستەکانیان بەگاڵتەوە ئەنوسن تا دوێنێ تەعزیە لەلای وەهابیەکان بیدعە بوو بەڵام ئەمڕۆ بۆتە خێر وعیبادەت ! ئێمەش لەوەڵامی قبوریەکان ومحمد کەلاری مەدخەلی ئەڵێین کەمەلا محمد ئەم ڤیدۆیەی تۆمارکردووە لەکاتی ئامادەبوون ـی لەکۆڕی ئاهەنگێڕانی بەناو تەعزیە لەڕێگەی ئەم تۆمارە ڤیدۆیەوە ئەیەوێ بەرگـی شەرعی بکات بەبەری ئەو ئاهەنگێڕانەی ناوی لێنراوە تەعزیە ئەڵێم بەناو مەلای دین تێکدەر ئەو فەرموودەیەی باستکردووە مانای ئەوە نیە کۆڕببەسترێت بۆ تەعزیە وچێشت لێ بنرێت وخەڵکی هەمووی لەجێگەیەکدا کۆببنەوە ومەلایە قورئان فرۆش یەت قورئان ئەخوێنێتەوە وبازرگانی ئەکرێت وئێستا وای لێهاتوە هۆڵێکی تایبەت بۆتەعزیە دانراوە وەک چۆن جاهلەکان بۆ ئاهەنگ وخۆشیەکانیان هۆڵیان دانــاوە

« بابزانین سەرخۆشیکردن و تەعزیەی شەرعـی چـۆنە لە ئیسلامدا »

پێغەمبەر ﷺ چۆن کردوویەت ـی ئوسامەی کوڕی زەید ئەفەرموێت لەگەڵ پێغەمبەرابووین ﷺ یەکێک لە کچەکان ـی پێغەمبەر ﷺ بەنێردراوێکا هەواڵی گیان لەدەست دانی کوڕەکەی گەیاند بە پێغەمبەر ﷺ هەربۆیە پێغەمبەر ﷺ بەنێردراوەکەی فەرموو بگەڕێوە هەواڵی بەرێ (أنَّ لِلَّهِ ما أخَذَ وله ما أعطى وكُلُّ شيءٍ عنده بأجَلٍ مُسَمًّى فمُرْها فَلْتَصبِرْ ولْتَحتسِبْ) ئەوەی الله تعالی بردوویەتیەوە و ئەوەشی بەخشیویەت ـی هەر موڵکی الله تعالی یە هەمووشتێکیش لەلای الله تعالی کاتێکی دیاریکراوی بۆهەیە پێی بڵێ ئارامگرە وچاوەڕێی پاداشت کە.[أخرجه البخاري (7377)]

کەواتا ئائەمە قسەی باش وسەرەخۆشیکردن ی شەرعیانەیە نەک ئەوەی پێغەمبەر ﷺ هۆڵێک بەکرێ بگرێت وخێمەیەک لەلای ماڵی کچەکەی هەڵبات وچێشت دروست بکات وخەڵک هەموویان بێن ڕیز ببەستن بڵێن هاتوین بۆسەرخۆشی ودڵدانەوە ! نانەخێر شتی وای نەکرد چونکە کەسێک ئەوکارە ئەکات مانای ئەوەیە ئەڵێت ئەی خەڵکینە من خەمبارم ئەوە هۆڵم گرتوە وچێشتم لێناوە ئێوەش وەرن سەرەخۆشیم لێ کەن لە کاتێکدا ئەمە پێچەوانەی تەعزیەی شەرعیە

چونکە وەک ئیمام ی ابن تيمية رحمه الله تعالى فەرموویەتی : (سونەت وایە کاتێک کەسێک ئەمرێت خواردن بۆکەسوکاری مردووەکە دروست کرێت هەروەکچۆن کاتێک هەواڵ ی کوژرانی جەعفەر گەیشت پێغەمبەر ﷺ فەرمووی خواردن بۆکەسوکاری جەعفەر دروستکەن چونکە ئەوان توشی ڕووداوێک هاتون سەرقاڵی کردوون یان سەرقاڵیان ئەکات) [الترمذي (998) حسن صحيح]

وەهەروەها ئەم تەعزیە دانانە کۆڕ وهۆڵ و چێشت لێنان وکۆبونەوە لە جێگەیەکدا داخل ی حوکمی شیوەنکردنە بۆ مردوو پێغەمبەر ﷺ فەرموویەت ی : (چوار شت هەن لەناو ئومەتەکەمدا لەکار وسیفەت ی جاهلیەتە وازی لێ ناهێنن [رواه مسلم(2203)]

- شانازیکردن بەباوباپیران
- تانەدان لەڕەچەڵەک ونەسەب
- داواکردن ی باران لەئەستێرە
- شیوەنکردن بۆمردوو .

هاوەڵی بەڕێز جرير ی کوڕی عبد الله ئەفەرموێت : (ئێمە لەشیوەنکردن ئەژمارمان ئەکرد کۆبونەوە لای کەسوکاری مردوو ودروستکردن ی خواردن دووای ناشتنی مردووەکە) [رواه أحمد (6866) وابن ماجه (1612)]
کەواتا ئەم تەعزیە دانانە لەلای هاوەڵان داخل ی شیوەنکردن و کرداری جاهلیەتە نەک سونەت ی پێغەمبەربێت ﷺ

لەلای زانایانی حەنەفی

ابن عابدين فەرموویەتی : (زۆرێک لەپێشەوایان ی متأخرين ئێمە دانیشتن وکۆبونەوەیان لەماڵ ی خاوەن مردوو بەکارێکی بێزراو داناوە دانیشتنی خاوەچ مردوو لەماڵەوە تاوەکو بێن بۆسەرخۆشی لێکردن ی بەڵکو کەخەڵکی لێ بوونەوە لەناشتنی مردووەکە ئیتر بڵاوەی لێ بکەن وخەریکی کاروباری خۆیان بن) [حاشية ابن عابدين (2/241)]

لەلای زانایانی مالکی

أبو بكر الطُرطوشي ئەفەرموێت : (زانایانی مالکی ئێمە وتویانە خۆئامادەکردن وکۆڕبەستن بۆ تەعزیە وسەرەخۆشی بیدعە وبێزراوە) [الحوادث والبدع (170)]

لەلای زانایانی شافعی

ئیمام ی نەوەوی رحمه الله تعالى فەرموویەت ی : (دانیشتن بۆتەعزیە دەق ی وتەی شافعی وهاوەڵان ی مەزهەب ی لەسەرە بۆبێزاروبون ی ئەوکارە ... وتویانە پێویستە بڵاوەی لێ کەن وبچنە سەرکاروباری خۆیان هەرکەس بینینی لەڕێگە وجێگەیەکدا لەوێدا سەرەخۆشیان لێ بکات جیاوازیش نیە لەنێوان ئافرەت وپیاو لە بێزاروبون ی دانیشتن لەتەعزیەدا) [المجموع شرح المهذب (5/306)]

لەلای زانایانی حەنبەلی

ئیمام ی المرداوي فەرموویەت ی : (کۆبونەوە ودانیشتن بۆتەعزیە کارێکی بێزراوە .. زۆرینەی هاوەڵان ی مەزهەب لەسەر ئەمەن) [الإنصاف (2/565)]

کەواتا ئەمەی ئێستا هەیە بیدعە وناشەرعیە نەپێغەمبەر ﷺ کردوویەت ی نەهاوەڵان ی بەڵکو ئەم جۆرە تەعزیەیان لەشیوەنکردن ی جاهلیەت هەژمارکردووە هەربۆیە نابێت تۆی موسڵمان هاوکاربیت لەسەر منکر وخراپە ئەبێت ئینکاری بکەیت بەوتە وبەکرداریش ئامادە نەبیت تێیدا بەڵکو ئەوەی شەرعیە تۆئەنجامی بەیت

مەلا محمد احمد کەلاری ڤیدیۆ گرتنی لە کاتی شەرعاندنی بیدعەی تەعزییە.

هاوکاربیت لەگۆڕهەڵکەندن وشۆرینی مردووەکە ونوێژلەسەرکردن ی ودواکەوتنی تەرمەکەی و لەسەر گۆڕستان سەرەخۆشی لەکەسوکارەکەی بکەیت ودڵنەوایان بکەیت وقسەی خێریان بۆبکەیت وخواردن دروست کەیت بۆیان

نەک تۆ ببیت بەئەرکێکی زیاتر بەسەریانەوە وتێچووی سەرشانیان قورس وگران بکەیت چونکە تۆ بڕۆیت بۆئەوتەعزیەیە و فڵان وفیساریش بڕوات ئەمەش وائەکات خاوەن تەعزیە هۆڵێک بەکرێ گرێت وخۆی خواردن دروست بکات و ڕێوڕەسمێکی پێچەوانەی سونەت بەڕێوە بەرێت بەڵام کەتۆ نەڕۆشتی و فڵان نەڕۆشت ئەوکات ئەتوانین سونەت زیندووبکەینەوە لەبڕی ئەوەی خاوەن مردوو خواردن دروست بکات وتێچوویەکی قورس لەئەستۆی خۆی بنێت ئەوکاتە موسڵمانان خواردنیان بۆدروستەکەن وکارئاسانیان بۆئەکەن بەم شێوە سونەتی پێغەمبەر ﷺ زیندووئەبێتەوە ئەوکارانەی لەسونەتدا هاتوە لەم بارەیەوە پەرەئەسێنێتەوە وبیدعەش ئەمرێت بەفەزڵ ومنەت ی اللە تعالی .

هەرکەسێ دژایەتی دەولە وەمەنهەجی دەولەی کردبێت ئیلا بەناشرینترین شێوە الله ڕیسوای کردووە

ئەمەش عبداللطيف ـە بەعەرەبی

محمد بن شمس الدين

زمانی بۆتەکفیرکردنی موجاهیدان وزانایان زۆر درێژبوو کەچی کارگەیشتە تەکفیرکردنی طاغوتەکان سەری کرد بەناو کلکلی خۆیدا و ڕایکرد بەبیانوی قسە نەکردن لەسەر سیاسیەکان لە کاتێکدا طاغوت سێ جۆرە وەک شێخ ابن سحمان دەفەرمووێت :

طاغوتی عیبادەت

طاغوتی حوکم (سیاسەت)

طاغوتی گوێڕایەڵی وشوێنکەوتن

قال الله تعالى: {لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} [البقرة : ٢٥٦]

شێخ رحمه الله له تەفسیری ئەم ئایەتەدا دەفەرموێت : (الله ڕونیکردۆتەوە کەئەوکەسە دەستی گرتوە بەوشەی لااله الاالله محمد رسول الله کەکوفری بەطاغوت کردووە وە الله تعالی کوفرکردنی بەطاغوت خستۆتە پێش ئیمان هێنان بەالله چونکە لەوانەیە کەسێ هەبێت بڵێت ئیماندارم بەالله (وەک ئەم شمس الدین ـە وەتەکفیری زانایان وموجاهیدان بکات) کەچی دوورنەکەوتۆتەوە لەطاغوت هەربۆیەش لافی ئیمان هێنانی بەالله دەبێت بەدرۆ وەمەبەست لەدوورکەوتنەوە لەطاغوت ڕق لێ بونیەتی بەدڵ وە جوێن پێدان وناشرینکردنیەتی بەزمان وە لادانیەتی بەدەست لەکاتی توانا وەجیابونەوەیە لێی بەلاشە هەرکەسێ بڵێت من دوورکەوتومەتەوە لەطاغوت ئەوکارانە نەکات ئەوا درۆی کردووە لەلافی دوورکەوتنەوەی لەطاغوت

[کتاب حکم المرتد -الدرر السنية][10/509]

پێغەمبەر ﷺ کوفرکردنی بەطاغوت کردوە بەمەرج بۆ موسڵمان بون جا طاغوتی عیبادەت بێت یان طاغوتی سیاسەت دەفەرموێت : (هەرکەسێ بڵێت لااله الاالله وەکوفر بکات بەوانەی لەغیری الله دەپەرسترێن ئەوکات ماڵ وخوێنی حەرام دەبێت وحسابیشی لەلای الله یە)

وە طاغوتی حوکم زۆرتر وزیاترە لەطاغوتەکانی تر هەربۆیە شێخ محمد عبدالوهاب دووجار باسی طاغوتی سیاسەتی کردووە کەلەجۆرەکانی طاغوت دەفەرموێت جۆری دووەم حاکمێکە ستەمکارە حوکمەکانی الله دەگۆڕێت بەڵگەش ئەو ئایەتەیە کە کەسانی ویستیان حوکم بگێڕنەوە بۆلای طاغوت الله نەفی ئیمانی لێکردن وبەکافری وەسف کردن جۆری سێهەم حاکمێکە حوکم بەپێچەوانەی شەرعی الله بکات کەواتا لەبەر گرنگیەکەی شێخ دووجۆری لێ هێناوەتەوە کەچی ئەم مەلعونە عبداللطیف ئاسا خۆی دەدزێتەوە لەکوفر کردن بەطاغوتی حوکم لەکاتێکدا خۆی اعلان کردووە بۆ تەکفیری موجاهیدان و زاناگەورەکانی ئومەت وخۆی بەهەق بێژ ناساندوە.

الشيخ محمد بن عبد الوهاب رحمه الله تعالى فەرمویەتی : (ماناى بێ باوەڕبون بە طاغوت ئەوەیە خۆت بەری بکەی لەهەموو ئەوانەی باوەڕیان پێ هێنراوە لەغیری الله لەجنۆکە و مرۆڤ ودار و بەرد وجگە لەوەش وە شایەتی لەسەر بدەی بەکوفر وگومڕایی وەڕقت لێیان بێت ئەگەر چی باوک و براشت بێت جا ئەو کەسەی بڵێت من جگەلەالله کەسی ترناپەرستم بەڵام قسەناکەم لەسەر ئەهلی گومڕاکان (موشریکانی ئەوسەردەمەی خۆی) وهاوشێوەکانیان ئەوا ئەوکەسە درۆی کردوە لەوتنی لااله الاالله وباوەڕی بەالله نەهێناوە و بێ باوەڕیش نەبوە بەطاغوت) [الدرر السنية في الأجوبة النجدية :2 / 121] .

> وە سیفەتی کوفرکردن بەطاغوت ئەمەیە

١- باوەڕت وابێت هەرشتێ لەغیری الله پەرستنی بۆکرا بەپەرستنی عیبادەت بێت یان گوێڕایەڵی وشوێن کەوتن بێت یان بەسەرخستنی بێت پێویستە باوەڕت وابێت ئەوکارە باطلە کەخەڵکی بۆئەو طاغوتەی دەکات.

٢- تۆ وازبهێینیت له کردنی جۆرێ له جۆرەکانی پەرستن بۆ ئەوطاغوتە

٣- ڕقت لەوطاغوتە بێت

٤- ئەنجام دەرانی تکفیربکەیت

٥- دژایەتیان بکەی.

تەنها یەک سیفەتت تێدانەبێت بڵێیت والله تەکفیری طاغوت ناکەم کاری من نیە قسە لەسەر سیاسیەکان بکەم ئەوا تۆ کافری چونکە بەشێکی طاغوت طاغوتی سیاسەتە کە شێخ ابن سحمان لەرسالەکەیدا فەرموویەتی طاغوتی حوکم جا گەر تۆ کوفرکردن بە طاغوتی حوکم لەبابەتی کوفر بەطاغوت دەربکەی کەواتا بەشێکی گەورەی کوفر بەطاغوتت پەکخستوە و بەم شێوە ئەصڵی ئیمانت لەدەستداوە

> وەڵامێ بۆگومڕا و گومڕاکاری سەردەم محمد الشمس الدین کەدەڵێت (ئەو برایەی لەئەڵمانیا کافرانی کوشتوە کارەکەی جائیز نیە چونکە بەئەمانی کافران لەوولاتە نیشتەجێ بوە)

لەوەڵام ی ئەم حەقیرە دەجالە گومڕایە ئەڵێین الله تعال ی دەفەرموێت : {ئەگەر دواتر پەیماننامەکەیان هەڵوەشاندەوە و توانج و تەشەریان لە ئایینەکەتان گرت دەسا ئێوەش سەرانی کوفر بکوژن. چونکە بەراستیی ئەوانە مانای هیچ پەیمانێکیان بۆ نییە جەنگیان لەگەڵ بکەن، هەتا بەڵکو کۆتایی بەگێرە شێوێنیی و خراپەکاریی و، توانج و تەشەریان بێنن} [التوبة : ١٢]

شێخ محمد ی کوڕی عبدالوهاب لەتەفسیری کلمە التوحید ئەفەرموێت : (کوفر بکەن بەطاغوتەکان ودژایەتیان بکەن و ڕقتان لێیان بێتەوە وەئەوەشی طاغوتانی خۆشویست ڕقتان لێ بێتەوە یان ئەوەی مشتومڕی کرد لەپێناو طاغوتان یان ئەوەی تەکفیری طاغوت ناکات یان ئەوەی دەڵێت #من_هەقم_نیە_پێیانەوە یان دەڵێت الله داوای لێنەکردووم قسەیان لەسەر بکەم ئەم کەسە درۆی بەناوی الله ـەوە کردوە چونکە الله تعالی داوای کردووە قسە لەسەر طاغوتان بکرێت وەفەرزی کردووە کوفر بەطاغوتان بکرێت و بەڕائەت لەطاغوتان بکرێت ئەگەر برا و منداڵی خۆشت بێت)

> ئایا سەرۆکی وڵاتانی ئەمریکا وئەوروپا هاوپەیمانن لەگەڵ موسڵمانان؟

بێگومان نەخێر لەشەڕدان دژی موسڵمانان ئایا لەژێر ئیزنی ئەو سەرۆکانە تانە وتەشەر وکاریکاتۆر بەپێغەمبەر ﷺ کرا؟ بەڵێ کرا کەواتا بەدەقی ئایەتەکە ئەوان پێشەوای کوفرن ئایا پێشەوایانی کوفر ئەمان و عەهدیان لەسەر ئێمە واجبە ؟؟ واتە ئەگەر ئەمانیان پێ بەین یان ئەوان ئەمان بەئێمە بەن لەسەرمان واجبە پابەند بین بەوئەمانەوە؟

الله لەباسی پێشەوایانی کوفر دەفەرموێت : {إنهم لا أيمان لهم} ئیمام ی طبری بەژمارە16530 دەیگێڕێتەوە لە صلة بن زفر لە ڕاڤەی ئایەتی (إنهم لا أيمان لهم) فەرموویەتی (لا عهد لهم) واتا هیچ پەیمانێکیان بۆنیە (واتا مولزەم نین پابەندی پەیمان بین لەگەڵیان)

ئیمام ی مجاهد لە تەفسیری ئایەتی (وإن نكثوا أيمانهم) دەفەرموێت(عهدهم) واتە پەیمانەکانیان

عمار بن یاسر دەفەرموێت : (لا أيمان لهم) واتا لا عهد لهم. (پەیمانیان بۆ نیە)

حذيفة لەبارەی ئایەتی (فقاتلوا أئمة الكفر إنهم لا أيمان لهم) فەرموویەتی : لا عهد لهم. (واتا پەیمانیان بۆنیە)

ئیمام ی بەغەوی دەفەرموێن قطرب لەبارەی ئەو ئایەتەوە فەرموویەتی{ لا وفاء لهم بالعهد} وەفا ناکرێت بەپەیمانەکانیان

ابن عامر فەرموویەتی : (لا إيمان لهم " أي : لا تصديق لهم ولا دين لهم) واتا بڕوایان پێ ناکرێت و دینیان نیە. وە وتراویشە لا ايمان لهم لە ئەمانەوە هاتوە واتە ئەمینیان مەکەن بیانکوژن لەهەرجێگایەک بینران.

کەواتـــا کاتێ سەرۆکێکی کافری پێشەوا لەکوفر ئەمان دەەدات بەموسڵمانێ وەفا ناکرێت بەئەمانەکەی چونکە ئەوان ئەمانیان بۆنیە بەهەمان شێوە ئەگەر موسڵمان ئەمان بات بەکافران وە ئەوکافرە تانە بات لەئیسلام ئەمانەکەی هەڵ ئەوەشێتەوە

ئیمام ی قوڕطبی دەفەرموێت : (کەسی ذمی (کەلەژێر دەسەڵاتی موسڵمانانە و لەئەمان دایە) ئەگەر تانە بات لەدین ی ئیسلام پەیمانەکەی هەڵ ئەوەشێتەوە.

شێخ ی ئیسلام ابن تیمیه لە لصارم المسلول على شاتم الرسول (2/171) دەفەرموێت : (ئەوانەی کەعبی کوڕی ئەشرەفی یەهودیان کوشت (کەبریتی بون لە محمدی کوڕی مەسلەمە و ابا نائلە و عباد بن بشر حارث بن اوس و...) پێغەمبەر ﷺ ئیزن ی پێدان کە کەعب ئغتیال بکەن و بیخەڵەتێنن بەقسە وە واپیشان بەن کەکەعب لێیان ئەمین بێت و موافەقەی کەعب پیشان بەن وپاشان بیکوژن وە شتێکی زانراە هەرکەسێ ئەمان دەربخات بۆکافر جائیزنیە بیکوژێت لەبەرئەوەی کەکافرە چونکە ئەمان دان بەکافری شەڕکەر خوێنی حەرام دەکات بەکەمتر لەوەی کەباسکرا بەڵام کەعب کەکوژرا لەبەر ئەوەبوو تانە وتوانجی لەالله و رسولەکەی دەدا هەرکەسێکیش خوێنی حەڵاڵ کرا بەهۆی تانەدانی لەدینی ئیسلام بەئەمان پێدان خوێنی حەرام نابێت .

وە دەفەرموێت لە (2/303) : (پێغەمبەر ﷺ هیچ کاتێ نەبوە کەپێی گەیشتبێت کافرە هاوپەیمانەکان ئازاری موسڵمانانیان دابێت ئیلا کاری کردوە بۆجەنگکردن وکوشتنیان)

کەواتا ئەمان نیە بۆ پێشەوایانی کوفر وە ئەمانی پێشەوایانی کوفر وەفای پێوە ناکرێت وە بەسەرهاتەکەی کەعب کەئەمانی یا بەصحابە بەڵام صحابە کوشتیان چونکە کەعب سەرەڕای کافربونی تانەی لەئیسلام ئەیا بۆیە گرنگی بۆئەمان وعەهدیان نیە بەڵگەکان زۆرن بەڵام بەهۆی کەم ی مەجالەوە ئەم نوسینەم بەخێرای نوسی دوای ئەوەی برایەک ئاگاداری کردمەوە لەم گومانەی بن الشمس الدين

عبدالعزیز الطریف ـ ی

سڕوریەکـی نەفەس ئیخوانیە وە لایەنگری صحوات ـی شـام ـە

عبدالعزیز الطریف ـی کەلەلای هەندێ لەموەحیدەکان بـە زانا وعلامە ناسراوە بەڵام لەهەقیقەت ـدا سڕوریەکـی نەفەس ئیخوانیە وە لایەنگری صحوات ـی شـام ـە وە چەکداریکردن ـی وەک کاری چەکداری پۆلیسی بۆوڵاتانێک کـەحکم بغیرماانزل الله ئەکەن بەحەڵاڵ ئەزانێت وە ئیخوان بـەگشتی تبدیع ناکات چی بگات بەوەی تـەکفیریان بـکات

لێرەدا ئەمەوێ ئەوەتان پیشان بەم پرسیاری لێ ئەکەن دەربارەی دەنگدان بەشێوەی گشـتی طریف ـی ئەڵێت دەربارەی هەڵبژاردن ئەڵێین ئەگەر مرۆڤ بەوکارە خراپەیەک دووربخاتەوە یان بەرژەوەندیەک بەدی بهێنت ئەوا دروسـتە وەهیچ کێشەیەکـی تێدانیە جالەهەمووی سەیرتر ئەوەیـە ئەڵێ ئەگەر مەسڵەحەتێکی بەدی هێنا ئەوا جائیزە بەڵام نەک مرۆڤ خۆی توشـی کوفرەکە بکات ومەسڵەحەتێکیش بەدی نەیەت بەوکارەی واتـا لەلای طریفی ئاساییە کوفربکەیت بەومەرجەی مەصلەحەتێک بەدی بهێنیت! بەوەش ڕاناوەستێ بڵێت مەسڵەحەت بەدی بێت بەڵـکو ئەڵێت ئەگەر مەفسدەتێ گەورەتر دووربخەیتەوە ئەگەرچی مەفسدەتی لەوە بچوکترماێت ئەوا هەر جائیزە.

جاکەس نەیەت تەدلیس وچەواشەکاری بـکات لەم بابەتەدا چونکە بەصریح ـی لەم فەتوایەدا استحلال ـی دەنگدان بەبیانوی مەسڵەحەت ئەکـات واتا شەرعاندنەکەی بریتیە لەمەصڵەحەت لەکردن ـی کوفردا

شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیە رحمە الله ـدەفەرموویێت : (هەندێ لەحەرامـکراوەکان لەشەرعدا بەهیچ شێوەیەکـ ڕێگەنەدراوە بەئەنجام ـدانیان نەبۆ زەڕوڕەت ونەبۆ غەیری زەڕوڕەت وەکـ شەریکدانان بۆالله وزینا و قسەکردن بەناوی الله ـەوە بەبێ علم و ستەمی ڕوون ئەم چوارشتەش الله باسـی کردوە ـدەفەرموویێت {ئەی پێغەمبەر ﷺ پێیان بـڵێ پەروەردگارم کاری خراپ و ناشیرین وداوێن پیسی حەرامکردووە، ئاشکراکەی ونهێنیەکەی وە هەم تاوان و گوناح و لەسنوور دەرچوون و، دەستدرێژیی کردن بۆ سەر خەڵک بەناهەق وە بێ هیچ بەڵگەیەکی شەرع ـی، شەریک وهاوبەش دانێن بۆالله و لە ئاخاوتن و قسەکردن، دەربارەی الله بە بێ زانین و بەبێ بەڵگە درۆ هەڵبەستن بەناوی الله ـەوە} ئەم شتانەش حەرامـن لەهەموو شەرعەکان ـدا وە بەحەرامکردنی ئەم شتانەش الله پێغەمبەرانی ڕەوانەکردووە وەلەهیچ شەرعێکدا شتێ لەمانە حەڵاڵ نەکراوە بۆحاڵێ لەحاڵەتەکان وەبۆیەش ئەم ئایەتە لەسوڕەتە مەککیـەکانە)

[الفتاوی 14/470-471]

حوکمـی کەسـێ چیە حەرامێکی کۆڕا لەسەربوو حەڵاڵ بـکات؟

شێخ ـی ئیسلام رحمە الله دەفەرموێت : (مرۆڤ هەرکاتێ حەڵاڵی حەرام بکات کەبەئیجماع حەرام بێت یان حەڵاڵـی حەرام بکات کەبەئیجماع حەڵاڵ بـێت یان یاسایەکی شەرع بـگۆڕێت کەئیجماع لەسەر ئەویاساشەرعیە هەبێت ئەو کـافرە موڕتەدە بەکۆدەنگی فوقەهایان) [مجموع الفتاوی ج: 3 ص: 267]

من دان ئەنێم بەوەی کە وەهابیم

شاعیر ئەفـە رمویێت گەر شوێنکەوتنی پێغەمبە ر صلی الله علیه وسلم وەهابی بوون بێت ئەوە من دان ئەنێم بەوەی وە هابیم هەمووجـ ۆرەها وبەشـ دانانێ بۆالله تعالی ڕەدئەکـەمەو هیچ پەروەر دگار ێکم نیە تەنها زاتی تاك وتەنـ های الوها ب نەبێت نەهیـ چ گومە زێـك شایستە ی ئەوەیە ئومێدی پێ بکەیـت نەهیچ بـتێک و نەهیچ گۆڕێـک هـــۆکارن بۆ ئەوەی داواکان و ئومێدەکان بـــەدی بێنێت

وەهەروەها شاعیر ئەڵێت
بـ اشـترین بەند ەکانی الله ئە یەنە پاڵ الوها ب ئای چـەند خۆشـە من ئەدرێمە پـاڵ الوهاب الله تعالـی زمانی ئەوانی هـێنایە گۆ کەقسەیەکی ڕاست و ڕەوان بڵێن لـەکا تێـ کدا ئەوان خۆیان کەسانێکن ئـــەهلی بوهتان و درۆکردنن

واتا دووژمن ئەیەوێ بەنازناوی وەهابی بانگەوازی تەوحید ناشـرین بکات بڵێت ئەمانە شوێنکە وتەی محمدی کـ وڕی عبد الوهاب ـن بـەڵام بێ ئاگان لەوەی نیسبەتی مـ وەحیدانیـ ان یـ اوەتە پا ڵ الـ وهــا بـ نەک ابن عبدالوهاب چونکە الوهاب ناوێکە لەناوەکانی الله تعالی واتا ئەوان موەحیـدانیـان بەوە وەسـفکردوە کەشوێنکەوتەی قسە کانـی الو هاب ـن کە الوها ب ناو ی الله یە ئەمەش شاهێدیـەکی هەقە کەئە هلی د رۆ وبوهتان بەبێ ویستی خۆ یـان شاهێدی ئەوە ئەیە ن موەحیدان شوێنک ەوتەی قسەی الله تعالی ـن .

ئـەم کۆڵـکە مەلا ئەشـعەریـە قبوریـە

ماوەیەکە زۆر زمان ـی درێژکردووە بـۆسەر عەقیدەی تەوحید

محمد عزالدین

ئـەم کۆلـکە مەلا ئەشعەریە قبوریـە ماوەیەکە زۆر زمان ـی درێژکردووە بۆسەر عەقیدەی تەوحید وشێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمه الله تعالی ئەیـەوێ هەڵەی مەدخەلیەت بکات بەهۆی عەیبدارکردن ـی دەعوەی تەوحیدەکەی شێخ محمد وبەم شێوازە بەخەڵکی بڵێت بگەڕێنەوە سەر دینە گۆڕپەرستیەکەی ساڵانی کۆن ! دینداری کوردی !

هەر لەسـەرەتاوە ئەڵـێت وەڵامێک بۆ عەوام خانەی وەهابـیەکان ! منیش ئەڵـێم وەڵامێک لەلایەن وەهابیەکانەوە بۆ بتخانەی ئەشـعەریـەکان

ئەم جاهلە ناسراو بەمحمد عزالدین ئەڵـێت ئەمانە واقسە ئەکەن کورد هەر خەریکی شەخص پەرستی بووە ک بڵێی کورد لەسەر تەوحید نەبوون وەک بڵێی ئەو کوردە کـافربوونە وەک قورەیشیەکانی سـەردەمی پێغەمبەر بوون ئەوەی ئێوە ڕەواجی بۆئەکەن (مەبەستی عەقیدەی تەوحیدە) نامۆیە بەشوناسی کوردی

وە ئەڵێت لێتان ناگرین کەتەکفیری خەڵکی ئەکەن چونکە ئێوە نەوەی محمدی کوڕی عبدالوهاب ـن سەری خەواریـجە ئەهلی ئیسلامی قـەتل وعام کرد !!!

ئەڵێت وە مـەزهەبی ئەشعەری وماتریدی لـەناو دڵی خەڵکیدا جێگەی خۆی کردۆتەوە

ئەڵێت پاشان ئەڵێت خەڵک ئەزانێت کێ مەوقیفی لەگەڵ ئومەت بووە وکێ پشتگیری ئەهلی ئیسلامی کردووە

ئەڵێت لە کۆتایدا خەڵک ئەهلی تەوحید ئەناسێتەوە وەئەوانەش ئەناسێتەوە کەدینێکیان هێناوە نامۆیە بەشووناسی خەڵکی کەئەویش بریتیە لەوەهابیەت کەهەتاکو وەهابیەت لەناو کۆمەڵگەی کوردی بوونی هەبێت دڵنیابن خەڵک لەخشتە ئەبردرێت وخەڵکی لەڕێگەی ڕاست لەئەبرێن.

لەوەڵامدا ئەڵێم وەڵامی عەوامێکی وەهابی بۆ بەناو عالمێکی گۆڕپەرستی قبوری

خاڵی یەکەم پێش وەڵامدانەوە ببینن ناوی پێغەمبەر ئەهێنن ﷺ بەڵام صەلاواتی لەسەر نایەن چونکە ئەمانە تەنها ناوی ئیسلام بەکارئەهێنن نەک بەڕاستی دینداری بەئیسلامەوە بکەن پاشان ئەڵێم بەڵێ کورد هەرخەریکی شەخص پەرستی وگۆڕپەرستی بووە ئێوەی ئەشعەری ئەوکاتانەی لەکوردستان دەستان باڵا بوو بەئێستاشەوە تەکیە وخانەقاکانتان شاهێدن لەسەر ئەوەی کەئێوە نەک ڕێگری شیرک وگۆڕپەرستیتان نەکردووە بەڵکو ئێوە دامەزرێنەر و برەو پێدەری شیرکی گۆڕپەرست ی وشەخص پەرستی بوون بەئێستاشەوە هەر زۆر دوورنەچین لەخانەقای بیارەی هەورامانەوە دەست پێ ئەکەین کەبەناو شێخ عوسمانی بیارە هەموو جێگە شیرکیەکانی خانەقاکەی نۆژەن کردەوە و نوێی کردەوە کەئەم خانەقایە لەسەر تەڕیقەتی نەقشبەندی بەڕێوە ئەچێت و قوتابیەکانتان و خەڵکی وشێخەکانتان لەبیارە بەدەوری گۆڕەکانی ناوخانەقا تەواف ئەکەن ودەستت ئەهێنن بەگۆڕی مردووەکان ودووعای شیفا ومنداڵ بوون ولادانی زیانیان لێ ئەکەن وەخەڵکی بۆ چارەسەری سک ئێشە ونەخۆشی یەن ئەپاڕێنەوە لەلای گۆڕەکان ئەمە تەوحیدەکەی خەڵکی کوردستانە ؟ ئەمە شوناسی کوردە ؟ بەدرۆو وبوهتان چەند تاڵێکتان هێناوە خەڵکی یەن تەبەڕووکی پێوە ئەکەن وماچی ئەکەن ودەستی پێ ئەهێنن و ئەیخشێنن بەگیانی خۆیاندا بەبیانوی ئەوەی گوایە تاڵە مووی پێغەمبەرە ﷺ کەئەصڵی نیە وهیچ ئاسارێکی پێغەمبەر ﷺ لە ئێستادا نەماوە وەک زانایانی تەحقیق باسیان کردووە بەڵکو خورافیاتێکە تا ئێوە خەڵکی توشی شیرک وبیدعە بکەن وتەبەڕوک کردن بەپاشماوەی شێخە قبوریەکانتان جائەمە هەمووی لەبنکەی سەرەکی ئێوە ڕوویاتە کەناوتان لێ ناوە ئەزهەری کوردستان بەڵێ هەرچی گۆڕپەرستی وشێخ پەرستیە لەئەزهەرە درۆینەکەی بیارە برەوی پێ ئەدرێت

ئەمە جگە لەو هەموو شیرکیات وکوفرانەی لەخانەقای تەوێڵە ئەکرێت کەپارت ی عەلمانی پارەی یا بەشێخ علی حسامەدین بۆ نۆژەنکردنەوەی ئەی ئەو شیرک وبت پەرستیەی لەخانەقای باخە کۆن ئەکرێت و بەهەمان شێوە لەبتخانەکەی بەناو مزگەوتی گەوورەی سلێمانی! کەهەمووئەمانە لەئێستادا بەڵگەی ڕوون ی حاشا هەڵنەگرن لەسەر ئەوەی ئێوەن کەبرەو بەشیرک ئەیەن و خەمی ئەوە گرتوونی کەبانگەوازی تەوحیدەکەی شێخ محمد بووە هۆی لاوازکردن و نەبڕکردنی عەقیدە کوفری وشیرکیەکەتان

کەواتا بەڵێ زۆربەی کورد پێش گەشتنی بانگەوازی تەوحیدەکەی شێخ محمد لەسەر شیرک وکوفر بوون لەقورەیش خراپتریش بوون نەک وەک قورەیش بن چوونکە وەک شێخ محمد ئەفەرموێت موشریکانی

سەردەمی ئێمە کوفرەکەیان توندترە لە موشریکانی پێشوتر چونکە موشریکانی قورەیش لەکاتی تەنگانەدا هاواریان تەنها لە الله تعالی ئەکرد بەڵام ئەمانەی ئێستا لەتەنگانەو خۆشیدا هاناو هاوار لەمردووان ئەکەن . بەڵێ ئێستاش پاشماوەی شیرکەکانتان هەر ماوەتەوە ونموونەکان بەچاو ئەبینرێن

خاڵی دووەم کە ئەڵێیت لێتان ناگرین کەتەکفیری خەڵکی ئەکەن چونکە ئێوە نەوەی محمدی کوڕی عبدالوهاب ن سەری خەواریجە ئەهلی ئیسلامی قەتل وعام کرد!

لە وەڵامدا ئەڵێین درۆتکرد شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب چەندین جار بەرائەتی کردووە لەتەکفیرکردنی خەڵکی بەگشتی ولەتەکفیرکردن بەتاوان وشتانێک کەکوفری گەورە نەبێت

شـێخ محمد عبدالوهاب فەرموویەت ی رحمە الله تعالی بەڵام تەکفیر من تەکفیری ئەوکەسە ئەکەم کەدینی پێغەمبەر ﷺ ئەناسێت پاش ناسینی جنێوی ئەیاتێ و ڕێگری لەخەڵک ئەکات شوێن دینی هەق بکەن وە دژایەتی ئەوانە ئەکات کەکار بەتەوحید ئەکەن ئائەمەیە کەمن تەکفیری ئەکەم ... وە زۆرینەی ئومەت بەو شێوەنین الحمدللە .

ئەفەرموێت رحمە الله: (بابەتی سێهەم کەیەکێ کە لەگە ورەترین ئەوچەواشەکاریانەی کەخەڵکی ع ەوامت پێ چەواش ەکرد ووە ئەویش ئ ەوەیە کەزانایان فە رمووی ان ە درووست نیە موسڵم ان بەتا وان تەکفیربکرێت ئەمەش هەقە بەڵام ئێمە موسڵمانمان بە تاوان تەکفیرنەکردووە خەواریج بە زینا ودزی و ڕشتنی خوێن بەڵکو بە هەموو تاوانێکی گەورە موسڵمان تەکفیرئەکەن بەڵام ئەهلی سونەت مەزهەبیان بریتیە لەوەی موسڵمان کافرنابێت تەنها بەشیرک نەبێت ئێمەش طاغوتان وشوێنکەوتوانیان تەکفیرمان نەکردون تەنها لەبەر شیرک نەبێت) [الدرر السنية في الأجوبة النجدية (39/10)]

کـەواتا درۆتکرد شێخ محمد عبدالوهاب وشوێنکەوتوانی تەکفیری موسڵمانان ناکەن بەتاوان وتەکفیری کۆمەڵ گەی موسڵمانان ناکەن لەبەر شیرکی خەڵکانێکی تر

پاشان درۆکەی تریشت ئەوەیە ئەڵێی قەتڵ وعامی موسڵمانانیان کردووە ئەمەش درۆیە بەڵکو کاتێ شێخ محمد وسوپاکەی شەڕی ڕافیزە و گۆڕپەرستەکانیان ئەکرد ابراهیم پاشای عوسمانیەکان کەلەمصر بوو یارمەتی لەئنگلیز و فەڕەنسیەکان وەرگرت وئەوانی لەگەڵ خۆی هێنا بۆکوشتنی موسڵمانانی ئەهلی تەوحید ووروخاندنی دەوڵەتەکەی شێخ محمدی کوڕی عبدالوهاب لەدرعیە(وەک مێژوونوسی مصری عبدالرحمن الرافعی باسی کردووە)

خاڵی سێهەم ئەڵێیت مەزهەبی ئەشعەری وماتریدی لەناو دڵی خەڵکیدا جێگەی خۆی کردۆتەوە

لەوەڵامدا ئەڵێم ئەمە تەنها دڵدانەوەیە لەکاتی شیوەنکردن بۆ نەمانی عەقیدەکەتان پروپاگەندەیە بۆ دڵدانەوەی خۆتان ئەگینا برۆ لەهەرتاکێک لەوخەڵکە بپرسە بڵێ ئایا الله لە کوێیە ؟ پێت ئەڵێت لە ئاسما نەبەڵکوگەر باسی تەئویلی دەست بکەیت بۆ قودرەت

تەئویلی استواء بەاستولی بکەیت خەڵکی هەوام هیچ لێت تێناگات وناشزانێت تۆباسی چی بۆئەکەیت کەواتا بەفەرزێ الله تعالی عەقیدەی ئەهلی سوونەت ئەو عەقیدەیەیە کەفیطرەتی موسڵمانانی تێکرا لەسەرئەو عەقیدەیەیە بۆیە عقیدەی ئێوەش لەمەلاکانی خۆتان وتەلەبەکانتان زیاتر وچوارچێوەی خانەقاکانتان زیاتر لەهیچ جێگەیەکی تر بوونی نیە وجێگەشی نایێتەوە لە دڵی خەڵکیدا.

> **خاڵی پێنجەم ئەڵێت لەکۆتایدا خەڵک ئەهلی تەوحید ئەناسێتەوە وەئەوانەش ئەناسێتەوە کەدینێکیان هێناوە نامۆیە بەشووناسی خەڵکی کەئەویش بریتیە لەوەهابیەت کەهەتاکو وەهابیەت لەناو کۆمەڵگەی کوردی بوونی هەبێت دڵنیابن خەڵک لە خشتە ئەبردرێت وخەڵکی لەرێگەی ڕاست لەئەبرێن.**

بەڵێ خەڵک ئەزانن سالانێک شێخەکانتان لەسەر حساب ی خەڵکی ڕەش وڕووتی کوردستان بەناوی شێخایەتی وتەریقەت ی شیرکی رفاعی ونەقشبەندی پارەیان لەخەڵکی وەرگرتوە و وایان کردووە خەڵکی ماچی پێلاوی شێخەکانتان بکەن وسوجدە بۆشێخەکەتان بەرن وەک بەوێنەش هەیە چۆن سوجدە بۆ محمد کەسنەزانی شێختان ئەبرێت بەڵێ خەڵکی بۆی دەرکەوت ئەوە تەوحید نیە لەگۆڕی شێخ بپاڕێیتەوە و شمشێر بکەیت بەسکی خۆتا

خەڵک ئەزانن تەوحید ئەوەنیە لەباوەشی نوصەیری ورافیزە وعەلمانیەوە پاڵ بەیتەوە وخاکی موسڵمانان لەژێر دەستی دووژمـــن بێت کەچی لەلای ئێوە نەبا هەیە نەباران خەڵک تێگەشتن تەوحید ئەوەنیە پاڵپشت ی حوکمەتێکی عەلمانی کافربکەیت بەبیانوی ئەوەی حوکمەتەکە بەخۆی ناڵێت من کافرم چونکە خەڵک بۆی دەرکەوتوە ئیمان تەنها وتەی زمان ودڵ نیە بەڵکو کردارە کەلای ئێوە ئیمان تەنها ئەوەیە لەدڵەوە بڕوای بەشەرع هەبێت وبەزمان دانی پێ بنێت

بەلام خەڵک بۆی دەرکەوت ئەوەی شێخ محمد هێناویەتی هەر ئەوەیە کەپێغەمبەری پێ ڕەوانەکراوە ﷺ بەڵێ دژی شوناس وعادەت ی جاهلیەت ی کوردە چونکە کورد تێکەڵاوی ژن وپیاو و ڕەشبەڵەک لەلای حەلالە و جلی ڕەنگاو ڕەنگ وسەری ڕووت وسفوری لەلای کورد ئاساییە بەڵام دەعوەی شێخ فەرمان بەنیقاب و حیجاب ی شەرعی ئەکات وڕێگری لەحەرامکراوەکان وموسیقا وبیدعە وخوڕافیات ئەکات بۆیە شکاندنی عادەت ی جاهلی کوردی واجبی شەرعیە کوردایەتی دین نیە تاهەرشتێ پێچەوانەی نەریت ی کوردی جاهلی کافربێت مانای ئەوەبێت ئەوشتە ئیسلام نیە بەڵکو ئەمە دەرخەری ئەو ڕاستیەیە ئێوە دینێکتان ئەوێ لـەگەڵ نەریتی کوردی جاهلیەت گـونجاو بێت نەک دینێک کە بۆ محمد ﷺ دابەزیوە بەڵێ تا وەهابیەت هەبێت خەڵکی لەخشتە ئەبرێت لەخشتە وڕێگەی شەیطان لائەبرێت بەرەو ڕێگەی الله تعالی لەڕێگەی شیرک وکوفر لائەبرێن بەرەو ڕووناکی تەوحید و ئیسلام وسونەت وطاعەت قال تعالی : {هەتا ئەوانەی باوەڕیان هێناوەو کاروکردەوەی چاکیان ئەنجامداوە لە تاریکییەکانی کوفرو نەزانیی و گومڕایی دەریان بێنێ بۆ ڕووناکی ئیمان وە هەر کەسێک باوەڕ بێنێ بە الله تعالی بەتاک وتەنها ئەویپەرستێت و کاری چاک ئەنجام با ئەوا الله تعالی ئەیخاتە ناو باخەکانی بەهەشتەوە کە لە ژێر دارەکانیانەوە ئاوو ڕووبار دێت و دەڕوا} بە هەمیشەییش تێیاندا ئەمێننەوە بەڕاستیی الله تعالی ڕۆزیەکی پاکی چاکی بۆ فراوان ئەکات لە بەهەشتدا.

وتاری گۆڤاری النبأ ی دەوڵەتی ئیسلامی

أَفَحُكۡمَ ٱلۡجَٰهِلِيَّةِ يَبۡغُونَۚ ﴿٥٠﴾

ئاخۆ ئەمانە ئەیانەوێ داب و یاسای جاهیلیەتی بەر لە ئیسلام زیندو بکەنەوە و بریارو حوکمی الله وەلانێن ؟

طاغـوتی تورکیا وحیزبـە مورتەدەکەی هەناسەی خۆیان ئەگرنەوە تاوەکو کـاتی کۆتای هاتنی ڕاپرسیەکە یەت کەبڕیار وابوو لەپاش چەند ڕۆژێکی کە ئەنجام بـدرێت هیوای خۆیان لەسەر ئەوە هەڵچنیوە لافی ئەوە لێ ئەیـەن بەو شێوەیـە خزمەتێکی گەورە ئەکەن بەئیسـلام وموسـڵمانان بەگومانی خۆیان بەم شێوەیـە موسڵمانان ئەپارێزن لەزاڵبون ی دەسەڵاتـی سووپا وئارەزووی پەرلەمان تارە

کان هەربـۆیە هەوڵ وکۆششی خۆیان بۆئەمە خستۆتە گەڕ و لەم پێناوەشدا بۆبانگەشەکردن ی خەڵکی بۆ بەشداریکردن لەم ڕاپرسیە بۆ ئەوەی خەڵکی ڕەزامەندی دەربڕێت بۆ پێشنیاری دەستکاریکردنی دەستوری طاغوت ی تورکی کە ئەردۆغان و حیزبەکەی پێشنیاریان بـۆکردووە

■ هەروەها زانا خراپەکارەکان کۆشش ئەکەن بۆئەوەی وا وێنای ئەم ڕاپرسیە بکەن کەئەمە هەڵبژاردنی نێوان کوفر وئیسلامـە هەرکەسێک لەسەنگەری ئەردۆغان ڕاوەستێت ودان بنێت بەو دەستکاریکردنە پێشنیارکراوەی دەستور ئەوە لەڕوانگەی ئەوانەوە کەسێکی موسڵمانی چاکەکارە وەهەرکەسێک کە لەڕووی ئەردۆغان بوەستێتەوە وڕەفزی دەستکاریە دەستوریەکان بکات ئەوا کەسێکی ناپاکە بەرامبەر بەئاینەکەی وبەکرێگیراوی جولەکە وخاچ پەرستەکانە ئابەم شێوەیە ئەوان پەڕەیەکی نوێ ئەنوسنەوە لەدرۆکردنیان بەناوی الله تعالی وتێکدانی دینی ئیسلام بۆ ڕازیـکردن ی طاغوتەکـان

■ ئەو دەستورەی کەئێستا دەوڵەتی تورکیا لەسەریەت ی دەستورێکی دەستکردە کەدەستەیـەک لەمورتەدەکان نوسیویانەتەوەولەڕێگەیەوە دەرگا بۆخەڵکی والا ئەکەن تاوەکو خەڵکی غەیری الله تعالی بکەن بەپەروەردگاری خۆیان بۆ بەپەروەردگارکردنی پەرلەمانتارەکان و قازیەکان و سەرۆکەکان بەڵکو بەزۆر خەڵکی بەم شیرکەوە پابەند ئەکەن

■ ئەو دەستکاریکردن وگۆڕانکاریەی دەستور کەئەردۆغان ی طاغوت ئەیەوێت گۆڕانکاری ودەستکاری بنەما کوفریەکانی دەستور ناکەن بەڵکو بنەماکوفریەکانی بەهێزتر ئەکەن ئەمەش لەڕێگەی داخستنی هەنێک لەو کەلێنانەی دەستور کەپێشتر کاری حوکمەتە مورتەدەکانی سەخت ئەکرد وە دەرگا والائەکات بەڕووی کودەتای سەربازی وڕێگە ئەیات بەناکۆکی لەنێوان طاغوتە هەڵبژێردراوەکان بۆ بەڕێوبەردن ی سیستەمی سیاسی دەوڵەت بەڵکو لەڕێگەی ئەم دەستکاریکردنە پێشنیارکراوە جێگیرکردنێکی نوێیە بۆپێدانی دەسەڵات ی یاسادانان وحوکم بەبەطاغوتەکان ی پەرلەمان و بەربەرەکانێکردن لەگەڵ پەروەردگاری جیهان لەم تایبەتمەندیانەی کەتەنها شیاو وشایستەیـە بۆزاتی الله تعالی جگە لەوەی ئەوکەسەی دان ئەنێت بەم دەستکاریکردنە پێشنیازبۆکراوە دانی ناوە بەتەواوی ئەم دەستورە کوفریەی تورکیا دانی ناوە بەکوفر وڕازیبووە بەکوفر وبانگەشەی بۆکوفر کـردووە بەهەمان شێوە ئەوانەشـی ڕەفزی ئەم دەستکاریکردنە ئەکەنەوە هەمان حوکمیان هەیە چونکە بەڕەفزکردنەوەی سـوورە لـەسەر مانەوەی دەستوری تورکی لەسەر ئەوشێوەیەی یەکەمجاری کەلەکوفردا هیچ ی کەمتر نیە لەشێوە دەستکاریکراوەکە وە ڕازیبونی خۆی ڕاگەیاندوە بەم کـوفرە هەربۆیە هەردووکـۆمەڵەکە ئەوانەی بەشداری لەم ڕاپرسیە ئەکەن کـافرن بە الله تعالـی دەستور ئەپەرستن وبەندەی دەستورن لـەجیات ی الله تعالی.

بەهاوشێوەی ئەم کارانە ئیخوانە مورتەدەکـان خەڵکـی بۆ کوفر ڕائەکێشـن ولەدین ی ئیسلام ئەیانبەنە دەرەوە هەرچەندە هەمووکـاتێک لەشوێنە جیاوازەکان وکاتە جیاوازەکاندا هەمان کاریان کردووە لەمێژووی ڕەشیاندا هەر لەسەرەتای دروست بونی ئەم کۆمەڵە لەسەر دەست ی طـاغوت حەسەن بەننا ئەوان سوورن لەسەر بەشداریکردن لەپەرلەمـان و بانگەشەکردن ی خەڵکـی بۆهەڵبژاردن ودانانی طاغوتەکانی ئەمەش لەڕێگەی هەڵبژاردن ی کاندیدەکان ی ئیخوان لەپێناو

بەدەستهێنان ی کورسی طاغوت ی لە مەجلس ی یاسادانان ئەمەش دوای ئەوەی کەئەوان سوێند ئەخۆن لەسەر ولاء بوونیان بۆ دەوڵەتە کوفریەکەیان بەویست ی خۆیان دان ئەنێن بەدەستورە جاهلیەکەی

ئیخوانە مورتەدەکان فێرنەبوون وانەیان وەرنەگرت لەتاڵیەکان وهەوڵە شکستخواردووەکانیان کەدیارترینیان ئەو ئەزموونەبوو لەم کۆتایانەدا لەمصر بەسەریان هات کەتوانیان جڵەوی حوکمڕانی وڵات بگرنە دەست ودەسەڵات بگرن بەسەر پەرلەمان بەڵام دەستورە دەستکردە تازەکەی خۆیان فەرزکرد لەجێگەی دەستوری کاربەدەستە حاکم بەغیری ماانزل الله کانی پێش خۆیان لەگەڵ هەموو ئەمەشدا ئەوان فێڵ لەلایەنگرەکانیان ئەکەن وایان تێ ئەگەیەنن کەئەوان بەگرتنە بەری ڕێگە گومڕایی دینی الله تعالی بەڕێوە پەیڕەو ئەکەن وشەریعەت ی پەروەردگار جێگیر وچەسپاو ئەکەن هەربۆیە هەموو دینەکەیان دۆڕاند ولەدوونیاکەشیان هیچیان بۆنەمایەوە کاتێک دۆستەکانیان لەطاغوتانی سوپا لێیان هەڵگەڕانەوە وکودەتایان بەسەرا کردن وحوکمەتەکەیانی هەڵوەشاندەوە وسەرۆک ومورشیدەکەی ئیخوانی دەستگیرکرد وزیندانی کردن وپەرلەمانی هەڵوەشاندنەوە ودەستورەکەشیانی گۆڕی وئەندامانی حیزبەکەشی کوشت وسەرخەرانیشی دەستگیرکرد حاڵیان خراپتری بەسەر هات لەوەی کەپێس شۆڕشی جاهلیەت لەسەری بوون

ئێمەش ئەمڕۆ جارێکی تر جەخت ئەکەینەوە و ئاگادارتان ئەکەینەوە لەکەوتنە ناو داوی ئیخوانە مورتەدەکان ورياتان ئەكەينەوە لەوەڵامدانەوەی بانگەشەکەیان بۆ بەشداریکردن لەو ڕاپرسیە چونکە کوفر کردن بەدەستوری دەستکردی تورکی واجبێکی مسۆگەرە لەسەر هەموو موسڵمانێک قال تعالی : {فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ} [البقرة : ٢٥٦] واتە : هەرکەسێک باوەڕی بەطاغوت نەبێت وکوفری پێبکات باوەڕ بەالله بهێنێت بەتاک وتەنها ئەوە بێگومانە دەستی گرتوە بەپەتی پتەو وبەهێزەوە کە هەرگیز هەڵناوەشێت و پچڕانیشی بۆ نییە وە الله تعالی بیسەر وزانایە .

بۆیە موافەقەکردن لەسەر هەربڕگەیەکی دەستور وەک پەسەند کردنی هەموو دەستورەکەیە چونکە هەمووی لەسەر بنەمای کوفری داڕێژراوە کەبریتیە لەپێدانی تەشریع وياسادانان بۆ غەیری الله تعالی ئەوەش کوفرە بەالله تعالی وهەڵگەڕانەوەیە لەدین ی ئیسلام لەهەموو ئەوەش خراپتر ئەوەیە کەسێک پێی وابێت ئەوەی ئەکەوێتە ناو ئەم کوفرەوە کارێکی چاکی ئەنجام یاوە یان دینی جێبەجێ کردوە قال تعالی {قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا (103) الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا (104)} [الكهف] واتە : ئەی پێغەمبەر ﷺ بڵێ ئایا پێتان بڵێم زیانبارترین کەس لای الله کێیە؟ ئەوانەن کە هەوڵ و تێکۆشانەکانیان لەم ژیانی دونیادا بەگومڕای وفیڕۆدا چوە چونکە بێ بڕوابوون و هەرچیشیان کردبێ لێیان وەرنەگیراوە لەگەڵ ئەوەیشدا لایان وایە کارێکی شیاوو شایستەیان ئەنجام یاوە .

هەروەها داوائەکەین لەموەحیدانی تورکیا وهانیان ئەیەین لەسەر بەئامانجگرتنی ئەم ڕاپرسیە و ناوەندەکان ی وبەشداربووانی بەهەموو ئەوەی لەتواناياندایە لەهێز وهەوڵدان بۆتێکدان ی وڕێگریکردن لەخەڵکی لەبەشداریکردن ی سەرەنجامی هەموو کارەکانیش هەر بۆالله تعالی یە والحمدلله رب العالمین.

(الافتتاحية) النبأ ژمارەی 75 9 ی رجب ی 1438 هـ

خەڵکی وریـــا بکەنەوە

لەمەلا چـیرۆک گـێڕەوەکـان و هاوشێوەکانیـان

نمونەی ئەوانەی هیچ پیشەو کارێکیان نیە تەنها ئەوەنەبێت لەسەر میمبەرەکان وکۆڕ وکۆبونەوەکان ودانیشتنەکان خەریکی چیرۆک گێڕانەوەن هەریەکەیان بەجۆرێـک چیرۆک ئەگێڕێتەوە وەک ئەو مەلایانەی کاریان بۆتە ئەوەی ڕووداوەکان ئەگێڕنەوە وەک مەلا سۆران عبدالکریم و مەلا فاتیح شارستانی و مەلا تاهیر کەلەباشی (نەوەی نوێ) ومەلا شێرزادی ئیخوانی و ... هاوشێوەکانیان پیشەوکاریان گێڕانەوەی ڕووداوەکان وچیرۆکەکانە جازۆریان بـەتایبەت مەلا ســۆران پیشەی ئـەوەیە سەیری

وتارەکانی بکەن ئەبێت ئیلا تێیدا بڵێت ئافرەتێک بەدەم گریانەوە تەلەفۆنی بۆکردم وپێی وتم مامۆستا مێردەکەم ئاوا وئاوایە جاهەنێکات زۆر وردترە لەگێڕانەوەدا تەنانەت کاتی تەلەفۆنەکە بەدەقە وسەعات ئەگێڕێتەوە کەلەدوای دووانزەی شەو بۆی کـراوە لەفڵان سعات وئەوەندە دەقە تەنها ئەوەی ماوە چرکەی دەقەکەش بگێڕێتەوە ! بەڕاستی ئەم چیرۆکـگێڕەوانە نەک نابێت گەورە بکرێن وگوێیان لێ ڕاگیرێت بەڵکو ئەمانە ئەبێت لەمزگەوتەکان دەربکرێن وپەلکێش بکرێن بـۆ دەرەوە چوونکە پێغەمـبەر ﷺ

وریایکردووینەتەوە لەم کەسانە.

فەرموویەت ی ﷺ : (لەکۆتای زەماندا خەڵکانێک پەیدا ئەبن لەئومەتەکەم قسە وباسانێک ئەگێڕنەوە نەخۆتان نەباوباپیرانتان نەتان بیستوە (واتا گێڕانەوەکانی لەدەرەوەی قال الله وقال الرسول و چیرۆکە شەرعیەکانە) جابۆیە وریابن خۆتان لەوانە بپارێزن) [رواه مسلم]

هەروەها ئیمام ی الطبراني لە خبَّاب ی کوڕی الأرت لە پێغەمبەر ﷺ گێڕاویەتیەوە فەرموویەت ی : (بەنی اسرائیل کاتێک لەناوچوون کەدەستیان کرد بەچیرۆک گێڕانەوە)

بۆیە چیرۆک گێڕەوەکان ئەبێت بکرێنە دەرەوە لەمزگەوتەکان لەمۆبایلەکانتان بلۆکیان بکەن سەیریان مەکەن گوێیان لێ ڕامەگرن تەنانەت هاوەڵان خۆیان لەمزگەوت دەرئەچون گەر چیرۆک گێڕەوەیەک لەمزگەوتەکە بوایە

سالم فەرموویەت ی بینیم ابن عمر لەمزگەوت هاتە دەرەوە ئەیفەرموو : (هیچ شتێ لەمزگەوت دەری نەکردم تەنها دەنگی ئەم چیرۆک گێڕەوەیەتان نەبێت) [كتاب الحوادث والبدع ابوبكر الطرطوشي 109] **(واتا هاوەڵان هێندە بێزاربوون وهێندە ڕقیان لەچیرۆک گێڕەوەکان بووە ئەی چی بگات بەوەی چیرۆک گێڕەوەکان مورتەد وکافر وزندیق بن ؟؟؟**

ئیمام ی الطبراني لەعەمری کوڕی زرارة گێڕاویەتیەوە فەرموویەتی : (عبدالله ی کوڕی مەسعود بەسەر سەرمەوە ڕاوەستا منیش چیرۆکم ئەگێڕایەوە پێی وتم ئەی عەمر گومڕایەکت داهێناوە یان ئەوەیە تۆ لەمحمد ﷺ هیدایەتدراوتر وشارەزاتری ؟ عمر ئەڵێت دوای قسەکەی ابن مسعود) خەڵکەکە هەمووی ڕۆشتن تاکەس بەدەورمەوە نەما.

بەڵێ ئائەمەیە ڕێبازی هاوەڵان وسەلەف ئاوا بوون لەگەڵ چیرۆک گێڕەوەکان تۆش ئێستا خۆت پێ شوێنکەوتەی سەلەفە کەچی کاریگەری بەو چیرۆک گێڕەوانە ؟ دەی فەرموو خۆت هەڵسەنگێنە وخۆت بپێوە لەگەڵ کردار وگوفتاری هاوەڵان لەگەڵ چیرۆک گێڕەوەکان

لە ابن عمر گێڕاویانەتەوە کەفەرموویەت ی : (لەسەردەمی پێغەمبەر ﷺ وابوبکر وعومەر وعوثمان چیرۆک گێڕەوە نەبووە بەڵکو ئەم چیرۆک گێڕەوانە کاتێک پەیدا بوون کەفیتنەکان دەرکەوتن) [أخرجه ابن ماجه (3754)]

لەکتاب البدع ی ابن وضاح هاتوە بەژمارە 38 ضحاك ئەفەرموێت : (بینیم عومەری کوڕی عبدالعزیز ئەو چیرۆکگێڕاوانە وئەوانەشی لەگەڵیان دائەنیشن هەموویانی زیندانی ئەکرد)

بەژمارە 39 هاتوە عومەری کوڕی عەلاء یەمانی پرسیاری لەسوفیان ی ثەوری کرد پێی وت ئەی باوکی عبدالله ڕووکەینە چیرۆک گێڕەوەکان ؟ فەرمووی پشتکەن لەهەموو بیدعە وداهێنراوێک.

ابن الحاج فەرموویەت ی: (مەجلس ی زانست ئەوەیە باسی حەلاڵ وحەرام وشوێنکەوتنی سەلەف ی تێدابکرێت الله تعالی لێیان ڕازی بێت نەک مەجلس ی چیرۆک گێڕەوەکان چونکە ئەوە بیدعەیە پرسیار کرا لەئیمام ی مالک لەبارەی دانیشتن بەدیار چیرۆک گێڕەوەکان ئەویش فەرمووی پێم باش نیە دانیشێت لەگەڵیان چونکە چیرۆکگێڕانەوە بیدعەیە) [المدخل 2/144]

وەهەروەها ئیمام ـی مالك فـەرموویەت ـی : (لەسـەر خەڵکی پێویست ناکات کەوەک وتاربێژ ڕوویان تێکەن)

[الحوادث والبدع الطرطوشی]

أبي قلابة عبد الله بن زيد فەرموویەت ـی

(ما أمات العلم إلا القصاص يجالس الرجلُ الرجلَ سنةً فلا يتعلق منه شيء و يجلس إلى العالم فلا يقوم حتى يتعلق منه شيء)

هیچ کەسێ زانست لـەناوناوبات وەک چیرۆک گێڕەوەکـان پیاو لەگەڵ چیرۆکگێڕەوانەدا دانیشێت سـاڵێک هیچ زانستێکیان لێوە فێرنابێت بەڵام کاتێک لەگەڵ زانایەک دائەنیشێت هەڵناسێت ئیلا سـودێـک وەرئەگرێت) [حلية الأولياء (2/287)].

پـاشان چیرۆک گێڕەوەکان لەبەرخودی ناوەکە نیە سەر زەنشت ئەکرێن بەڵکو بەهۆی ئەوەیە کەلام وقسە لەبڕی زانستـی شەرعی ئەیەن بەگوێی خەڵکیدا وەک

ابن الجوزي ئەفـەرموێت : (والقُصَّاصُ لا يُذَمون من حيث هذا الاسم وإنما ذُم القُصَّاصُ لأن الغالب منهم الاتساع بذكر القَصَصِ دون ذكر العلم المفيد ثم غالبُهم يُخَلِّط فيما يورده وربما اعتمد على ما أكثره محال)

واتە : چیرۆک گێڕەوەکان سەرزەنشت نەکراون لەڕوانگەی ناوەکەیانەوە بەڵکو سەرزەنشت ـی چیرۆک گێڕەوەکان کراوە بەهۆی ئەوەی زیاتر خەریـکی گێڕانەوەی بەسەرهاتن بەبێ باسکردن ـی زانستێـکی بەسوود پاشـان زۆرێکیان تێکەڵ ئەکەن لەوشتانەی ئەیگێڕنەوە بەڵکو پشت ئەبەستن بەوشـتانە کەزۆربەی ناڕاست ومەحاڵن [تلبيس إبليس(134)]

هەمان حوکم ـی ئەم چیرۆک گێڕەوانە ئەگرێتەوە ئەوکەسـانەی کە میمبەرەکانی بانگەواز بەکارئەهێنن تەنها بۆقـسە وبەسەرهات و وتی وتیان و ئاوا ئەڵێن وئاوایـان وت ئەم جۆرە کـەسانە کەخەریکی (کەلام) قسەکردن و بەسەرهات گێڕانەوەن جاڕاست وناڕاست تێکەڵ ئەکەن و هەرخەریکی قسە وڕووداو وبەسـەرهاتن ئائەم جۆرە کـەسانە لەچینی چیرۆک گێڕەوەکان هەژمارئەکرێن چونکە ئەمانە بەسەیرکردنیان وگوێگرتن لێیان نەزانستێک فێرئەبیت نەسونەتێک نەواجبێک نەحوکمێ شەرعی بەڵکو زۆرجار ئەمانە ئەبنە هۆی ئەوەی لەدین وعەقیدەکەشت بکەویتە گومانەوە بۆیە صەحابە ئاسا لەهەرکوێ چیرۆکگێڕەوەکان وهاوشێوەکانیان لەوانەی خەریکی قیل وقـالن لەهەرکوێ بینران دەریان کەن تەنانەت هاوەڵان گەر ئەوکەسـانەیان پێ دەرنەکرایە خۆیان لەمزگەوتەکەش دەرئەچون دەسا ئێوەش دینەکەتان بەتووندی بگرن ئەوجۆرەکەسـانە و لەهاوشێوەکانیان لەهەرجێگەیـەک بینران کاتی زێڕینی خۆتان ـی پێ مەکوژن گەر بۆ یەک دەقـەش بێت گوێیان لێ ڕامەگرن بەڵکو بەدەنگیان بێزار بن ولەقسەیان ماندووبن بگەڕێن بۆئەوشتەی سودی دینەکەتانی تێدایە وقیامەتانی لەسەر وەستاوە

الله تعالى لەفیتنەی ئەهلی قسە وکەلام وچیرۆکگێڕەوەکان و ڕووداو باسکەرەکان ـی ڕۆژگار بمان پارێزێت کەبەرگی دینیان پۆشیوە تابەوشێوازە خەڵکی لەکرۆکی شەرع دووربخەنەوە .

هەنێک لە بەناو دەوڵەتەکان ی ئێستا

بە حاکم و زانا بەکرێگیراوەکانیان و ئیخوانیەکان و جەهمیەکان ومورجیئە

هەنێک لـە بـەناو دەوڵـەتەکان ی ئێستا بەحاکم و زانا بە کرێگیراوەکانیـان لە مورجیئە وجەهمیەکان وئیخوانیـە کان ئەڵێن ئێمە بۆیە وازمان هێناوە لـە حوکمکردن بـەشەریعەت ی ئیسلامی چونکـە گەر حوکم بەشەرع بکەیـن زلهێزەکان ئابڵۆقەی ئابوری وهێرشی سەربازی ئەهێنن بۆسەرمان وسەقامگیری وڵاتمان ئەشێوێنن بۆیە ناوێرین حوکم بـەشەرع بکەین چونکە توانای ئەوانمان نیـە !

ئەم وتەیـە هەنێ کەس بەعوزر ئەی بینێت بەڵام ئەگەر ئەمە عوزربێت ئەوا ئەبێت عوزر بەکافران ی قورەیش بدرێت چونکە ئەم بیانوە هەمان بیانوی قورەیش بوو کەوتیان {بت پەرستەکانی مەککە وتیان ئەگەر پەیڕەوی لە دینەکەی تۆ بکەین ئەوا لەسەر ئەم زەویی و ناوچەی خۆمانەدا دەرفێنرێین} [القصص : ٥٧]

وەهەمان بیانوی دوو ڕووەکان بوو کەالله تعالـی باسی کردوون وفەرموویەت ی : {ئەبینی ئەوانەی کە لەدڵیاندا بەرامبەر بەدینی ئیسلام گومان و نـەخۆشی هەیە خێرا ڕائەکەن بۆ بەدۆستکردن ی کافران وبیانوو ئەهێننەوە وئەڵێن ئەترسین دووچاری بەڵاو ڕووداوێک ببین بۆیە ئەیانکەینە پشتیوان و ئاشنای خۆمان} [المائدە : ٥٢]

هەنێکـی تریـان حوکم بەشەرع ناکـەن بەبیانوی ئەوەی حوکم ی الله لـەگەڵ سەردەمەکان ناگونجێت وسەردەمەکەی تێپەڕیـوە وبەسەرچوە وە حوکمەکان ی ئیسلام تایبەت بوونە بەو سەردەمەی پێغەمبەر ﷺ بەڵام ئەم کافرانە بێ ئاگان لـەوەی کاتێک عیسا دائەبەزێت تەنها حوکم بەشەریعەتەکەی پێغەمبەر ﷺ

ئەکات کەواتا حوکم ی الله تعالى ناکۆک نیە لەگەڵ هیچ سەردە مێک بەڵکو کێشە لەخودی ئەوکار بەدەستە کافرەیە کەپێی وایە حوکمی الله نەگونجا وە بۆ بۆسەر دەم ی ئێستا چونکە الله تعالى پێغەمبەرەکەی ڕەوانەکردووە بۆ هەموو خەڵکی لەهەموو سەردەم وکاتێکدا قال الله تعالى : {قل يا أيها الناس إني رسول الله إليكم جميعا} [الأعراف : ١٥٨]

وەناوبردن ی حوکمی الله تعالى بەوەی بۆسەردەمی خۆی بووە و بەسەرچوە وئێستا باوی نەماوە هەمان قسەی قوڕەیشیە کافرەکانە کە الله تعالى لەبارەیانەوە فەرموویەت ی : {ئەوکاتەش کە هاتنە لات دەسەکەنە مشتومڕکردن لەگەڵت و کافرو بێ باوەڕەکان ئەڵێن ئەم قورئانە هەر ئەفسانەو وچیرۆکی خەڵکانی ڕابردووە لەوە بەولاوە هیچ ی تر نیە } [الأنعام : ٢٥]

> الله تعالى لەقورئاندا ڕوونیکردۆتەوە ئەوانەی پەیڕەوی لە حوکم وشەریعەتەکەی ناکەن بێ باوەڕەکان و دووڕووەکان وگـاور و جولەکەکانن

قال تعالـى : {نەخێر بەپەروەردگارت ئیمانیان نیە تاوەکو تۆ نەکەن بەدادوەری خۆیان لەهەرکێشە وناکۆکیەک کەلەنێوانیان ڕوو ئەیات} [النساء : ٦٥]

وقال تعالى : { کاتێکیش پێیان بوترێ وەرنە لای ئەو بڕیار و بەرنامەو شەریعەتەی اللـه تعالى دایبەزاندووە وەرنە لای بڕیاری پێغەمبەر تا کێشەکەتان بۆ ببڕێتەوە کەچی دووڕووەکان ئەبینی رووت لێوەردەگێڕن وپشت هەڵەکەن } [النساء : ٦١]

پێغەمـبەر ﷺ فەرموویەتـی : {لعن الله من غيَّر منار الأرض} نەفرەتی الله تعالى لەو کەسەبێت کە سنوری زەوی ئەگۆڕێت.

سەرنج بەن نەفرەت ی کردووە لەوکەسەی سنوری زەویەک بگۆڕێت بۆئەوەی مافی بەندەکان نەخورێت ومافی بەندەکان پێشێل نەکرێت ئەی ئەبێت حاڵی ئەو کەسە چۆن بێت سنورە شەرعیەکان ئەگۆڕێت ودەست درێژەکاتە سەرمافی حاکمیەت ی الله تعالى کەبەم هۆیەوە تەوحید پێشێل ئەکات وستەمیش لەمافی بەندەکان ئەکات

کەچی جەهمیەکان ئەڵێن گەر دەست درێژکاتە سەر مافەکان ی الله تعالى ش هەر براگەورەمانە و خۆشەویستمانە و خوێنمان لەڕێگەی مانەوەیەتی لەدەسەلاَت لەدژی خەواریجەکان کەلەدژی ڕاپەڕیون ! وازهێنانیان لەحوکم ی الله تعالى بەبیانوی کوفری وەک

ئەوەی ئەڵێن جێ بەجێکردن ی شەریعەت ئەبێتە هۆی ئەوەی مافی هەنێک خەڵک پێشێل بکرێت ویەکسان ی بەرپانابێت ! والعیاذ باللە ئایا اللە تعالی کەخۆی هەموو جیهانی دروستکردووە نەیزانیوە چی حوکمێک عەدالەت و شیاوە بۆ دروستکراوەکان ی ؟!

اللە تعالی فەرموویەت ی : {بڵێ ئەی پەروەردگارم ئەی بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەویی زانای پەنهان و ئاشکرا زانا بەد یار و ن ادیار هەر تۆلە نێوان بەندەک انی خۆت ا داو وریی ئەکەیت لەو شتانەدا وا کێشەو جیاو ازییان تیا هەیە هەرت ۆ بریا ری تێ رو تەسە ل ئەدە یت و هەق و ناهەق جیا ئەکەیتەوە}[الزمر : ٤٦]

بەڵـی ئەو بڕیارانەی اللە تعالی یاویەتی لوتکەی عەدل و هەق ە مافەکان بەهەق دابەش ئەکات پـاشان هەربەئەقڵیش ناگونجێت یەکسان ی نێوان کافر وموسڵمان و نێر ومێ بکرێت لەماف وئەرکدا گەر ئەم یەکسان نەکردنە لای ئێوە پێشێل کردن ی مافەکانە ئایا خۆتان لەیاساکانتاندا بۆچی لەیاری تۆپێن ئافرەت وپیاو یەکسان ناکەن و بەرامبەر بەیەکتری دایاننانێن ؟ چونکە پێتان وایە لەدادپەروەری نیە دوو ڕەگەزی جیاواز بەرامبەر بەیەکتربکرێن کەلەهێزدا یـەکسان وهاوتەریبی یەکتری نین

کـەواتا بۆچی ڕەخنە لەحوکم ی اللە تعالی ئەگرن کەاللە تعالی کاتێ ئافرەت وپیاوی لەهەموو ڕوویەکەوە یەکسان بەیەکی نەکردووە وە کافر وموسڵمان ی یەکسان نەکردووە چونکـە لەعەدالەت نیە کەسی موسڵمان وکافر لەماف وئەرکدا یـەکسان بن وەکچۆن ئێوە گەر کەسێ شەهادەی دکتۆرای هەبێت ناتوانن هەمان ئەرک ومافی ئەم کەسە بەن بەکەسێک کەهیچ شەهادەیەکی نیە بۆیە جیاکاری لەماف وئەرک لـەنێوان

کافر وموسڵمان وئافرەت وپیاو لوتکەی دادوەریە

ئایا ڕەوایە بەبیانوی یەکسانی خەستەخانە مرۆڤە ساغ ونەخۆشەکان هەموویان کۆبکاتەوە بڵێت هەرچارە سەرێکم یا بەنەخۆشەکە ئەیەم بەساغەکانیش لە پێناو یەکسان ی کۆمەڵاتی؟

بێگومان نەخێر ئەڵێن شتی وا نەگونجاوە ئەبێت جیاوازی بکرێت لـەنێوان نەخۆش وکەسی ساغ دا دەی کەواتا بۆ ڕازی نین کەاللە ی زانا بەنهێنیەکان جیاوازی بکات لەنێوان نەخۆش و ساغەکان لەنێوان کافر وموسڵمان لەنێوان بەهێز وبێ هێز لەڕووی ماف وئەرکەکان ؟

پرسیارێکی تر ئایا ڕەوایە کەسێک شەو ڕۆژ کارێک بکات کەسێکی تر لەماڵ دانیشێت وهیچ کارنەکات هەردووکیان وەکو یەک بەیەکسان ی پاداشت بکرێن ؟

ئایا ئەکرێ بەبیانوی یەکسان ی ئەو دووکەسە وەکو یـەک مانگانە پارەیان پێ بدرێت بەبیانوی یەکسان ی لەمافدا ؟ بێگومان نەخێر بەڵکو ئەوە ستەم وناهەقیە چونکە کەسێک کارەکات ماندوو ئەبێت کەسێکی تر هیچ کارناکات وهەمان پاداشتیش وەرئەگرێت کەواتا لێرەدا ستەمکرا لەوکەسەی کەکارەکات وماندوو ئەبێت لەژێر ناوی یەکسانی لەمافدا !

کەواتا دادپەوەری ئەوەنیە هەموو چینەکان لەماف وئەرکدا ولەسزا وپاداشتدا وەک یەک یەکسان بن بەڵکو یەکسان بن چونکە هەنێجار یەکسانکردن ستەمە

ودژی دادپەروەریەهە بۆیە الله تعالی لە جیاوازیکردن لە نێوان ماف وئەرکەکان بۆچین وتوێژەکان لوتکەی عەدالەت و زانای ودانایی خۆی پیشان یاوین وەک پێغەمبەر ﷺ فەرموویەت ی : (فأعطِ كُلَّ ذي حَقٍّ حَقَّه) بۆیە لەئیسلامدا جیاوازیکردن لەماف وئەرک وپاداشت وسزا دادوەریە چونکە یەکسانی ڕەها لەگەڵ ئەقڵیش ناگونجێت

پاشان ئەڵێن جێ بەجێکردن ی شەریعەت ئەبێتە هۆی ئەوەی کەسێ دزیکرد دەست ی ببڕدرێت ئەمەش ئەبێتە هۆی کەم ئەندام کردن ی مرۆڤێک ئێمەش ئەڵێین ئەمە لوتکەی جەهلی ئەقڵی ئێوەیە چونکە دەستێک ببڕێت باشترە لەوەی دەستێک ماڵی هەزاران موسڵمان ببڕێت وبیدزێت چونکە بەم هۆیەوە سەقامگیری وئەمن و دڵنیابون لەسەر ماڵ وسامان یەتە ئاراوە وخەڵکی لەترس ی ئەوەی ماڵیان بدزرێت لەدوودڵیدا نابن وبەرژەوەندی گشتی موسڵمانان بەرقەرار ئەبێت

بەپێچەوانەی سزای زیندانەکەی ئێوە کەکەسی دز لەزیندانەکانەوە فێری فێڵی تازە ترئەبێت بۆکاری دزێتی وە ئیسلام دەست ی دز ئەبڕێت تاوەک موسڵمانان وەک ئێوەیان لێ نەیەت کەدز ئەکەن بەسەرۆکی وڵات و داهات وموڵکی خەڵکی هەمووی ئەدزێت لەپێناو بەرژەوەندی خۆی و خۆشگوزەرانی خانەوادەکەی وخێڵەکەی

هەربۆیەش ترستان لەحوکم ی ئیسلامە چونکە ڕێگرە لەفەسادیەکانتان بۆیە باشترین حوکم کەپڕە لەلوتکەی عەدل کەبەشەرع وبەئەقڵ وبەفیطرەت ی پاک هەمووکەسێک هەست بەو دادوەریە پاکە ئەکات کەلەحوکم ی الله تعالی هەیە کەخاوەن تەواوترین و پڕدادوەرترین حوکمە قال سبحان وتعالى : {أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ} [التين : ٨] والحمدلله رب العالمين

وەڵامێک بۆ دەجال قانع خورشید ـی ئیخوانی موعتەزیلی

ئەڵێت

- دینی ئیسلام هی هیچ کۆمەڵێک نیە !

1

- موعتەزیلە بەعالم و عەوامیانەوە وەک من وتۆ بەشێکن لەئومەتی ئیسلام ـن

2

- بیستومانە خیرالقرون سەردەمی پێغەمبەر ﷺ و چینی دوواتر وچینی دووای ئەوانی ترە ئەمە مەدرەسەی ئەهلی سونە وجەماعەیە بەئەشاعیرە وماتوریدی دوواتر سەلەفیەکان هاتن ئەشاعیرە وماتوردیدیەکانیان دەرکرد سەلەف بەپێی ئەوفەرموودە سێ سەدەکەیە لەهاوەڵان و تابعین کەموعتەزیلە لەناو تابعینابوون

3

- یەک عالم ـی ئەهلی سوننە وجەماعە نەیانوتوە موعتەزیلە کافرە !

4

وەڵام دانەوەی ئەم نەزانە متعالم ـە کەخۆی زۆر بەئەهلی علم ئەزانێت تەنها بەم چوار خاڵە لەم قسانەیدا ئاست ـی علم ـی ئەم کەسەتان پیشان ئەیەین

١- بەڵێ خاوەن ڕاستەقینەی ئیسلام تەنها یەک کۆمەڵ ودەستەن کەلەناو 72 کۆمەڵی گومڕا تەنها ئەوانن ئیسلامی ڕاستەقینە پەیڕەو ئەکەن وهەرئەوانیش لە قیامەت ڕزگاریان ئەبێت کەواتا ئەوقسەیەت کە ئەڵێیت (دینی ئیسلام هی هیچ کۆمەڵێـک نیە !) ئەمە ڕەدکردنەوەی چەندان ئایەت وفەرموودەیە کەئەم ئیسلامە بەتەنها یەک کۆمەڵ لە موسڵمانان بەڕێوەی ئەبەن و پەیڕەوی لێ ئەکەن وەکو خۆی بەڵام گروپ وکۆمەڵەکان ـی تر هەمووی لادەرن لەو ئیسلامەی الله تعالی بۆ محمدی ناردوە ﷺ شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیة رحمه الله تعالی فەرموویەت ـی : (شایستەترین ـی خەڵکی بەوەی لەکۆمەڵی ڕزگاربوو بن بریتین لەئەهلی حەدیث وسونەت ئەوانەی کەهیچ پێشەوایەکیان نیە دەمارگیریان بۆی هەبێت تـەنها پێغەمبەر نەبێت ﷺ وەئەوان زاناترین ـی خەڵکانن بەوتار وڕەفتارەکانی پێغەمبەر ﷺ) [مجموع الفتاوى) (3/347)]

بەڵام جگە لەئەهلی سونەت کە پەیڕەوکاری هەقیقی ئەهلی سونەتن شێخ ـی ئیسلام ئەفەرموێت: (بەڵام کۆمەڵ وگروپەکان ـی تر ئەهلی لادان وپەرتەوازەیی وبیدعە وهەواو ئارەزوون) [مجموع الفتاوى (3/345)]. کەواتا ئیسلام ـی هەقیقی تەنها لەیەک کۆمەڵدا کۆبۆتەوە نەک ئەوەی قانع خورشیدی نەزان ئەیڵێت .

خاڵی دووەم کە ئەڵێت موعتەزیلە بەعالم وعەوامیانەوە وەک من وتۆ بەشێکن لەئومەتی ئیسلام ـن لەخاڵی چوارەم ئەڵێت یەک عالم ـی ئەهلی سوننە وجەماعە نەیانوتوە موعتەزیلە کافرە ! لەوەڵام ـی ئەم دوو درۆی درۆزانە ئەڵێم لەبڕی زانایەک من ئیجماع ـت بۆ ئەهێنم بەڵکو لەبڕی تەنها وتەی زانایانی سەلەفی وتەی ئەو ماتوردیدیانەشت بۆ ئەهێنم کەتۆ بەئەهلی سونەتیان ئەزانیت یەکەم ئیجماعی سەلەف لەسەر تەکفیرکردن ـی موعتەزیلە بەمطلق ـی ئیمام ـی ابن قیم لە مختصر الصواعق المرسلة پەڕەی 524 ئەفەرموێت : (تێڕامێنە لەبرایەتی نێوان ئەمانە وئەو موعتەزیلانە کەسەلەف کۆدەنگ بوون لەسەر تەکفیرکردنیان بەڵکو ئەمانە لەتعطیل کردن پێش موعتەزیلەش کەوتون وزیاتر لەتعطیل ڕۆچوون).

کەواتــا ئەمە وەڵام بۆ جەهلی یەکەمت کەئەڵێی عالم وعەوام ـی موعتەزیلە بەشێکن لەئومەت واتا بەهیچ جۆرێک تەکفیرناکرێن بەڵام ئەوە ئیجماع لەسەر تەکفیری ڕەهای موعتەزیلە بەڵگەش لەسەر تەکفیری دیاریکراوی موعتەزیلەکان لەدوای ئیقامە بڕوانە [شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة ئەثەری ژمارە 423 بەرگی 2 پەڕەی 279]

لەوەی الحافظ ابن عساکر بەسەنەدەوە گێڕاویەتیەوە کە ئیمام ـی شافعی گفتوگۆ قسەی لەگەڵ حفص ـی الفردی (موعتەزیلی) کرد کەحفص ئەیگوت قورئان مەخلوقە ئیمام شافعی دوای هێنانەوەی بەڵگە لەسەری تەکفیری کرد

الربیع ئەفـەرموێت (دووای ئەوەی حفص لەلای شافعی دەرچوو ووتی شافعی ویستی لەگەردنم بـات) [تبيين كذب المفتري [ص/339-340]

پاشان لەلای زانایان ـی ئەهلی سونەت موعتەزیلە بەلقێک لەجەهمیەکان دانراون لەحوکمدا جیانەکراونەتەوە شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیة رحمە الله تعالی فەرموویەت ـی : (یەحیای کوڕی عەمار ئەیفەرموو موعتەزیلە جەهمی نێرینەن وئەشعەریەکان جەهمی مێینەن مەبەستیان لەو ئەشعەریانەیە سیفاتە خەبەریـەکان نەفی ئەکەن) [الفتاوى 6/360]

لەوتەیـەکی تردا ئەفـەرموێت : (موعتەزیلە نێرەمووکی جەهمیەکانن) [مجموع فتاوى ابن تيمية (8/117)]

کەواتا موعتەزیلە هەمان حوکمی جەهمیەکانن کەسەلەف کوڕان بوون لەسەرتەکفیرکردنیان وەک شێخ ـئیسلام ابن تیمیة رحمـە الله تعالـی فەرموویەت ـی :

(جەهمیەکان ئەوانەی سەلەف تەکفیریـان کردوون بەتەکفیرکردن ـی ڕەها ئەگەرچی کەسی دیاریکراو لەوان تەکفیرناکرێت تادوای ئیقامە حوجە) [الفتاوى (2/352]

ئیمام ـی ابو یعلی الفراء ـی حەنبەلی ئەفـەرموێت: (لەمەزهەب ـی حەنبەلی ڕاجیاوازی نیە لەسەرتەکفیر کردن ـی موعتەزیلە بەهۆی ئەو قسانەی ئەیڵێن لەوانە وتنی قورئان مەخلوقە ونەفیکردن ـی بینینی الله تعالی)

[106 كتاب الروايتين والوجهين ابويعلى الفراء]

تەکفیرکردن ـی ماتوردیەکان بۆ موعتەزیلە محمد المرتضی الزبیدی شرۆڤەکاری کتاب ـی إحیاء علوم الدین ئەڵێت : (زاناکـانمان ـ ماتوریدیەکان ـ لە وراء النهر کەسیان ڕاجیاوازیان نیە لەتەکفیرکردنی موعتەزیلەکان (وراء النهر لەئێستادا کازاخستان و ئۆزبکستان وترکستان وطاجکستان ئەگرێتەوە) [إتحاف السادة المتّقين (2/135)]

ئەوەش زانا بەناو ئەهلی سونەکان ـی خۆت کە تەکفیری موعتەزیلە ئەکەن بە نەقڵکردن ـی ئیجماعی زاناکان ـی ماتوریدی کەچی تۆ داوای ئەوەت کرد کەیەک زانا نەبووە لەئەهلی سونەت تەکفیری موعتەزیلە بکات

پاشان خاڵـی چوارەم کە ئەڵێیت بیستومانە خیرالقرون سەردەمی پێغەمبەر ﷺ و چینی دوواتر وچینی دووای ئەوانـی ترە ئەمە مەدرەسەی ئەهلی سونە وجەماعەیە بەئەشاعیرە وماتوریدی دوواتر سەلەفیەکان هاتن ئەشاعیرە وماتوردیەکانیـان دەرکرد سەلەف بەپێی ئەوفەرموودە سێ سەدەکەیە لەهاوەڵان و تابعین کەموعتەزیلە لەنـاو تابعینابـوون

لێرەیا ئەم قانع ـە نەزانە ئەیەوێ بڵێت هەموو ئەو کۆمەڵانەی لەوسێ سەدەیە بون هەمووی بەباشترینەکانی ئومەت دائەنرێن لەناویاندا ئەشعەری وماتوریدی وموعتەزیلە بەنمونە ئەهێنێتەوە!

یـەکەم ئەشعەریەکان کە خۆیان ئەیەنە ابو حەسەن ـی ئەشعەری ئەبێت ئەوە بزانین ابو حسن لە ساڵی 260 ـی کۆچی لە دایکبوە چل ساڵ تەمەن ـی موعتەزیلە بووە کەواتا تاکۆتای هاتنی سێ سەدەکە شتێک نەبوە بەناوی عەقیدەی ئەشعەری تۆچۆن ئەشعەریەتت کرد بەبەشێک لەسەلەف ؟ ئەمە جەهلی یەکەم پـاشان ماتوریدیەکان کەئەمانە شوێنکەوتەی أبي منصورٍ محمَّدِ بنِ محمّد الماتريدي السمرقنْدي (کـەلەسالـی 333هـ) وەفاتی کردووە لە سەدەی چواری هجری ـدا ئەم عەقیدەیە دەرکەوت بەڵام ناسراو نەبوو لەناوخەڵکیدا لەسەدەی پێنج ـدا بڵاوبووەوە ئـایا کاتێک شوێنکەوتوانی سەلەف ئەو دوو عەقیدە گومڕایە لە سەلەفیەت دەرئەکەن هیچ ناهەقی و ستەمێکیان کردووە ؟ لەکاتێکدا لە ڕووی کات و لە ڕووی سەدە ولە ڕووی عەقیدەیشەوە ئەو دووعەقیدەیە هیچ پەیوەندی بەعەقیدەی سەلەفەوە نیە

پاشان کە ئەڵێی موعتەزیلە لەناو سێ سەدەکە بوون ولەچینی تابعین بوون واتا ئەتەوێ بڵێی کەواتا موعتەزیلە سەلەفی چاکەکاری ئێمەن ؟! خۆئەگەر بەوقسەی تۆبێت خەواریج یش لەچینی تابعین بوون کە کوژران و لەناوبران بەهەمان شێوە قەدەریەکان لە چینی تابعین بوون کە تەکفیرکران ئایا لەبەر ئەوەی خەواریج وقەدەری وموعتەزیلە لەچینی تابعین وناو سێ سەدەکە بوون ئیتر تەنها بەبونیان لەوسەردەمە ئەبن بە ئەهلی هەق وخاوەن شەرع ؟ گەربڵێی بەڵـێ کەواتا تۆ ئەبێت بڵێی هــاوەڵان هەڵەبوون لە کوشتاری خەوارج کەکوشتنی خەوارج بەدەقی فەرموودە پاڵپشت کراوە لەگەڵ ئیجماعی هاوەڵان تەکفیری قەدەریەکان بەهەمان شێوە خۆ مانعی زەکات و مسیلەمەی کذاب و پێغەمبەرە درۆزنەکان لەوسەردەمانە دەرکەوتن ئـایا بەئەقڵی کەم وکورت ـی تۆ هەموو ئەوان ئەبن بەسەلەفی چاکەکاری ئێمە ؟ ئەمە نیشانەی نەفامی وتێنەگەشتنی تۆیە لەفەرموودەی باشترین ـی خەڵکی سەردەمەکەی منن پاشان ئەوانەی دووای ئەوان یەن پاشان ئەوانەی دووای ئەوان یەن

مەبەست پێی ئەوەیە باشترین خەڵک لەوسەردەمە هاوەڵان بوون نەک هەموو خەڵکەکە چونکە ئەگەر بەوتێگەشتنە خوار ولارەی تۆبێت قوڕەیشە بتپەرستەکان لە چاکترین ـی خەڵکانن ! بەڵکو مەبەست پێی لەهاوەڵانە پاشان ئەوانەی دووای ئەوان یەن واتا ئەوکەسانەی کەوەک هاوەڵان دینداری ئەکەن وشوێن ڕێبازی ئەوان ئەکەون چونوکە خـودی پێغەمبەر ﷺ فەرموویەت ـی (هەموو ئەو 72کۆمەڵە بۆئاگرن تەنها یـەک کۆمەڵ نەبێت کەلەسەر هەمان ئەو ڕێگایـەن من وهاوەڵانم لەسەرین) [رواه الحاكم]

ئایا هاوەڵان وەک موعتەزیلە نەفی صیفات ـی الله تعالی یان کردووە ؟
ئایا هاوەڵان وەک موعتەزیلە وتویانە مرۆڤ خۆی خالق ـی کردارەکانی خۆیەت ـی والله تعالی خەلق ـی نەکردووە ؟
ئایا هاوەڵان وەک موعتەزیلە وتویانە کەسێک تاوانێکی گەورە بکات نەکافرە نەموسڵمانە ئەگەر تەوبە بکات ئەگەڕێتەوە بۆئیمان تەوبە نەکات بەهەمیشەی لەدۆزەخ ئەمێنێتەوە ؟
ئـایـا هاوەڵان وتویانە شـەفاعەت ـی پێغەمبەر ﷺ موسڵمـانە گوناهبارەکان نـاگرێتەوە وهەرکامیان چوە

دۆزەخەوە ئیتر دەرناچێت وبەهەمیشەی تێیدا ئەمێنێتەوە ؟ ئایا هاوەڵان وتویانە الله تعالى بەچاو نابینرێت لەقیامەت وەک موعتەزیلە وائەڵێت ؟

ئایا هاوەڵان وتویانە قورئان مەخلوقە وەک موعتەزیلە ؟

ئایا هاوەڵان وەک موعتەزیلە نەفی علوی الله تعالى یان کردووە ؟ زۆر شتی تریش

ئایا ئەو ڕێگای پێغەمبەر ﷺ وهاوەڵانیەتی ؟ بێگومان نەخێر کەواتا تۆکەخۆت نەزان ی قسەش بۆ کۆمەڵێ نەزان ئەکەیت ئەتەوێ واپیشان ی بەیت موعتەزیلە سەلەفی چاکەکاری ئێمەن لەکاتێکدا ئەوەی بۆنی زانستی شەرعی کردبێت هەر لەدوورەوە ئەزانێت قسەکانت هەمووی بێ بنەمان وهیچ یەکێ لەقسەکانت پاڵپشتێکی شەرعی نیە هەمووی خورافیات و درۆ وجەهل وبێ ئاگابوونە لەدەق ولەوتەی زانایان ومێژوو.

الله تعالى موسڵمانان لەرووبیضەکان ـە پارێزاوبکات کەشەو ڕۆژیان خستۆتە سەریەکتر بۆبەلاڕێبردن ی موسڵمانان و دوورخستنەوەیان لەڕێگا پاک وبێگەردەکەی پێغەمبەر ﷺ وهاوەڵە بەڕێزەکان ی.

بابەتێـکی گرنگە وشارەزابون لێی پێویستە بۆ ئەم سەردەمە

مەرج ـ ی دروست بونی نیکاح ـ ی شەرعـی (الزواج)

١- پێویستە ئافرەت وەلی ئەمرەکەی ئیزن بات بەعەقدی زواجەکەی (مارەبڕینی)

٢- دووکەس لەموسڵمانان شاهێدی ئەو گرێبەستی زەواج ـە بن

پێغەمـبەر ﷺ فەرموویـەتی : (نیکاح دانامەزرێت ئیلا بەوەلی ئەمر و دوو شاهێدی دادپەروەرنەبێت) [1]

وەلـی ئەمری ئافرەت ئەمانەن باوکی دواتر ئەو کەسەی کە باوکی لە بری خۆی دایناوە (واتـا کەفیل) دوای ئەو باپیری (واتا باوکی باوکـ) بۆ سەروتر دواتـر مامی ئافرەتەکە دواتر برای ئافرەتەکە لەدایک وباوکەوە دواتـر برای ئافرەتەکـە لە باوکەوە پاشان کوڕەکانیان وبەرەو دواتر مامەکانی دایک وباوکی دواتر مامەی باوکی دواتـر کوڕەکانیان دواتـر نزیکترین کەس ئەوەی دەبێتە میراتگری ئەو خێزانە لە کۆتایدا ئەمیر وقازی موسوڵمان دەبنە وەلی ئەمری ئافرەتێک کەوەلی ئەمری نەبێت وە کەقازی نەبوو ئەوا مامۆستایەکی موەحید کەڕۆڵی قازی شەرعی هەبێت لەچارەسەری کێشەی موسڵمانان و مارەبڕین وتەڵاق ـدان ومیراث دابەشکردن وکێشەی موسڵمانانی پێ چارەسەربکرێت ئـەوا جێگای قازی ئەگرێتەوە لەکاتی نەبونی قازی دەوڵەت .

مەرجە وەلـی ئەمر بەوشێوە ڕێـکبخرێت واتـا ئەگەر باوکی کچەکە نەمابـوو یان کافر بوو ئەوا باپیری کچە دەکرێت بەوەلی ئەمر چونکە باوکی کافر ویلایەتی نیە بەسەر کچە موسڵمانەکەیەوە ئەگەر باپیری کافربوو ئینجا مام ـی ئەگەر مام ـی کافربوو براکەی ..هتد

ئیمام ـی ابن قدامة رحمه الله دەفەرموێت : (کەسـی کافر هیچ ویلایەت ودەسەڵاتێکی نیە بەسەر ئافرەت ـی موسڵمانەوە بەهیچ جۆرێ بەئیجماعی زانایان لەوانە مالک وشافعی و ابو عبید و ئەهلی ڕەئی(حەنەفیەکان) ابن منذ فەرموویـەتی هەموو زانایان لەسەر ئەمە کۆدەنگـن) [2]

جا ئەگەر ئافرەت هیچ وەلی ئەمرێکی موسڵمان ـی نەبوو ئەوا قاضی موسڵمانان ئەبێت بەوەلی ئەمری

تێبینی بونی وەلی ئەمر بۆ ئافرەت مەرجە بۆ عەقدی نکاح بەڵام وەلی ئەمر بۆپیاوی موسڵمانی ئاقڵ مەرج نیە واتا تۆی پیاو بۆ مارەبڕین ـی ئافرەتێ پێویستت بەئیزن ـی وەلی ئەمرەکەت نیە بەپێچەوانەی ئافرەت کەبێ ئیزن وەلی ئەمرەکەی عەقدی نکاح ـی بەتاڵە

(1) : [رواه البيهقي]
(2) : [المغني" (9/ 377)]

به بەڵگەی فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ کەفەرموویەتی : (هەر ئافرەت ێ نیکاح بکات بەبێ وەلی ئەمرەکەی ئەوە نیکاحەکەی باطل ـە باطلە باطلە)[3]

بونی دوو شاهێد لەموسڵمانان لەکاتی گرێبەستی زەواجەکە مەرجە بۆدروست بونی عەقدی زواج ابن قدامة رحمه الله ـدەفەرموێت : (عەقدی نیکاح دانامەزرێ ئیلا بەشاهێدی دوان لەموسڵمانان نەبێت جا یەکسانە زاوا و بوک هەردووکیان موسڵمان بن یان یەکێکیان موسڵمان بن ئەمەش وتەی ئیمامی احمد و وتەی ئیمام شافعی یە لەبەر فەرموودەی پێغەمبەر ﷺ کە فەرموویەتی (نیکاح نیە ئیلا بەئیزن ی وەلی ئەمر و دوو شاهێدی دادپەروەر)[4]

جمهوری زانایان لەسەر ئەو بۆچونەن کەوا بۆ گرێبەستی زواج مەرجە دوو شاهێد ئامادەبێت لەکاتی مارەبڕینەکەدا بەڵام ئیمام ی مالک و ئیمام ی زوهری و شێخ ی ئیسلام ابن تیمیە لەسەر ئەوەن کەئەگەر عەقدی نیکاح ئەنجام ـدرا لەنێوان وەلی ئەمری کچەکە و زاوادا دواتر ئەم عەقدەیان لەپێش خەڵک ڕاگەیاند ئەوا جێی دیاریکردنی دوو شاهێدەکە پڕ دەکاتەوە واتا پێویست ناکات ناوی دوو شاهێد بهێنرێت بوترێ فڵان وفڵان شاهێدن ئەوەندە بەسە وەلی ئەمری کچەکە ڕازی بێت لەسەر بەشوودانی کچەکەی بە فڵان کەس وە ئەم بەشودانە ئاشکرا بکات ولەسەر ئاشکراکردنی ئەم زواجە خەڵکێک لە موسڵمانان ئاگادار بێت واتا دوو موسڵمان زیاتر ئاگاداری ئەم گرێبەستە بێت ئەوا عەقدی زەواجەکە دروستە

پێغەمبەر ﷺ دەفەرمووێت (أعلنوا النكاح) زواج ڕابگەیەنن

شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله فەرموویەتی : (لا ريب في أن النكاح مع الإعلان يصح وإن لم يشهد شاهدان . وأما مع الكتمان والإشهاد : فهذا مما ينظر فيه . وإذا اجتمع الإشهاد والإعلان فهذا لا نزاع في صحته . وإذا انتفى الإشهاد والإعلان : فهو باطل عند عامة العلماء . وإن قُدّر فيه خلاف فهو قليل)

واتە گومانی تێدانیە نیکاح لەگەڵ ڕاگەیاندنی (ئاشکراکردن ی) عەقدێکی دروستە ئەگەرچی دوو شاهێدیش ئامادە نەبێت (واتا لەکاتی گرێبەستی زەواجەکەش بەتەحدید کراوی نەوترێ فڵان وفڵان شاهێدن)[5]

بەڵام شاردنەوەی نیکاح لەگەڵ بونی دوو شاهێد ئەمەیان جێگای تێڕامانە بەڵام ئەگەر شاهێد و ڕاگەیاندن بونی هەبوو گومان لەدروست ی ئەو عەقدە نیە بەڵام لەکاتی نەبونی شاهێد وشاردنەوەی ئەو عەقدی نکاح ـە ئەوا ئەو نیکاحە باطلە لەلای تێکڕای زانایان.

(3) : [رواه الترمذي (1102) وحسنه وأبو داود (2083) وابن ماجه (1879)]

(4) : [لا نكاح إلا بولي , وشاهدي عدل)"المغني" (7/7]

(5) : [الاختيارات الفقهية" ص 177]

شێخی ئیسلام ابن تیمیه
رحمه الله ئەفەرموێت:

الله لە کتابە پیرۆزەکەیدا هەواڵیداوە کەڕاستگۆی لەئیمان بەدی نایەت تەنها بە **جیهادکردن لە ڕێگەی الله نەبێت.**

مجموع الفتاوى 3/ 211

هەر ئێستا PDF
داونلۆدی بکەن

AL HAQQ

پرس و حوکمەکان لە

نوێژ و ڕۆژوودا

ڕاستەو خۆ دەتوانن لەم لینکانەوە داخڵ بین

https://archive.org/details/20260723_20260723_0920

چەند کتێب و نامیلکەیەکی گرینگ بۆ طلب علم

لێدوانەسەر چوار بنچینەی شێخ

35 لا

شەش بنچینەکە الاصول الستة

58 لا

وەڵامدانەوەی ٨ تۆمەت دراوەتە پاڵ شێخ ئیسلام

35 لا

حوکم کردن بەیاسا دەستکردەکان

61 لا

ڕاستەو خۆ دەتوانن لەم لینکانەوە داخڵ بین

https://archive.org/details/20260723_20260723_0920

گۆڤاری (ژمارە یەک و دوو) دەتوانن لە خوارەوە شێوازی لینک
لە گۆگڵ وە PDF خوێنەر بن لەم لینکەوە بارک الله فیکم .
لینک : https://archive.org/details/@user382599/uploads

دێین بۆتان لە شوێنێکەوە هەستی پێنەکەن ڕاتان ئەچەڵەکێنین لەناو ماڵەکانی خۆتان بەئیزنی الله تعالی ئێوە زیانمەند و لەناوچون ترسنۆک وتۆقیون سەرشۆڕ و بێ ڕێزن بەدەخت وەجەبانن جیهادی ئیمە بەردەوامە بەئیزنی الله تعالی تارۆژی قیامەت سوپاس بۆخوا ئیمە لەناو نیعمەتێکی واگەورە داین کەس پێی نازانیت ئەوەخوایە نەبێت کەپێی بـــەخشیوین

الشيخ المهاجر أبي حمزة القرشي "حفظه الله تعالى